

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ
УКРАЇНИ**

Гуманітарний факультет

Кафедра філології, перекладу та стратегічних комунікацій

МАТЕРІАЛИ

**ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ, ПЕРЕКЛАДУ
ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУСПІЛЬСТВІ»**

23 квітня 2020 року

Харків 2020

**NATIONAL ACADEMY OF THE NATIONAL GUARD OF
UKRAINE**

School of the Humanities

Department of Philology, Translation and Strategic Communication

**IX INTERNATIONAL CONFERENCE
«PROBLEMS OF PROFESSIONAL COMMUNICATION,
TRANSLATION AND INTEGRATION PROCESSES IN SOCIETY»**

April 23, 2020

Kharkiv 2020

УДК 81'26:347. 78.034

М 33

Матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції «Проблеми галузевої комунікації, перекладу та інтеграційні процеси в суспільстві». Харків: Національна академія Національної гвардії України, 2020. 112 с.

Оргкомітет конференції

Голова оргкомітету:

Сергій ІЩЕНКО, начальник гуманітарного факультету, кандидат педагогічних наук, полковник

Члени оргкомітету:

Олексій ЛУНЬОВ, заступник начальника гуманітарного факультету з навчальної роботи, підполковник

Олександр ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ, заступник начальника гуманітарного факультету по роботі з особовим складом, підполковник

Ірина ЛИСИЧКІНА, завідувач кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук, доцент

Людмила ПЕЛЕПЕЙЧЕНКО, професор кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, доктор філологічних наук, професор

Поліна ТКАЧ, професор кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук, доцент

Вікторія КОНАРЖЕВСЬКА, професор кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат педагогічних наук, доцент

Лілія ДОРОШИНА, доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук

Тетяна СВІТЛИЧНА, завідувач навчальної лабораторії кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій (секретар оргкомітету)

Редакційна колегія:

Поліна ТКАЧ, професор кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук, доцент

Наталія КАРПЕНКО, доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук

Лілія ДОРОШИНА, доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук

Адреса оргкомітету: 61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3, Національна академія Національної гвардії України, гуманітарний факультет, тел. (057) 739-26-37

До збірки ввійшли матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції «Проблеми галузевої комунікації, перекладу та інтеграційні процеси в суспільстві» (23 квітня 2020 року), присвяченої проблемам галузевої комунікації, міжкультурної комунікації, теорії та практики перекладу, методики викладання тощо. Тези доповідей покликані сприяти підвищенню наукового та методологічного рівня досліджень у галузі філології.

PROBLEMS OF CROSS-CULTURE COMMUNICATION

Gergana ALEKSIEVA

Nikola Yonkov Vaptsarov Naval Academy, Varna, Bulgaria

We, as people, always tend to look for problems and find them or make them, of course, but usually we also fail miserably when it comes to those problems' solutions. Why is that so, some might wonder? Well, the answer is rather simple – we do not know much about what is the basis of those issues but we have the tendencies to jump straight into solutions. Let us take a matter that has been with us since time immemorial, divided us, brought some of us high up, others – deep down and still societies of the 21st century continue on using frames and labels to make it more comprehensible and tangible. I am talking about culture and communication and what some of the problems when you have different cultures communicate are, or the so-called cross-cultural problems.

Let's begin from the beginning, now shall we! What is culture and what is communication?

Culture –

“Culture is the name for what people are interested in, their thoughts, their models, the books they read and the speeches they hear” by Walter Lippmann.

In other words, culture is what brings people together in shared tastes and interests. We grow up as individuals, taught by our parents and grandparents in the norms. We, however, grow truly up as individuals when we shake those parents and grandparents' understandings and teachings off and develop a mind of our own. Why is that important? Well, as much as I agree that culture lies in the traditions passed from one generation to another, I cannot help but agree with the notion that culture is also all those experiences which build up character and characteristics in order to come into our own. I will stop here and come back to this in a moment.

Communication –

“The most important thing in communication is to hear what isn't being said.” By Peter Drucker.

– In other words, communication is not the art of talking but of conveying a message or hearing and understanding said message. Humans have gone through times when only the most influential or rich had the right to speak, through gender inequality and communication issued by kings and queens to find ourselves in a time when communication is so easily used and so very reachable that we have completely marred its notion and forgotten its idea.

Using a method of utter and complete disorganisation I am returning your

attention to where we left off our thoughts on culture. In a world such as the one we inhabit, boundaries is all but a word. We travel freely, we settle freely and we become children of the world easily. However, what we all carry is a different cultural background which allows us to be unique or to completely blend in. In a city, let's say such as London, you have some 9 million people, all of whom come from various cultures and climb the social ladder differently. What I am trying to say is that this culture thing, even shared and similar in its original notion, is what also drives wedges and build walls instead of bridges. Now with that, add the communication issue of talking without having anything to say just for the sake of "communication" and you have the problem of cross-culture communication.

There are numerous studies on the topic, i.g. *Talking Past Each Other* by Dr Joan Metge and dr. Patricia Kinloch which talks about New Zealand and the way culture makes it difficult or put people in stereotypes base on nationality, ergo cultural background. In short – Maoris and Polynesians are usually identified as falling below average in social status. However, if you stop and think about these two nationalities have some of the richest, most mysterious and fascinating traditions which are in a way a cultural background and belonging which, sadly, in modern day society is considered not enough to help you climb the social ladder because you need schooling and inner, personal experience and growth. Which brings me back to the quote that after all it falls back to shared cultural interests. Now this arises the question about levels or layers, for different people want different things and we should under no circumstance be put in the same box and labels identically.

"Cultural differences should not separate us from each other, but rather cultural diversity brings a collective strength that can benefit all of humanity"
by Robert Alan.

But these cultural differences usually are the basic in what brings cross-cultural problems in communication. Take two persons with different backgrounds, one well-read, the other not so much, trying to talk. There are two possible outcomes. Outcome one – the more experienced will use this and step down to explain and give room to the less experienced to develop a mind of their own without the first being condescending. Outcome number two – cross-cultural problem in the face of a lack of communication. Why? well, because...

"Wise men speak because they have something to say; Fools because they have to say something." **By Plato.**

I live in a relatively small country on the Balkan Peninsula and have grown up in a very modern and liberal household. I have always been encouraged to read and to broaden my horizons. I have also grown up as a witness to an abyss

in culture and communication between the native population – Bulgarians, in my case, and a fraction of our populace that is slowly becoming a majority even with the frightful lack of education, culture in arts, or any modernised or revolutionised way of life – the Romani people. The problem of a cross-cultural communication in our case has been present since I can remember myself but what has also been present is the lack of solution. On the one hand, the Bulgarians are proud as people and lack the desire to step down in order to bring other people up in order to make this society more homogeneous and productive. On the other hand, the Romani are too hot-blooded to allow others to teach them new ways, ergo, remaining backwards people in very forward times.

What could be done? In my opinion, people any where around the globe should continue outstretching a hand and offering shared knowledge. The only way to move forward is to move together. However, this should never be conducted in a condescending manner because the world does not need snobs or cynics. More than ever, we need the gentle, nurturing side of societies' individuals in order to truly bloom and prosper for a future where culture would be valued as the diverse and unique gift it is and communication would finally be about conveying messages, ideas and cultural treasures, and not just a means to say something because being heard talking is more important than being heard speaking meaningfully.

The cross-cultural problems will not disappear over a day or a night, maybe not even a year or another decade. They would remain as companions to our societies for as long as those societies do not realise that taking a step together towards a common future is more important than taking a step alone towards mists of uncertainty and disintegration.

References

1. Metge J., Kinloch P. Talking Past Each Other: Problems of Cross-Cultural Communication. Wellington: Victoria University Press, 1978. 56 p.

ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Людмила АРХИПЕНКО

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
Харків, Україна

Глобалізаційні процеси, що характеризують сучасне суспільство,

призвели до розширення комунікативного простору людства. Володіння іноземними мовами необхідне сьогодні кожній людині для ефективного вирішення комунікативних завдань і в ситуаціях особистого спілкування, і в ситуаціях спілкування в освітньому середовищі. Сьогодні зростають і вимоги до рівня мовної компетентності майбутнього фахівця.

Параметрами розвитку особистості є не тільки знання, вміння та навички, а й компетентності. Компетентність, як інтегральна характеристика особистості, визначає її здатність вирішувати проблеми й типові завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, з використанням знань, навчального й життєвого досвіду й цінностей. Загальні й спеціальні компетенції в сучасній освіті розглядаються як фундамент, що дозволяє випускнику орієнтуватися на ринку праці й бути підготовленим до продовження освіти. При цьому невід'ємним компонентом професійної підготовки сучасного фахівця будь-якого профілю є знання мови.

Українська мова як іноземна сприяє розвитку комунікативної, соціокультурної, інформаційної та інших компетентностей у іноземних студентів як ніяка інша навчальна дисципліна. Проте протиріччя між стрімким зростанням вимог до підготовки сучасних компетентних фахівців і умовами навчання української мови як іноземної в неможливому вузі призводить до того, що комунікативний компонент у структурі базових компетенцій не отримує належного розвитку. На наш погляд, найбільших успіхів у процесі вивчення української мови як іноземної дозволяє досягти особистісно орієнтований підхід у викладанні. У його межах студент спочатку є суб'єктом навчання, носієм життєвого досвіду, який набувається в результаті формальної та неформальної освіти, у конкретних умовах сім'ї, соціокультурного оточення, у процесі сприйняття й розуміння світу. Суб'єктна позиція передбачає усвідомлення власного ставлення до того, що відбувається, ступеня особистісного впливу на ці процеси. Усвідомлення людиною власного ставлення до подій є необхідною умовою для адаптації до подальшого життя й професійної діяльності. Таким чином, акцент з трансляції готового знання викладачем перенесений на самостійні пошуки й набуття знання студентом. А це, у свою чергу, передбачає зміну стилю стосунків між педагогом, студентом і освітнім середовищем. Перехід від педагогічного впливу до педагогічної взаємодії є однією з умов пошуку й упровадження ефективних методів навчання іноземним мовам [1].

Нова парадигма взаємин усередині освітнього процесу вимагає й інноваційних технологій, здатних спрямувати принципи організації

навчального процесу в бік самостійної освітньої діяльності студентів, сприяти формуванню навичок самоаналізу та самооцінки, розвивати навички спілкування, роботи в команді, навчати приймати відповідальні рішення в ситуаціях вибору, тобто розвивати проблемно-пошукове мислення. Розвиток мовної компетентності студентів має вибудовуватися на залученні кожного студента до активного пізнавального процесу на всіх рівнях оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності, на необхідному й достатньому обсязі усної практики для окремого комуніканта на кожному занятті, на використанні мови, яка вивчається, як засобу спілкування, що передбачає створення не тільки штучного мовного середовища, а й природнього, наближеного до реальних життєвих ситуацій, для спілкування з носіями мови, на використанні культурологічного матеріалу, на формуванні не тільки мовної, а й соціокультурної компетенції.

Професійно-творчий саморозвиток студента найбільш повно реалізується в процесі проєктної діяльності. Проєкт – це самостійно спланована й реалізована робота, у якій мовне спілкування вплетене в інтелектуально-емоційний контекст іншої діяльності. Проєктне завдання, запропоноване групі студентів, безпосередньо пов'язує оволодіння певним предметним знанням з реальним використанням цього знання. Комплексний інтеграційний характер проєктної роботи дозволяє студенту вибудовувати єдину картину світу, залучаючи для цього раніше отримані знання та навички й набуваючи нові. При цьому орієнтація на створення проєкту як особистісного освітнього продукту робить процес оволодіння предметним знанням особистісно значущим, особистісно мотивованим. Популярність використання методу проєктів при вивченні іноземної мови пояснюється тим, що такий метод об'єднує комунікативний і особистісно орієнтований підходи, які є провідними в методиці викладання іноземної мови.

Метою комунікативного підходу є навчання спілкуванню й формування здатності до міжкультурної взаємодії. Мультимедійні засоби інфокомунікаційних технологій, на наш погляд, є найбільш актуальним способом вирішення поставленого завдання, оскільки вони надають викладачам прекрасну можливість відмовитися від властивих традиційному навчанню рутинних видів діяльності й використовувати інтелектуальні форми роботи. У практиці викладання іноземних мов на сучасному етапі навчання активно використовуються ресурси мережі Інтернет, комп'ютерні ігри, інтерактивні дошки, мультимедійні проєкти, комп'ютерні курси. Поширення отримали останнім часом телекомунікаційні проєкти. Подібна форма роботи уможливорює діалог

культур, дозволяючи студентам у процесі досягнення навчальних цілей і завдань познайомитися з іншою культурою, з особливостями менталітету представників інших країн і культур. Безумовним лідером інноваційних технологій в освітньому процесі є глобальна мережа Інтернет, яка дозволяє скористатися необмеженими можливостями віртуального спілкування з носіями мови на численних форумах, чатах, електронною поштою тощо; прослухати медіа-файли, подивитися фільми, кліпи й ролики іноземною мовою. Студенти можуть працювати з великою кількістю автентичних матеріалів, необхідних у процесі навчання. Активна мовна практика онлайн позитивно впливає на формування мовної і загальної компетенцій у студентів, які вивчають українську мову як іноземну, підвищує мотивацію, сприяє більш плідній і цікавій організації пізнавального процесу при вивченні мови.

У межах сучасного мультикультурного діалогу особливо важливим є розвиток багатомовної і полікультурної мовної особистості. Саме носій мовних і міжкультурних компетенцій може бути повноцінним учасником міжкультурної комунікації, реалізувати себе в межах діалогу культур. Успішне формування мовної і полікультурної особистості безпосередньо пов'язане зі здатністю управління своєю навчальною діяльністю. Тому основними принципами, що лежать в основі інноваційних методик навчання мов, повинні бути індивідуальність і самостійність. Тільки в цьому випадку студент зможе усвідомити цінність освіти в сучасних умовах, відчутти необхідність і готовність до безперервного навчання як єдиного способу особистісної, творчої і професійної самореалізації в умовах глобалізованої сучасності.

Література

1. Ирисханова К. М. Межкультурная коммуникативная компетенция и учебно-методический комплекс для вузов неязыковых специальностей. *Вестник Московского государственного лингвистического университета*. Москва: Рема, 2007. Вып. 538. С. 22–32.
2. Мусницкая Е. В., Озерова М. В. Принципы обучения межкультурному общению в условиях многоуровневой структуры высшего образования. *Разноуровневая подготовка по иностранному языку в вузах неязыковых специальностей*. Москва: Рема, 2007. С. 15–36.

ІНТЕРНЕТ ТА МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ЧАСТИНА ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО АСПЕКТУ

Ганна БАБАК, Артем БІЛОУСОВ

Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, Україна

Інтернет – найширша комп'ютерна мережа світу (або як її називають «павутина»), що володіє колосальними інформаційними можливостями. Інтернет дає унікальну можливість для тих, хто вивчає іноземну мову, користуватися автентичними текстами, слухати й спілкуватися з носіями мови, тобто він створює природне мовне середовище. Але як ним користатися? Як його використати в реальному навчальному процесі? Як вже згадувалося вище, основна мета навчання іноземних мов – формування комунікативної компетенції. Усі інші цілі (освітня, виховна, розвиваюча) реалізуються в процесі здійснення цієї мети. Комунікативна компетенція в сучасному її розумінні передбачає формування здатності до міжкультурної взаємодії.

Готуючись до чергового заняття, плануючи ланцюжок уроків з теми усного мовлення і читання, вчителю важливо мати на увазі дидактичні властивості і функції кожного з засобів навчання, що відбираються, чітко уявляючи собі, для вирішення якої методичної задачі той чи інший засіб навчання може виявитися найбільш ефективним.

Що стосується Інтернету, наведемо нижче приклади, для яких цілей ми можемо використовувати його можливості:

- для включення матеріалів мережі в зміст уроку (інтегрувати їх у програму навчання);
- для самостійного вивчення, поглиблення першої чи другої досліджуваної іноземної мови, ліквідації пробілів у знаннях, уміннях, навичках;
- для самостійного пошуку інформації учнями в рамках роботи над проектом;
- для самостійної підготовки до здачі кваліфікаційного іспиту екстерном;
- для систематичного вивчення курсу іноземної мови дистанційно під керівництвом викладача.

Інтернет може мати величезний спектр використання і можливостей. Учитель може до уроку в медіатеці школи чи зі свого домашнього комп'ютера, якщо такий є, підібрати ті чи інші автентичні матеріали для читання по досліджуваній темі усного мовлення. Якщо комп'ютер має звукову плату, можна записати (за наявності технічних умов) і звукову

інформацію (мова політичних чи державних діячів, цікаві виступи на різні теми носіїв мови з найрізноманітніших питань), скоротивши її до потрібних меж на своєму магнітофоні. Викладач може провести усне обговорення отриманих електронною поштою листів від партнерів по проєкту, провести в групах співробітництва обговорення, дискусії щодо тієї чи іншої проблемної інформації, отриманої з ресурсів мережі Інтернет, а потім організувати загальну дискусію всього класу. В Інтернеті містяться фразеологізми, реалії, ідіоми, прислів'я, приказки, неологізми, що відбивають специфіку функціонування досліджуваної мови й культури народу, у віртуальних бібліотеках знаходяться художні та публіцистичні твори авторів країни досліджуваної мови, а також довідники країнознавчого характеру.

Якщо учень хоче обмінятися думками з тієї чи іншої проблеми з громадянами країни, мову якої він вивчає, до його послуг є безліч «чатів» чи телеконференцій електронною поштою, і він може обговорити на уроці різні точки зору на ту саму проблему (наприклад, вибори Президента країни, події в різних куточках світу, думки про прочитану книгу, особливість утворення у Франції національної кухні, традиції святкування тих самих свят, наприклад Різдва). Можна підібрати дуже цікаві ілюстрації. У цьому ми бачимо діалог двох культур, стимульований реальними контактами з представниками цієї культури.

Таким чином, використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет, можна більш ефективно вирішувати цілу низку завдань, серед яких і завдання лінгвокраїнознавчого характеру, як, наприклад, знайомитися з культурознавчими відомостями, що включають у себе мовний етикет, особливості мовного поведження носіїв мови, особливості культури, традицій країни досліджуваної мови.

Література

1. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций. Воронеж: Истоки, 1996. 237 с.
2. Lado R. *Linguistics Across Cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*. Michigan, 1990. 141 p.

ТЕЛЕСКОПІЯ ЯК ОДИН ІЗ СУЧАСНИХ СПОСОБІВ СЛОВОТВОРУ В АНГЛОМОВНОМУ ПРОСТОРИ

Анастасія БЕЗДІТКО

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Словотворча система кожної мови піддається постійним змінам: у ній виникають нові продуктивні словотворчі способи, за допомогою яких відбувається творення нових слів. Нові одиниці мови виникають під дією багатьох чинників, одним із яких вважають тенденцію до економії засобів мовного вираження. Таку тенденцію називають ще «мовною економією» (О. Єсперсен), «законом економії мовних зусиль» (А. Мартіне). Суть цієї тенденції в тому, що мовці для досягнення мети спілкування здійснюють відбір найраціональніших мовних засобів. Одним із основних сучасних засобів мовної економії вважають телескопію.

Телескопією називають процес, при якому нове слово виникає зі злиття повної основи одного слова зі скороченою основою іншого або ж зі злиття скорочених основ двох слів. Утворене слово (телескопічна одиниця) містить в собі сумарне значення обох своїх складників (*camcord* means camera and record – знімати за допомогою портативної відеокамери), але інколи це сумарне значення може складатися із суми повного лексичного значення першого чи другого складника і граматичного значення іншого або ж містити додаткову інформацію про предмет чи явище (*deskfast* means desk and breakfast – сніданок за робочим столом в офісі) [1, с. 46].

Основоположником телескопічних одиниць вважають Льюїса Керролла, який у 1972 р. ввів термін «portmanteau word» для того, щоб пояснити значення вигаданих ним слів у його творі «Аліса в Країні Чудес» (*slithy* means lithe and slimy, *galumph* means gallop and triumph).

Перші згадки про телескопічні одиниці в лінгвістичній науці трапляються у працях А. Аббота, Д. Алжео, О. Єсперсена, Л. Паунда, Г. Світа. Серед вітчизняних науковців, які займаються дослідженням телескопізмів, виділяють А.М. Гармаша, Ю.А. Зацного, С.М. Єнікеєву, Ю.А. Жлуктенку, М.І. Мозгового, а серед зарубіжних учених – В.І. Заботкіну, І.І. Єлісеєву, Н.А. Князева, S. Gries.

Щодо процесу утворення телескопізмів розрізняють два послідовних етапи за умови двох вихідних елементів: перший етап – скорочення однієї або двох основ; другий – складання скорочених основ. Багато науковців (І.М. Берман, А.П. Соколенко, Л. Соудеком) класифікують телескопічні одиниці також за структурними типами: повні телескопічні слова, часткові та «гаплогісти» або «накладні» телескопізми. Урахувавши такі

класифікації, Т.Р. Тимошенко запропонувала три групи: повні телескопні слова, часткові та гаплогли (накладні) [2, с. 49].

Повні телескопізми можуть утворюватися:

1. Злиттям двох скорочених форм вихідних основ, такі слова зазвичай називають «злитками» (infotainment = info(rmation) + (enter)tainment – матеріал, призначений і для розваг, і для інформування);
2. Злиттям початку першого компонента одного та початком другого наступного слова (telecon = tele(type) + con(versation) – телеконференція);
3. Злиттям початкових частин скорочених основ вихідних слів, а також слова-злитки скороченої частини другого компонента та ініціальної абрєвіації (benelux = Belgium + Netherlands + Luxembourg);
4. Злиттям початку першого компонента одного слова та середини другого компонента наступного слова (confab = confer + confabulation – дружня розмова);
5. Злиттям закінчення першого компонента з закінченням другого (phonematic = telephone + automatic – автоматичний телефонний апарат).

Часткові телескопічні слова поділяються на ті, які утворюються:

1. Сполученням цілковитого першого компонента із закінченням другого (middlebrow = middle + (high/low)-brow – людина з середнім рівнем інтелекту; фільм чи книга, яка не потребує роздумів);
2. Сполученням початку першого компонента з цілковитим другим (build-down = build(-up) + down – демонтувати; зниження).

Третьою групою телескопізмів є слова «гаплогли», які характеризуються накладенням звуків одного компонента на інший (boatel = boat + (h)otel – береговий готель зі зручностями для швартування суден; dramedy = drama + (co)medy – драматичний фільм або програма з комічними елементами) [3, с. 26].

Використання сучасних телескопічних одиниць у мові стало звичним, оскільки завдяки їм можна значно скоротити та стисло передати інформацію, компактно побудувати мовленнєві твори, саме тому їх часто вживають у рекламі, засобах масової інформації, у розмовній мові.

Література

1. Єнікєєва С. М. Телескопія як основа утворення нових дериваційних засобів англійської мови. *Вісник Запорізького державного університету*. Серія: Філологічні науки. Запоріжжя, 1998. № 1. С. 46–48.

2. Омельченко Л. Ф. Телескопійні слова сучасної англійської мови та їх структурно-семантична характеристика. *Збірник Львівського університету*. Іноземна філологія. Львів, 2003 Вип. 15. С. 49.
3. Тимошенко Т. Р. Телескопия в словообразовательной системе современного английского языка: Дис. канд. филол. наук: 10.02.04. Киев, 1975. 176 с.

МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Володимир ГУРКОВСЬКИЙ, Сергій ДМИТРУК

Міжрегіональна академія управління персоналом, Київ, Україна

Стратегування безпекового середовища у сфері національної безпеки України здійснюється після розроблення ефективної стратегії та базується на:

- методиці вибору стратегій під час стратегування безпекового середовища в системі державного управління;
- багатоваріантності сценаріїв розвитку майбутнього безпекового середовища України;
- комбінуванні методів обробки інформації в процесі стратегування безпекового середовища України, таких як STEMPLES; DIMEFIL; ASCOPE; PMESII;
- розробленій моделі нейтралізації загроз у сфері національної та воєнної безпеки України.

Тому постає таке часткове наукове завдання, яке полягає в розробці механізму здійснення ефективної стратегії державного управління у сфері національної безпеки України.

Стратегія стає реальною в той момент, коли паперова робота й дискусії закінчуються і починається повсякденна діяльність з її раціоналізації, планування заходів, спостереження, контролю та забезпечення фінансування. Зазвичай, для того щоб зрушити стратегію (або будь-які інші реформи) з місця, потрібні:

- прихильники, чим впливовіші, тим краще;
- матеріальне та фінансове забезпечення для заохочення учасників перетворень;
- максимально швидкі успіхи, так само як і повільна наполеглива робота з реалізації принципів змін;

- ефективні комунікації, предметом яких є не тільки суть змін, а також їх неминучість або незворотність;
- широка політична підтримка(стійка коаліція в парламенті тощо);
- неухильність, безповоротність у виконанні обраної стратегії (реформи);
- підтримка з боку громадської думки або громадських рухів.

Існують різні засоби інтеграції стратегії та її здійснення, наприклад, забезпечення того, щоб одні і ті ж люди брали участь у розробці і виконанні планів; підтримання постійного зворотного зв'язку з приводу просування вперед. Компетентні команди не повинні приймати на віру доповіді міністерств до тих пір, поки не буде проведено ретельний аналіз зроблених в рамках реалізації політики дій – не тільки в термінах грошей, але також і навичок, організаційних здібностей і технологій. Усі ці методи спрямовані на те, щоб уряд мав повне уявлення про реальний стан справ. Загальна ідея полягає в тому, що сполучні лінії між стратегією та її реалізацією не повинні бути занадто жорсткими, тобто менеджери і виконавці повинні разом брати участь у розробці довгострокових планів, і навпаки.

Це сутність механізму здійснення ефективної стратегії державного управління у сфері державної безпеки України. Цей механізм як складна система базується на ряді основних принципів. Вони в свою чергу не є догмою, а служать гнучким інструментарієм для досягнення сформульованої стратегічної мети.

Таким чином, на рис. 1 запропоновані принципи механізму здійснення ефективної стратегії державного управління у сфері державної безпеки України. Основні з них будуть описані як обґрунтування рекомендацій для координації уряду та створення Об'єднаного ситуаційного центру для вирішення завдань стратегування майбутнього безпекового середовища України за рахунок мережецентричного підходу, в основу якого входять механізми і принципи стратегування.

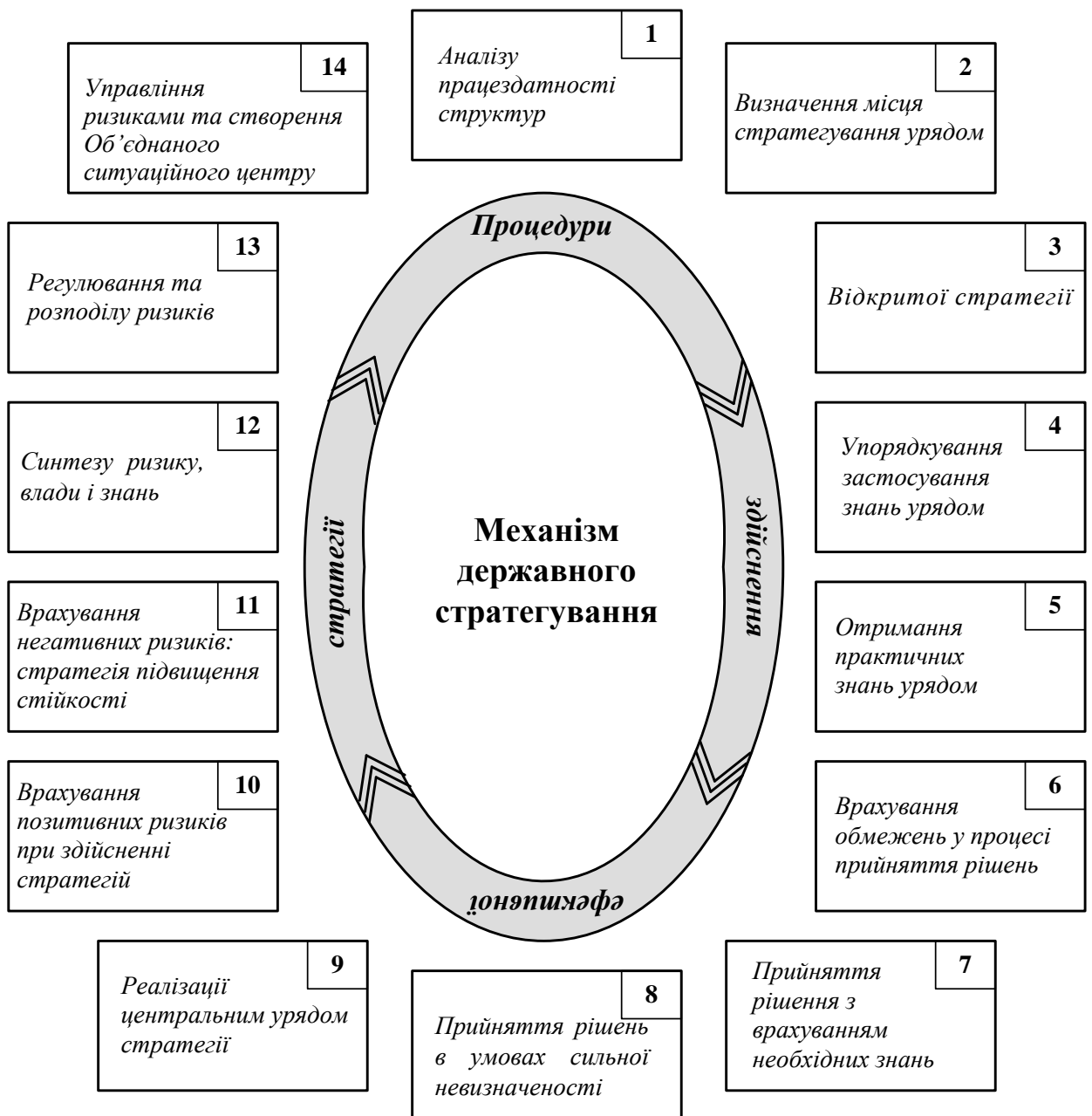

Рис. 1. Механізм здійснення ефективної стратегії державного управління у сфері державної безпеки України

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВЕБ-КВЕСТУ

Олена ДОЛГОПОЛ, Олена КІР'ЯНОВА

Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Харків, Україна

Інтеграція України в європейський освітній простір ставить перед закладами вищої освіти низку новітніх завдань, серед яких формування

навичок роботи з віртуальними інформаційними джерелами, знаходження креативних рішень професійних завдань, уміння працювати в команді, презентувати себе й результати своєї праці в умовах конкуренції, мати постійну потребу в самоосвіті. Підвищуються вимоги до володіння майбутніми фахівцями як іноземними мовами, так і державною українською, що зумовлює необхідність використання нових сучасних підходів до її викладання.

Одним із засобів, який дозволяє урізноманітнити навчальний процес, є веб-квест (варіант проєктної діяльності) – один із популярних видів освітніх інтернет-технологій. Веб-квест (webquest) у педагогіці визначається як проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси інтернету [3]. Науковці визначають веб-квест як вид дослідницької діяльності, особливий вид пошуку, під час якого студенти не використовують інтернет безцільно й без відповідної системи пошуку інформації, а швидко й ефективно знаходять у мережі матеріал, що відповідає на питання певного навчального дослідження. Можна вважати, що веб-квест – це довготривале, проблемне завдання, метою якого є сприяння розвитку мовної діяльності й формуванню комунікативної та соціокультурної компетентності, результатом якого є веб-робота чи веб-публікація. Оскільки веб-квести мають пошуково-творчий характер і передбачають безпосередню комунікацію учасників проєкту для вирішення поставленої мети, їхнє використання при вивченні мови сприятиме підвищенню мотивації до навчання, розвитку як комунікативних, так і творчих умінь, адже, як правило, зібрану інформацію студенти мають відповідним чином оформити й представити.

Застосування веб-квестів для формування мовної компетенції можливе на будь-якому етапі роботи з мовним матеріалом. На наш погляд, вони будуть ефективними як при закріпленні матеріалу, перевірці знань із вивченої теми, так і на етапі формування лексичних рецептивних і репродуктивних навичок, навичок обґрунтованої здогадки й користування різними видами словників, граматичних навичок говоріння й письма, аудіювання і читання, фонетичних навичок. Застосування веб-квестів можливе й під час опрацювання таких видів мовленнєвої діяльності як монологічне й діалогічне мовлення, навчання читанню й письму, але буде ефективним лише за умови розуміння викладачем медіаосвітнього потенціалу веб-квестів і попередньої підготовки студентів до спілкування, опосередкованого технічними пристроями. Уже етап підготовки до веб-квесту дозволяє залучати кожного учасника до активного пізнавального

процесу, що сприяє активному розвитку в студентів навичок науково-дослідницької діяльності й формуванню умінь самостійної роботи з науковою літературою та інтернет-ресурсами.

Технологія веб-квест орієнтована на ефективне формування цілісної системи знань, умінь і навичок студентів, досвіду їхньої самостійної діяльності й має низку переваг, які сприяють вирішенню завдань під час вивчення мови, а саме [2]:

- забезпечує автономність і самостійність студентів;
- розвиває комунікативну компетенцію;
- дає можливість здійснити індивідуальний підхід;
- мотивує студентів до застосування мовних знань і вивчення нового мовного матеріалу;
- дозволяє використовувати велику кількість актуальної автентичної інформації;
- допомагає організувати активну самостійну або групову пошукову діяльність;
- організовує роботу над будь-якою темою у формі цілеспрямованого дослідження протягом регламентованого часу;
- сприяє прийняттю самостійних рішень;
- розвиває критичне мислення, тренує розумові здібності.

Ефективне й доцільне використання сучасних освітніх педагогічних методів, застосування різноманітних форм і видів інтерактивного навчання української мови сприяють формуванню інформаційно-комунікативної компетентності студентів. Технології веб-квест розширюють можливості для розвитку особистісних якостей студентів, їхньої індивідуальної відповідальності за виконання завдань, формування навичок роботи в команді, навичок ведення публічних виступів, дозволяють підтримувати інтерес і підвищувати мотивацію до навчальної діяльності, що безпосередньо впливає на якість освітнього процесу.

Література

1. Быховский Я. С. Что такое образовательный веб-квест? URL: http://www.iteach.ru/met/metodika/a_2wn4.php
2. Єфіменко В. М. Технологія веб-квест на уроках. *Англійська мова та література*. 2017. № 7–8. С. 8–15.
3. Подзолкова Н. В. Використання веб-квестів на уроках іноземної мови. *Педагогічна майстерня*. 2014. № 9.
4. Савченко Л. Використання веб-квест технологій у вищій школі при

підготовці майбутніх фахівців. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2017. № 1(50). С. 67–74.

МЕМИ З ПОЛІТИЧНИМ КОНТЕНТОМ ЯК ОДИНИЦЯ НАВІЮВАННЯ В КІБЕРПРОСТОРИ

Мирослава ЗАБОТНОВА, Оксана БОГДАНОВА

Національна академія Національної гвардії, Харків, Україна

Сучасний комунікативний простір із дня на день наповнюється все новими засобами взаємодії для обміну інформацією. Більш широкий цей спектр спілкування у світі всеохопних соціальних мереж. Електронна комунікація сьогодення перейшла на новий рівень, велика частина суспільства занурена у віртуальний світ і, таким чином, стає легкою здобиччю для прихованого психологічного впливу з боку політичного інформаційного простору – не останню роль у цьому процесі відіграють меми, які виражаються одиницями з зорово-лінгвістичним контентом.

Актуальність дослідження зумовлена швидким розвитком засобів лінгвістичної взаємодії у кіберпросторі з метою поширення неправдивої або викривленої інформації з політичним контентом для формування бажаної соціальної думки. Таким чином, мета роботи полягає у визначенні ключових аспектів навіювання мемів на підсвідомість користувачів соціальних мереж.

Кіберпростір сьогодення – це безмежне джерело соціальних мереж та інтернет-чатів – Facebook, MySpace, Instagram, Twitter та багато інших – усі вони виступають територією мережевого лінгвістичного розвитку та впливають на появу нових лексичних та візуальних одиниць, які спрямованні, здебільшого, на розповсюдження інформації з мінімальним використанням мовних ресурсів. Саме за таких умов користувачі інтернету стають легко-доступними для неправдивої інформації – інформації, яка здатна формувати думку, рішення та дію. Особливо дієвим цей вплив може бути через візуальну підтримку – зображення, відео, GIF та інші засоби зі схожими методами імплементації, куди можна зараховувати меми.

Уперше термін «мем» було введено британським етологом доктором Річардом Доукінзом у 1986 році в його роботі «The Selfish Gene» [2], де він зазначив, що у всьому живому лежить інформація, яка передається мемами, які є, свого роду, генними реплікаторами інформації, що передається із покоління у покоління. Таким чином, інформація стає вірусною та швидко поширюється серед населення, сприяючи

спрямуванню думок користувачів інтернет мереж у потрібному напрямку.

Сама ідея вірусного поширення інформації, яка має на меті здійснювати приховане навіювання – є дуже важливою у сфері політичної агітаційної кампанії, яка здійснюється переважно за допомогою неправдивої інформації, перекручених, неповних або прихованих фактів, що впливає на прийняття рішення аудиторією. Політичне маніпулювання – це приховане управління політичною свідомістю і поведінкою людей з метою підштовхнути їх діяти або не діяти в інтересах маніпуляторів, тобто нав'язування волі маніпулятора у формі прихованого впливу [1, с. 235].

Із кожними коливаннями або змінами політичного устрою – соціальні мережі перенасичуються мемами з політичним контекстом (Зображення 1 та 2).

Зображення 1 «Gathering of 250+» Зображення 2 «Had enough, yet?»

Інтенції мемів можна поділити на два фронти – позитивні та негативні. Меми з позитивним лінгвістичним навантаженням створюються з метою просування інформації, яка висвітлює лише вдалі політичні кроки діяча та прикрашає або повністю нівелює провальні вчинки. Меми з негативним лінгвістичним навантаженням, у свою чергу, можна поділити на два напрямки – перші створенні опонентами та мають на меті спалювати діяльність політичного діяча, інші ж (чорний-PR) можуть бути створенні власно кампанією політика для приваблення інтересу до потрібної ситуації або особистості.

Отже, меми соціальних мереж можуть мати вагомий вплив на формування суспільної свідомості щодо політичного життя у світі. Візуальні засоби з лінгвістичним навантаженням можуть допомагати політичним кампаніям у своїй боротьбі з опонентами.

Література

1. Єфтені Н. М. Політичне маніпулювання: особливості застосування. *Актуальні проблеми політики*. Вип. 56. Одеса, 2015. С. 235
2. Dawkins Richard. *The Selfish Gene*. 30th Anniversary Addition. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 192

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ОДНА З УМОВ ЕФЕКТИВНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Ганна ЗІНЧЕНКО

Національна академія служби безпеки України, Київ, Україна

У сучасному глобалізованому світі надзвичайної актуальності набуває проблема взаєморозуміння між представниками різних лінгвокультур. І хоча спілкування представників різних мовних, релігійних і культурних груп не є чимось новим в історії людства, налагодження ефективної міжкультурної комунікації залишається нагальним завданням не лише для представників офіційних державних структур, але й для бізнесу і навіть у повсякденному житті.

Дослідженню проблем подолання бар'єрів у міжкультурному спілкуванні присвячені роботи Т. Колбіної [1], R. Delecta Jenifer та G. P. Raman [5]. Надзвичайно важливим аспектом забезпечення ефективної міжкультурної комунікації є виховання толерантності. На цьому аспекті роблять особливий наголос такі дослідники, як О. Малахова [2], Ю. Малинка [3], Ömür Orhun [4].

Загальновідомим є той факт, що культурні розбіжності, вербальна та невербальна поведінка представників різних лінгвокультур можуть стати перешкодою для ефективної комунікації, спричинити непорозуміння й навіть конфлікти. R. Delecta Jenifer та G. P. Raman серед найважливіших бар'єрів для ведення бізнесу, окрім мовного, виділяють такі: непорозуміння, норми та ролі, вірування та цінності, стереотипи та етноцентризм. Долати такі бар'єри дослідники пропонують за допомогою вивчення іноземних мов, тренінгів із культурних традицій, організаційної політики рівних підходів до представників різних культур [5, с. 334–335].

Як особливу форму соціальної взаємодії розглядає міжкультурну комунікацію Т. Колбіна. Вона акцентує увагу на недостатній дослідженості міжкультурної комунікації, зазначаючи, що «що досить ґрунтовно вивчені лише окремі аспекти проблеми формування МКК, здебільшого – лінгвістичний» [1, с. 106]. Також Т. Колбіна зазначає, що успішність

міжкультурної комунікації напряму пов'язана з соціокультурною, комунікативною, лінгвістичною компетентністю її учасників, а також їх відповідною психологічною підготовкою [1, с. 113].

Досліджуючи взаємозв'язок глобалізації та міжкультурної комунікації Ю. Малинка зазначає, що феномен глобалізації, окрім свого позитивного ресурсу, «породжує гострі проблеми, нові виклики, сприяє глобальному продукуванню суттєвих протиріч, колізій, джерел нетерпимості, зокрема в духовно-культурній сфері» [3, с. 127]. І саме тому, на думку дослідниці, важливою умовою ефективної міжкультурної комунікації є толерантність, яка формується внаслідок розуміння, прагнення до компромісу та відкритості [3, с. 126-127].

Як важливу соціально-культурну цінність сучасного полікультурного світу розглядає толерантність О. Малахова. Вона вважає, що толерантність це «цінність і соціальна норма громадянського суспільства, що виявляється у праві всіх громадян бути різними, у повазі до культурної різноманітності, забезпечує гармонію у відносинах різних культур» [2, с. 53].

Виступаючи на конференції з питань діалогу між релігіями і цивілізаціями, яка проводилась під егідою ОБСЄ в 2007 році в Македонії, Ömür Orhun висловив думку, що міжкультурний діалог як відкритий обмін думками, якому притаманні повага та толерантність, може сприяти подоланню упереджень та стереотипів, які, у свою чергу, є наслідком недостатньої інформованості і обізнаності [4, с. 53].

Таким чином, ми бачимо, що хоча міжкультурна комунікація і є процесом, що відбувався впродовж майже усієї історії людства, сучасне суспільство постало перед викликами, які призводять до проблем, протиріччя і конфліктів. Однією з причин цієї ситуації є міжкультурні бар'єри різної природи: мовні, соціокультурні, рольові тощо. І одним із шляхів подолання цих бар'єрів є пропагування і виховання толерантності, яка є цінністю сучасного світу, ознакою шанобливості і запорукою ефективної міжкультурної комунікації.

Література

1. Колбіна Т. В. Сутність міжкультурної комунікації як особливої форми соціальної взаємодії представників різних культур. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2010. Вип. 31. С. 105–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2010_31_12
2. Малахова О. М. Толерантність – цінність у глобалізованому світі. *Грані*. 2014. № 10. С. 47–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2014_10_11

3. Малинка Ю. Г. Толерантність як результат міжкультурної комунікації в умовах глобалізації. *Вісник Національного авіаційного університету*. Сер.: Філософія. Культурологія. 2012. № 2. С. 123–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2012_2_33

4. Ömür Orhun. Inter-cultural dialogue, promoting tolerance and combating discrimination against muslims. *World Conference on Dialogue Among Religions and Civilizations: «The Contribution of Religion and Culture to Peace, Mutual Respect and Cohabitation»* (26-28 October 2007, Ohrid, Republic of Macedonia). URL: <http://www.osce.org/cio/31047>

5. Delecta Jenifer R. and Raman G. P. Cross Cultural Communication Barriers in Workplace. *International Journal of Management (IJM)*. January 2015. Volume 6. Issue 1. Pp. 332–335

STRATEGIC COMMUNICATIONS IN ANNUAL NATIONAL PROGRAM

Iryna IZHUTOVA

The National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi,
Kyiv, Ukraine

In 2015, in view of temporary occupation of Crimea by Russian Federation (RF), the critical situation in several regions of Donetsk and Luhansk oblasts, Russian aggression against Ukraine, the need of development of a new approach to tailoring the Annual National Program of Ukraine-NATO cooperation (ANP) raised [1]. Ukraine had to change the ANP in order to ensure protection of national interests and security of Ukraine in line with use of NATO and NATO nations practical assistance; increase its defence level to fight against RF aggression by reforming the defence and security sector and defence industry under the NATO standards. So, the year of 2015 was a milestone for the Ukrainian ANP.

The ANP 2015 just contains one component of the strategic communications such as the Public Affairs and omits the other components failing to develop the whole system of the strategic communications in the country. The whole system is a pre-requisite for a harmonic existence of the state and effective fighting against the hybrid threats.

The situation in and outside Ukraine, evolving non-conventional and hybrid activities resulted in appearance of the NATO-Ukraine Strategic Communications Partnership Roadmap signed by NATO Secretary and Ukraine's National Security and Defence Council Secretary in 2015 [2].

Next year (2016) the Chapter 1, Section 1.5 of the ANP is focused on information distribution about Ukraine-NATO cooperation. This activity should be aimed at raising awareness about advantages of this cooperation [3]. In 2016, the strategic communications were integrated in the main reform plan of Ukraine such as the Annual National Program both at national level and within the Ministry of Defence of Ukraine particularly. And the strategic communications had to foster fighting against hybrid threats. Moreover, since 2016, even NATO and the European Union have identified countering hybrid threats as a priority for cooperation [4].

In 2017, the ANP underscores that Ukraine-NATO cooperation in strategic communications is especially important in the context of RF hybrid warfare against Ukraine. Again, it is stressed the importance of the Roadmap implementation. The Roadmap Implementation Plan should increase and strengthen the level of communication cooperation of state authorities in national strategic tasks and reforms [5]. The Annual National Program 2017 assigns tasks to the ministries and departments within the state. Thus, the system of professional strategic communications training of leaders and experts of the Ministry of Defence and General Staff of the Armed Forces of Ukraine should be developed at the National Defence University.

In 2018, the ANP already has a particular sub-paragraph 1.2.1.3. *Strategic Communications* [6]. In 2019, the ANP contains sub-section 1.2.2 *National System of Strategic Communications* (in 2018 a particular strategic communications sub-section was introduced and in 2019 there is an understanding of the whole national system of strategic communications in Ukraine) [7].

The ANP 2020 is based on a methodology of measured results, focuses on human security, contains a monitoring mechanism for the implementation, and builds on the principles, structure and content of NATO membership action plans of countries that had become members of the Alliance [8].

The ANP has become more practical and result-based one. Any action or activity is evaluated by means of the measurement of performance and measurement of effectiveness; is correlated with ongoing reforms and transformation processes in other ministries and departments and country as whole.

References

1. Указ Президента України “Про затвердження річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2015 рік” № 238/2015 від 23 квітня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238/2015>.

2. Дорожня карта Партнерства у сфері стратегічних комунікацій між Радою національної безпеки і оборони України та Міжнародним секретаріатом НАТО. URL: http://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/nato/files/Roadmap_Ukr.pdf.

3. Указ Президента України «Про затвердження річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2016 рік» №45/2016 від 12 лютого 2016 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/452016-19779>.

4. Cooperating to counter hybrid threats. URL: <https://www.nato.int/docu/review/articles/2018/11/23/cooperating-to-counter-hybrid-threats/index.html>.

5. Указ Президента України «Про затвердження річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2017 рік» №103/2017 від 8 квітня 2017 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1032017-21670>.

6. Указ Президента України «Про затвердження річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2018 рік» №89/2018 від 28 березня 2018 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/892018-23882>.

7. Указ Президента України «Про затвердження річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2019 рік» №117/2019 від 10 квітня 2019 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172019-26450>.

8. Government approves a new quality Ukraine-NATO Annual National Program. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/uryad-shvaliv-richnu-nacionalnu-programu-ukrayina-nato-novoyi-yakosti>.

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС У ПРОГРАМІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Олена ІЛЬЧЕНКО

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Готувати молодь до свідомої діяльності в медіасередовищі через формування критичного ставлення до медіапродукції, перетворювати курсантів/студентів на свідомих і творчих користувачів масмедіа, сприяти виробленню імунітету до маніпулятивної дії екрану, тобто створювати умови інформаційної безпеки, неможливо без опанування основ медіаграмотності [1, с. 39]. Медіаграмотність – це комплекс навичок і знань, необхідних людині в сучасному інформаційному суспільстві [3,

с. 6].

Значним кроком до побудови безпечного інформаційного суспільства стало розроблення і прийняття «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», яка базується на вивченні стану медіакультури населення України та міжнародному досвіді організації медіаосвіти. Основні положення Концепції відповідають завданням, сформульованим у Паризькій програмі-рекомендаціях з медіаосвіти ЮНЕСКО (від 22.06.2007) та резолюції Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрової інформації (від 16.12.2008). Ще одним кроком державного рівня є лист МОН України від 29.03.2013 № 1/9-226 «Про запровадження вивчення курсу «Основи медіаграмотності в навчальних закладах»», у якому рекомендовано запровадити вивчення курсу «Основи медіаграмотності» у вищих педагогічних навчальних закладах за рахунок годин вибіркової частини освітньо-професійної програми [1, с. 40]. На нашу думку, медіаграмотність – необхідна навичка в контексті інформаційної агресії не тільки для майбутніх педагогів, а всіх людей, особливо молодих. Ми вже внесли істотні зміни до мотивації та змісту медіаосвіти з фокусом на формуванні навичок критичного мислення й імунітету до маніпуляцій громадською свідомістю та пропаганди. Українське суспільство потребує вироблення навичок формування медійної й інформаційної грамотності в умовах пропагандистсько-психологічних війн [3, с. 6–7]. Освітні заклади – це саме ті інституції, які мають усі можливості для того, щоб долучитися до формування медіаграмотного споживача. Поділяємо думку Г. Онкович, що «формування медіаграмотності майбутніх фахівців у межах ВНЗ може здійснюватися двома способами: через введення окремого курсу з медіаосвіти або через інтеграцію медіаосвітніх технологій до вже існуючої системи навчально-виховного процесу, зокрема – завдяки виконанню міждисциплінарних досліджень з інформаційних, комунікаційних та освітніх наук, соціології та ін.» [цит. за: 1, с. 40]. Тож дисципліна «Основи медіаграмотності» не нормативна, а тому викладається не в усіх вищих навчальних закладах, але це не є перешкодою для інтеграції елементів медіаосвіти в інші дисципліни. Наприклад, у Національній академії Національної гвардії України, аспекти медіаграмотності досліджуємо на заняттях з «Основ теорії мовної комунікації», «Комунікативного аспекту діяльності військового командира».

«Компетентності з медіаграмотності можна умовно поділити на чотири групи – розуміння медіа, використання медіа, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи

медіа» [2], див.: рис. 1. Тож на заняттях аналізуємо сутність поняття «медіапростір», типи контенту, розмежовуємо факти й судження, студенти/курсанти аналізують свої медіазвички. Важливим фактором в інтерпретації інформації є форма власності медіа, тому розглядаємо питання: «Власники медіа», де аналізуємо типи традиційних медіа, встановлюємо власників українських медіа. Тема «Редакційна політика» дає змогу потрактувати такі поняття: «редакційна політика», «громадянська журналістика», «журналістські стандарти», «свобода преси та цензура». Важливою для молоді є тема «Соціальних медіа», яку аналізуємо в таких аспектах: соціальні медіа як джерело новин, інформаційна бульбашка. На занятті, присвяченому «Дезінформації та маніпуляції», розкриваємо такі питання: типи неправдивої інформації, маніпуляції (заголовки, фотофейки, фейкові експертні коментарі та «джинса», боти та тролі, маніпуляції з першоджерелами, інструменти для перевірки фактів), стереотипи й мова ворожнечі, свобода слова, синдром злого світу, маніпуляції в рекламі. Формат проведення цих занять: ігри, експерименти, вебквести, тести, робота з першоджерелами (аналіз постерів, статей, дописів у соцмережах, новин у газетах, журналах, сайтах і т. под.). Студенти/курсанти працюють у парах, командами, індивідуально. Наприкінці вивчення цього матеріалу студенти/курсанти готують фінальні проєкти: пишуть дописи, знімають відео, створюють презентації, медіамеседжі, виступають з доповідями й т. ін.

Рисунок 1 – Компетентності з медіаграмотності

Отже, вміння протистояти негативним інформаційним впливам та маніпуляціям – невід’ємна складова розвитку сучасної особистості, а тому необхідно впроваджувати елементи медіаграмотності в навчальний процес вищої школи у вигляді окремої дисципліни чи у формі інтеграції до

чинного навчального плану відповідного напрямку підготовки (спеціальності).

Бути медіаграмотним – означає усвідомити мету, що ґрунтується на усвідомленій оцінці можливостей (і обмежень) медіа, ефективно використовувати медіа для своїх цілей.

Література

1. Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта – пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи» (м. Харків, 25–27 жовтня 2013 року) / За заг. ред. канд. пед. наук Л.Д. Покроєвої. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2013. 268 с.
2. Бути медіаграмотним: десять необхідних компетентностей. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/18961/> 2017-05-24-buti-mediagramotnim-desyat-neobkhidnikh-kompetentnostei/
3. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін. URL: <https://www.slideshare.net/mobile/ssuser9b9413/ss-63773058>

ДІАЛОГ ІЗ ВИКЛАДАЧЕМ ЯК ПРОВІДНА ФОРМА ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО УСНОГО МОВЛЕННЯ

Ігор КОВ'ЯХ

Харківський державний університет харчування та торгівлі, Харків,
Україна

Мовлення викладача має бути взірцем для студента. Нижче надається класифікація типових помилок викладачів і способи їх усунення.

Під час навчання іноземній мові у ВНЗ викладач – основний носій іноземної мови, із яким спілкуються студенти. Діалог з викладачем є провідною формою залучення студентів до усного мовлення іноземною мовою. Саме тому так важливо, щоб мовлення викладача було позбавлене різного роду помилок.

У результаті аналізу усного мовлення викладачів англійської мови, а також письмових перекладів з української мови англійською, запропонованих їм, були виділені типові помилки викладачів іноземної мови й проведена класифікація цих помилок.

За спостереженнями, найбільшу групу складають помилки, пов'язані із слабким володінням англійським узусом (usage, тобто закономірностями вживання слів і поєднань фразеологізмів у мові) [3, с. 15]. Незнання

англійської мовної норми призводить до того, що викладач нерідко переносить українську норму на англійську мову, унаслідок чого виникають побудови або зовсім чужі англійській мові, або невживані в певній конкретній ситуації спілкування.

Іншу групу складають граматичні помилки. До них належать:

1) уживання Present Simple замість Present Continuous, який вимагається в певній ситуації. Наприклад: *You read too quickly* замість *You are reading too quickly*;

2) заміна Present Perfect формою Past Simple. Наприклад: *Why did you come late again?* (при зверненні до студента, що тільки-но ввійшов) замість *Why have you come late again?*;

3) заміна Present Perfect Continuous формою Past Continuous;

4) уживання Present Indefinite замість Future Indefinite або конструкції to be going + Infinitive, які вимагаються в певній ситуації. Наприклад: *On Thursday you have home reading* замість *On Thursday you'll have / you are going to have home reading*;

5) уживання Future Indefinite замість імперативу. Наприклад: *For homework you'll do Exercise 3* замість *For homework do Exercise 3*;

6) уживання займенникового підмета, що дублює субстантивний підмет. Наприклад: *A pail it is a vessel for carrying liquid* замість *A pail is a vessel for carrying liquid* [1, с. 99];

7) вживання *yes?*, *so?* замість традиційної кінцівки розділового питання;

8) порушення структури непрямих питань. Наприклад: *Tell me where did he go* замість *Tell me where he has gone*.

Проведений аналіз показав, що викладачі рідко урізноманітнюють своє мовлення вживанням синонімічних слів і виразів. Так, запитання про час, до якого належить яка-небудь подія, вони завжди починають з *When*, тоді як подібне запитання можна починати і з *What time*; для передання розпорядження «Запишіть...», зазвичай використовується *Write down...*, рідше *Put down...*, тоді як можна вживати і *Take down...*, *Note down...*; переходячи від одного етапу уроку до іншого, викладачі вимовляють слово *well*, тоді як, за свідченням авторів низки посібників, у цій ситуації вони можуть вживати і такі слова, як *right*, *now*, *good*, причому найбільш споживаним є слово *right* [2, с. 22–25].

У мові викладачів використовуються, як правило, лише загальні запитання в їх основній формі (тобто вимагаючі відповіді *Yes...* або *No...*) і спеціальні запитання. Різновиди загальних питань – розділові і альтернативні питання – зустрічаються вельми рідко.

Формулюючи розпорядження, інструкції, прохання, викладачі зазвичай використовують імператив, не пом'якшений словами *please, will you?*, не використовують конструкції, що починаються з *Will you, Would you* й т. ін., практично не вживають структуру *I want you to do something*. Усе це не лише позбавляє мову викладачів різноманітності, але і, як відзначають викладачі-носії мови, робить її надмірно різкою.

Спираючись на результати проведеного аналізу, вважаємо за доцільне для попередження і виправлення типових помилок у мові викладачів рекомендувати таке:

1) ширше використовувати результати теоретичних досліджень у межах контрастивної лінгвістики в практичному курсі іноземної мови під час навчання викладачів;

2) уже на початкових етапах вивчення лексики і фразеології звертати увагу студентів на ті слова і вирази аудиторного ужитку, у вживанні яких вірогідність помилок найбільш велика, багато разів повторювати їх за допомогою різних ситуативних вправ;

3) проводити семінар із аудиторно-педагогічної лексики й фразеології або спеціальний практикум в рамках підвищення кваліфікації викладачів англійської мови.

Література

1. Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Oxford: Oxford University Press, 2014. 1952 p.
2. Partridge E. Usage and Abusage. Harmondsworth: Penguin 1999. 416 p.
3. Povey J., Walshe I. An English Teacher's Handbook of Educational Terms. London: Longman, 2004. 240 p.

МОТИВАЦІЯ – ІНСТРУМЕНТАЛЬНА КОМПОНЕНТА ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Вікторія КОНАРЖЕВСЬКА

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Професійна підготовка майбутніх військових перекладачів вищих військових навчальних закладів становить складну динамічну систему. Досягти намічених планів можна, визначивши цілі діяльності, розробивши й реалізувавши способи діяльності, які спрямовані на досягнення цілей. На окрему увагу заслуговують такі якості, як активність, прогностичність,

раціональність, реалістичність, цілісність, контрольованість [3].

Проте одним із провідних напрямів у вирішенні поставлених завдань є формування у майбутніх військових перекладачів позитивної мотивації до оволодіння вищезазначеними якостями, що й визначає актуальність обраної тематики. Розвиток позитивної мотивації професійної підготовки майбутнього військового перекладача ґрунтується на мотиваційному компоненті, під яким розуміємо ієрархізовану систему мотивів майбутнього фахівця, що визначається пізнавальною активністю, зацікавленістю, цілеспрямованістю особистості на виконання об'єктивних вимог професійного обов'язку, трансформованих у моральні принципи та юридичні норми [1, с. 35].

До основних професійних мотивів майбутніх військових перекладачів у процесі фахової підготовки можна віднести:

1) мотив особистої зацікавленості (прагнення вдосконаливати свою професійну майстерність за рахунок критичного мислення як цінного компоненту професійної підготовки);

2) соціальний мотив (обов'язок, відповідальність) – розуміння своєї відповідальності перед суспільством, того, що його індивідуальний успіх сприяє розвитку соціуму, а соціум, у свою чергу, сприймає значущість особистості.

Як стійка особистісна освіта мотивація проявляється у визначенні позиції та ставлення майбутнього військового перекладача до ситуації, шляхів формування суджень відносно неї. Вона може продукуватися відношенням між новими знаннями та існуючими. Зміст цієї позиції складається з таких компонентів як: предметного (забезпечення досягнення рівня знань, зафіксованих державними стандартами); діяльнісного (забезпечення суб'єктів навчання методологією діяльності, технологією самовизначення та самореалізації); позитивного ставлення до об'єкту пізнання; вольових рис (цілеспрямованості, організованості, самостійності); ціннісних орієнтирів [2, с. 50].

Мотиви породжуються моральними, світоглядними тощо інтересами, які відображають різноманітність видів діяльності людини в їх теоретичній і практичній сутності. Загальноприйнятими є дві групи мотивів: 1) пізнавальні та 2) соціальні.

Пізнавальні (зв'язок зі змістом навчальної діяльності та процесом її здійснення), у свою чергу, поділяються на: широкі пізнавальні мотиви (орієнтація на оволодіння новими знаннями); навчально-пізнавальні мотиви (орієнтація на засвоєння способів здобування знань); мотиви самоосвіти (спрямованість на самостійне удосконалення засобів отримання

знань). Саме пізнавальні мотиви сприяють формуванню професійних умінь, а саме: самостійно відтворювати ближній і дальній, внутрішньосистемний і міжсистемний перенос знань у професійну ситуацію; бачити структуру об'єкту; бачити нову функцію об'єкту на відміну від традиційної; комбінувати і перетворювати раніше відоме засобом діяльності при вирішенні нового; відмовлятися від усього відомого і створювати принципово новий підхід.

Соціальні мотиви (зв'язок особистості з іншими людьми) також розподіляються на: широкі соціальні мотиви (прагнення отримати знання для принесення користі суспільству, бажання виконати свій обов'язок і добре підготуватися до майбутньої професії, почуття відповідальності); мотиви необхідності (розуміння необхідності навчання, почуття відповідальності, бажання отримати гарну професійну підготовку); вузькі соціальні мотиви (прагнення зайняти відповідну позицію в стосунках з людьми, що оточують, одержати їх схвалення, користуватися в них авторитетом) [2, с. 53].

Мотиви класифікуються за значущістю в навчально-виховній діяльності (провідні, підпорядковані), за тривалістю процесу (тривалі, короткотривалі, ситуативні); за силою прояву (сильні, помірні, слабкі), за глибиною усвідомлення (глибоко усвідомлені, малоусвідомлені), складністю (складні, прості), суспільною значущістю (широкі соціальні, колективні, вузькоособисті).

Таким чином, основна мета професійної освіти майбутнього військового перекладача вбачається саме в гармонічному розвитку ключових компетенцій на основі формування мотивації до розуміння необхідності освіти, прищеплені як ціннісно-сміслових (фундаментальних), так і спеціалізованих реінтегрованих у цілісну професійну діяльність знань, формуванні цілісної системи універсальних здатностей, а також досвіду самостійної діяльності та особистої відповідальності.

Література

1. Вознюк О. В. Розвиток мотивації курсантів. *Військова освіта*: зб. наук. праць. Київ, 2006. № 1 (17). С. 34–41
2. Гамула І. Формування мотивації діяльності в курсантів військових інститутів. *Педагогіка і психологія. Вісник АПН України*. 2005. № 2 (47). С. 48–55
3. Євсюков О. Ф. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у навчальному процесі вищого військового навчального закладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти».
Харків, 2007. 19 с.

SOCIAL MEDIA RADICALIZATION THEORY

Frederic LABARRE

Royal Military College of Canada, Kingston, Ontario, Canada

Two important factors affect political socialization and culture within a democratic society; the ability to exchange ideas freely and access to means of gaining knowledge about political affairs. The first is essential to the exercise of democracy on a day-to-day basis, because this is how one individual can convince another of the merits or demerits of an idea. The second is also essential insofar as individual arguments should be based on facts, and not merely feelings.

Today's social media-rich environment should provide ample data for the exercise of rational democratic discourse to resolve differing points of views. However, many scholars and policy-makers have noted that political debate has become polarized over the last few years. This polarization has often led to radicalism and acts of violence spurred on by information transmitted through social media. This is a problem that has emerged in the wake of efforts to give greater access to information in the service of democracy, but has achieved the opposite goals.

Scholars of different disciplines have attempted to identify the cause of this problem. Psychologists have examined how social media affect our self-perception; biologists and neuro-scientists have explored how the use of media has modified our bodies and our brains, and what part of our brain reacts to social media stimuli. Political scientists and security experts have pointed to the dangers that social media employment represent for privacy. Sociologists have worried about how social media has upended the way people work, interact with others, and have noted how a more connected world leaves each person more lonely.

This contribution builds upon the model of David Easton's systemic analysis method to bring the various discipline together into a holistic model. Easton conceptualised socio-political relations as the provision of inputs and demands to a legitimate political actor, and the release of outputs that act as responses from the governing authorities towards the population in a feedback loop [1, p. 384]. This contribution argues that there are countless feedback loops among atomized relationships, that is, there are other smaller socio-political

systems within the policy environment. Some are more formal and important than others, but there are socio-political systems that never see a formal incarnation because it remains only as an online creation. This creation nevertheless serves the purposes of individuals who feel left out or who are social misfits. It gives them a sense of belonging and sometimes a radical purpose. The association of varied disciplines of the social and physical sciences can provide the building blocks for a sustainable explanatory model of radicalization behaviour.

References

1. Easton D. An Approach to the Analysis of Political Systems. *World Politics*. 9:3. April 1957. Pp. 383 –400.

МАНІПУЛЯТИВНІ СТРАТЕГІЇ В ПЕРЕДВИБОРЧІЙ ПРОГРАМІ КАНДИДАТА В ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ І.П.СМЕШКА

Юлія ЛЕБЕДЕНКО

Харківський національний педагогічний університет імені

Г. С. Сковороди, Харків, Україна

Важливою умовою досягнення бажаного позитивного результату в передвиборчих перегонях є фахово підготовлена політична програма, яка здатна вплинути на свідомий вибір громадян і допомогти кандидатові здобути перемогу. Функція впливу мови в комунікації, зокрема політичній, реалізується через систему мовних стратегій і тактик. Хоча маніпуляції, як об'єкт наукового дослідження є не власне мовним питанням, усе ж українські й зарубіжні мовознавці виділяють ряд мовних стратегій [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9]. Ф.С. Бацевич стратегію мовного впливу визначає як «оптимальну реалізацію інтенції мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування і гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації» [1, с. 53].

Вітчизняні й зарубіжні науковці [2; 4; 5; 8] виділяють такі стратегії: 1) стратегія завуалювання, затушовування небажаної інформації; 2) стратегія містифікації; 3) стратегія анонімності (деперсоналізації); 4) стратегія реїфікації; 5) стратегія делегітимізації; 6) стратегія амальгамування; 7) стратегія вживання ідентифікаційних формул; 8) стратегія подання суб'єктивної думки у формі об'єктивного факту або істини; 9) стратегія посилення на авторитет; 10) стратегія

підкреслення значущості й істинності ідей; 11) «редукція комплексності» й уживання контрастних оцінних альтернатив та інші.

Тож найбільш уживаними мовленнєвими стратегіями впливу на виборців у програмі І. Смешка є стратегія реїфікації, або уречевлення абстрактних понять, за допомогою якої реалізується конструювання образу влади, народу («*На сьогодні влада має усі ознаки кланово-олігархічної автократії, яка нищить економіку, виштовхує людей за кордон, а тих хто залишається, перетворює на жебраків, «Україна повинна отримати...»*»).

Стратегія підкреслення значущості й істинності ідей – ця стратегія, на нашу думку, є провідною в передвиборчому тексті кандидата, бо практично половина програми становить перелік із семи майбутніх перемог, які він має реалізувати, апелюючи до нагальних, гострих проблем суспільства (*Відновлення стабільності і керованості держави, повернення Донбасу та Криму, подолання корупції, відновлення середнього класу українського суспільства як основи державності України, економічна відбудова України, реформа державно-політичного устрою України, будівництво справжньої демократії в Україні*).

Стратегія мобілізації громадської думки – стан країни уявляється драматичним, жахливий, що вимагає негайних і рішучих дій. У вступній частині програми вказано основні проблеми суспільства, а в основній – шляхи їх подолання за умови «президентства» кандидата («...щоб зупинити подальше його зuboжіння, дати гідну відсіч агресії та досягти ключових перемог для забезпечення **розбудови основ демократії та відродження України...**»).

Стратегія позитивної самопрезентації містить активні дії зі створення позитивного враження про себе – це і тактика акцентування на позитивній інформації про себе з використанням іменників, прикметників, прислівників з позитивною конотацією, зокрема як людини військової («...маю **волю, досвід та професійну команду...**», «**Як професіонал я знаю...**», «**Маю честь!**» тощо), тактика позиціонування (використання означено-особових речень, особового займенника «я»), що тісно пов'язана з попередньою (напр., «**забезпечу, спрямую, домагатимусь, жорстко контролюватиму...**»), тактика кооперації – вказівка на взаємодію з іншими органами державної влади (*НАБУ, НАЗК, Антикоруційний суд тощо*), світовими авторитетними організаціями (*НАТО, країни-підписанти Будапештського меморандуму*).

Таким чином, кандидат прагне отримати позитивну оцінку з боку адресата й здобути бажану перемогу.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ. 2004. 342 с.
2. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русского языка. Москва, 2008. 288 с.
3. Мала Ю. В. Механізми соціального впливу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2015. № 18. Том 1. С. 128–131.
4. Паршина О. Н. Российская политическая речь: Теория и практика / Под ред. О.Б.Сиротининой. М.: Издательство ЛКИ, 2007. 232 с.
5. Петрик В. М., Присяжнюк М. М., Компанцева Л. Ф. та ін. Сугестивні технології маніпулятивного впливу. Київ, 2011. 248 с.
6. Руда О. Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі: монографія. НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 2012. 232 с.
7. Чік Л. Засоби мовного маніпулювання у сучасних ЗМІ. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки*. 2015. № 5. с. 121-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro_2015_5_33
8. Шейгал Е. И. Власть как концепт и категория дискурса / *Библиотека Гумер*. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Article/scheig_vlast.php
9. Шкіцька І. Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 440 с.

Джерела

10. Передвиборна програма кандидата в Президенти України Ігоря Смешка «СІМ ПЕРЕМОГ ДЛЯ УКРАЇНИ». URL: https://ukr.lb.ua/news/2019/02/13/419622_peredviborna_programa_igorya_smeshka.html

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО КЛАСУ

Наталя ЛИСЕНКО

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

Разом із запровадженням, а згодом і продовженням карантину в Україні у 2020 р. дистанційні технології навчання набули неабиякої актуальності. Освітній простір Центру дистанційних технологій навчання НФаУ умовно поділяється на дві складові: дистанційну підтримку самостійної роботи студентів та дистанційні курси для студентів-фармацевтів з усіх дисциплін на платформі Moodle, розроблені відповідно до вимог для ліцензування

таких курсів в Україні. Викладачами кафедри українознавства та латинської мови НФаУ створено обидва варіанти ресурсів, які сьогодні стали єдиноможливим варіантом організації самостійної роботи студентів.

Спираючись на власний 8-річний досвід роботи з дистанційними курсами, можемо зауважити, що найскладніше – мотивувати студентів, організувати якісну дистанційну комунікацію. Також викладачу-тьютору доведеться подолати кілька супутніх проблем, які і спробуємо описати:

1. У кожній групі неодмінно виокремляться лідери, вони сумлінно опанують увесь запропонований, а потім і додатковий матеріал, першими виконають завдання і почнуть розповсюджувати готову роботу. Відповідно, кількість розташованих на сайті завдань повинна відповідати кількості студентів, вправи мусять бути різноманітними, різної складності. Гарним, на нашу думку, варіантом для активних студентів є розробка філологічних ігор у додатку LearningApps.org та приєднання їх у вигляді пакету SCORM до курсів Moodle.

2. Для того, щоб змусити студентів стаціонару активно працювати дистанційно, викладачу доведеться відповідально поставитися до роботи, протягом першого тижня щогодинно перевіряти надісланий матеріал, щоб слухачі відчували зворотній зв'язок. Упевнені, що тьютор, який тижнями не зазирає в курс, не може претендувати на увагу до своєї дисципліни. Також щиро переконані, що ніщо так не активізує «левову частку» наших студентів, як «неминучий і безжальний» дедлайн. Тьютор повинен чітко визначити терміни подання роботи і завжди виконувати обіцянки, блокуючи невчасно надіслані відповіді.

3. У системі дистанційного навчання важливу роль відіграє саме комунікативний компонент, що реалізується через навчальні форуми. У курсі, призначеному для вивчення «мовної» дисципліни, організація спілкування є одним із провідних завдань. Проте, соромлячись власного недосконалого мовлення, студенти можуть відмовитися брати участь у «нецікавих», непродуманих щодо оформлення форумах, попри наявний бал за такий тип роботи. Якщо ж для обговорення обрано дискусивну, актуальну, можливо, провокативну тему, вони матимуть змогу не тільки потренуватися у написанні власних висловлень (з обов'язковим коментарем викладача), а й навчитися відстоювати власну думку.

ЛІНГВІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)

Ірина ЛИСИЧКІНА, Ольга ЛИСИЧКІНА, Поліна ТКАЧ

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Під «забезпеченням» у воєнній науці прийнято розуміти комплекс заходів, спрямованих на підтримку високої бойової готовності військ (сил), збереження їхньої боєздатності, створення сприятливих умов для організованого та своєчасного вступу в бій, успішного виконання поставлених завдань, а також на запобігання раптовому нападу супротивника, зниження ефективності його ударів [1].

У ХХІ сторіччі на додаток до основних видів забезпечення категорійний апарат воєнної науки пропонується доповнити новим видом спеціального забезпечення – «лінгвістичним забезпеченням військ (сил)», що перебуває в структурі складних об'єктів «війська» й «забезпечення військ» надскладного об'єкта «національна безпека» [2, с. 102].

Мета дослідження полягає у визначенні специфіки лінгвістичного забезпечення військ та стратегічних комунікацій із урахуванням особливостей комунікативного супроводження діяльності Національної гвардії України (далі НГУ).

У грудні 2018 року Міністерством оборони України був прийнятий та набув чинності Військовий стандарт 01.003.001-2018 (01). «Адміністративна діяльність. Лінгвістичне забезпечення військ (сил). Основні положення» [3]. Цей стандарт визначає мету й завдання лінгвістичного забезпечення, зміст системи лінгвістичного забезпечення, організацію перекладацького супроводження, кваліфікацію та компетентність військового перекладача.

Аналіз сфери лінгвістичного забезпечення військ у НГУ дає підстави додати до лінгвістичного забезпечення сферу стратегічних комунікацій, які відкривають нові перспективи ведення гібридних війн в інформаційному просторі. Стратегічні комунікації корелюють із лінгвістичним забезпеченням військ, однак їх не можна повністю віднести до цього напрямку забезпечення, оскільки здійснення стратегічних комунікацій не обмежується комунікативною складовою. Можна говорити про взаємозв'язок лінгвістичного забезпечення із стратегічними комунікаціями в аспекті реалізації міжкультурної (комунікативно-посередницької) функції, яка в межах стратегічних комунікацій здійснюється через зв'язки зі ЗМІ (у тому числі іноземними), розвиток публічної дипломатії та військової підтримки публічної дипломатії, проведення інформаційних

заходів у межах міжнародного військового співробітництва, розвиток двосторонніх відносин України з державами – членами НАТО [4], дії в соціальних мережах, різного роду інформаційні операції, а також введення в оману. Однак, лінгвістичне забезпечення військ спрямоване на діяльність, що потребує військово-професійного рівня філологічної двомовної компетенції виконавців [3], а це виокремлює стратегічні комунікації як самостійну галузь військової діяльності, яка, натомість, має бути включена в поняття «забезпечення військ (сил)» як діяльність, спрямована на підтримку високої бойової готовності військ (сил), успішного виконання поставлених завдань, а також на запобігання різного роду небезпекам, у тому числі інформаційного характеру.

Розробка понятійного апарату лінгвістичного забезпечення військ та стратегічних комунікацій для НГУ, а також стандарту(ів) лінгвістичного забезпечення військ та стратегічних комунікацій НГУ є перспективною, оскільки дозволить визначити й чітко сформулювати завдання лінгвістичного забезпечення та стратегічних комунікацій, сфери відповідальності для суб'єктів лінгвістичного забезпечення та стратегічних комунікацій, параметри оцінювання складових лінгвістичного забезпечення військ, компетентності, якими мають оволодіти випускники НА НГУ для служби на посадах, пов'язаних із здійсненням лінгвістичного забезпечення та стратегічних комунікацій НГУ.

Література

1. Обеспечение боевых действий. *Советская военная энциклопедия: Справочное издание в 8 томах. Том 5. Линия адаптивной радиосвязи. Объектовая ПВО*. Москва: Воениздат, 1978. С. 651.
2. Балабін, В.В. Об'єкт, предмет і завдання лінгвістичного забезпечення військ. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. Випуск 1. Том 2. 2018. С. 99-102.
3. Військовий стандарт 01.003.001 – 2018 (01) (Видання 1). Адміністративна діяльність. Лінгвістичне забезпечення військ (сил). URL: http://lndc.com.ua/uploads/n_46_70224820.pdf
4. Наказ 22.11.2017 № 612 Про затвердження Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0612322-17>.

ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ОФЦЕРА

Віта МІРОШНИЧЕНКО

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Професійна спрямованість вивчення іноземних мов у військових закладах ставить низку завдань із розвитку професійних навиків у курсантів. Головним і пріоритетним завданням вивчення іноземних мов є розвиток комунікативних здібностей, тобто підвищення рівня комунікативної компетентності з метою спілкування між фахівцями різних країн та різних галузей знань.

Науковці [1; 2] трактують компетентність як систему знань, умінь та навичок, що дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у фаховій діяльності, так і в подальшому саморозвитку особистості. Іншомовну комунікативну компетентність дослідники розглядають як інтегральну характеристику професійної діяльності фахівця, що включає такі складові: діяльнісна, тобто уміння, знання, навички, що безпосередньо допомагають у здійсненні фахової діяльності; комунікативна, до якої входять уміння, знання та навички, що дозволяють здійснювати професійне спілкування.

Л. Бахман розглядає комунікативну компетентність як комунікативну мовну діяльність, до складу якої входять такі ключові компетенції [3]: 1) мовна (або лінгвістична), тобто мовлення на основі отриманого знання про мову як систему; 2) дискурсивна (зв'язаність, логічність, організація мови); 3) прагматична (уміння передати комунікативний зміст відповідно до соціального контексту); 4) розмовна (уміння говорити без напруги, у природному темпі, без тривалих пауз для пошуку мовних форм); 5) соціально-лінгвістична (уміння вибирати мовні форми); 6) стратегічна (уміння використовувати комунікативні стратегії для компенсації відсутніх знань в умовах реального мовного спілкування); 7) мовно-мисленнєва (готовність до створення комунікативного змісту в результаті мовно-мисленнєвої діяльності).

Слід зазначити, що система підвищення комунікативної компетентності спрямована на передачу професійної культури, яка включає чотири компонента: знання; досвід (із багатьох причин не доноситься до необхідного рівня); творчість (є недостатнім при навчанні курсантів та формуванні їх як професіоналів-офіцерів ВВНЗ); майже повністю ігнорується четвертий компонент – бажання, мотив. Проблема полягає в тому, що без двох останніх компонентів не працюють два

перших [4].

Т. Левченко виокремлює такі умови [3], що формують готовність до міжкультурної комунікації та сприяють гуманістичному вихованню: відмова від уніфікованих моделей навчання; гнучкість побудови навчального процесу, варіативність його компонентів; відповідність змістової сторони процесу мотиваційним орієнтаціям суб'єктів навчання; мотиваційну забезпеченість навчального процесу; пристосування конкретних навчальних дій до певного суб'єкта навчання; створення режиму діяльності, адекватного мотиваційному підтексту навчання.

Література

1. Єфімова О. М. Формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів: автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2014. 23 с.
2. Лозинський П. І. Проблеми підвищення професійної комунікативної компетентності майбутнього офіцера. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». Вип. 52. 2015. С. 160–162.
3. Нанівська Л. Л. Особливості комунікативної компетентності майбутніх офіцерів. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка, соціальна робота. Вип. 2 (43). Ужгород, 2018. С. 192–195.
4. Пассов Е. И. Культурообразная модель профессиональной подготовки учителя: философия, содержание, реализация. *Иностранные языки*. 2002. № 4. С. 18–21.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Олена МУРАВЙОВА, Вікторія АРХИПОВА

Харківський державний університет харчування та торгівлі, Харків,
Україна

Поняття «комунікативності» і «комунікативного підходу» в навчанні наразі набули особливого значення. У широкому сенсі ці терміни позначають такий підхід, при якому спілкування із зарубіжним партнером є одночасно і засобом, і метою навчання.

Цей підхід з'явився разом зі створенням європейського економічного співтовариства, коли істотно виріс попит на іноземні мови. Традиційні

методи – наприклад, граматико-перекладний – виявилися неефективними під час роботи з дорослими студентами, для яких більш важливим був розвиток навичок спілкування, аніж вивчення структури.

Лінгвіст і антрополог Делл Хаймс розробив концепцію комунікативної компетенції, яка розвиває здатність адекватно використовувати структурні елементи в різних мовленнєвих ситуаціях. На думку Хаймса, «існують правила використання мови, без яких правила граматики марні» [1, с. 270].

Розмежовуючи поняття «компетенція» і «компетентність», ми поділяємо думку Е. Зеєра та А. Хуторського стосовно того, що компетенція – це набір здібностей, знань, умінь та навичок у відповідній галузі, тобто певний потенціал особистості, а компетентність – рівень володіння цим потенціалом, характеристика самої особистості, що показує рівень володіння компетенціями [2, с. 35].

Для комунікативної компетенції важливими є такі моменти:

1. Постійне залучення до процесу вирішення завдань спілкування, пізнавального і комунікативного мислення.

2. Особистісна вмотивованість, зацікавлене ставлення до проблем і предметів обговорення.

3. Зв'язок спілкування з різними формами діяльності – навчально-пізнавальною, суспільною, трудовою, спортивною, художньою або побутовою.

4. Контактність у трьох планах – емоційному, смислового та особистісному.

5. Функціональність. Вона означає пріоритет мовних функцій над формальною стороною.

6. Евристичність у процесі організації матеріалу і процесу його засвоєння, що виключає довільне заучування і відтворення вивченого.

7. Змістовність як об'єктивна характеристика та інформативність як суб'єктивна характеристика навчальних матеріалів.

8. Виразність у використанні вербальних і невербальних засобів спілкування.

Тільки дотримання всіх перерахованих параметрів та їх оптимальне використання дає право назвати освітній процес комунікативним.

Відповідно, те, до чого нам треба прагнути, – це зробити наших студентів «комунікативно компетентними». Це не означає, що вони повинні бути «граматично некомпетентними» – граMATика, звичайно, потрібна. Але не менш важливий зв'язок між формою і значенням, функцією досліджуваної граматичної конструкції.

Для викладачів іноземної мови особливе значення має практичний

аспект цієї концепції. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови дозволяє створити в аудиторії ситуацію справжнього спілкування, наповнити сенсом висловлювання студентів, навчити їх використовувати в мові автентичні репліки, властиві носіям мови. Мовленнєві ситуації бувають досить різноманітними за рівнем складності: від читання і сприйняття на слух оголошень, формулювання нескладних прохань та коротких відповідей до написання анотацій до статті, самостійних висловлювань про економічні проблеми, початковий професійний аналіз. Одним із найважливіших концептуальних положень, яких слід дотримуватися в процесі організації навчального процесу, є формування в них мотивації мовленнєвої діяльності, під час якої виробляються комунікативні навички та усуваються психологічні бар'єри, що перешкоджають навчальному процесу.

Іншим пріоритетом комунікативного підходу є те, що він не містить жорсткого припису щодо співвідношення грамотності й швидкості в мові. Комунікативний підхід дозволяє нам самим розставити акценти між цими аспектами і зробити навчання збалансованим.

Отже, комунікативно-орієнтоване навчання передбачає особистісний підхід, де акцент переноситься на самих студентів: їм дається більше ініціативи й свободи на занятті. Викладач проводить величезну підготовчу роботу, організовує спілкування, дає комунікативно-значущі завдання. Такий підхід передбачає навчання студентів лексиці, граматичним структурам і функціям, так само, як і комунікативним стратегіям, для того, щоб вони могли успішно вирішувати поставлені перед ними завдання в процесі спілкування. Завдяки такій своїй універсальності, гнучкості та практичності комунікативний підхід залишається в центрі уваги як українських, так і зарубіжних вчених, він продовжує розвиватися і буде ще довго предметом для дослідження, удосконалення та розвитку в практиці викладання іноземних мов.

Література

1. Hymes D. H. Sociolinguistics. Selected Readings. Harmondsworth: Penguin Education. 2012. Pp. 269–293.
2. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования. Воронеж, 2003. 480 с.

STRATEGIC COMMUNICATIONS IN BUSINESS SPHERE

Marharyta MIAHKA, Inna YEROMENKO

National Academy of the National Guard of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

Strategic communications arise within all human practices. They use almost all elements of mass communication. They can be aimed at both the creation of new stereotypes with a certain image and the destruction of the old ones, they can promote both reactionary and progressive ideas for a certain perspective and for a specific purpose. This determines the topicality of the research.

The purpose of the research is to outline the features of strategic communications in business.

Strategic communications are the results of the choice and formation of the direction of communicative activity in the organization; the concept, the program, the general course of management entities on defining and achieving basic communication goals in the field of strategic management; a forward-looking communication policy that achieves the long-term goals of the organization. Strategic communications are used to create new value that is realized in products, people, and processes in the organization through the rational exchange of information, knowledge, and intellectual property [1].

A strategic communications plan is, first and foremost, a process that involves all aspects of an organization and all its members working to achieve common goals. There are several stages in writing a strategic communications plan [2]:

1. Define the message. The message should be clearly defined during the strategic communications campaign. There are several situations in which messages need to be defined via a strategic communications plan.

2. Analyze target audience. Communication must be shaped for each audience in order to communicate clearly and effectively. You need to take into account basic demographic information, people and relationship with them, and how the message will affect them.

3. Select and set goals. Define the desired response of the audience to the message.

4. Choose communication mediums.

5. Set a time frame. It is necessary to decide when the first message will appear and how it will continue to appear over the course of weeks or months.

6. Determine feedback methods. Feedback is extremely important in the strategic communication process. Make sure that there are no misunderstandings and the message is effective.

7. Get approval of the plan.

8. Implement the strategic communications plan. It means ensuring unanimous consent from all executives and executors regarding random and subsequent practical actions, appointment of responsible people, mutual understanding and interaction in solving all tasks.

Thus, the strategic communications plan is the basis for their successful implementation. It ensures the effective functioning and development of the organization.

References

1. Holtzhausen D., Zerfass A. The Routledge Handbook of Strategic Communication. URL: http://samples.sainsburysebooks.co.uk/9781136207129_sample_819140.pdf

2. How to write a strategic communication plan. URL: <http://www.wikihow.com/Write-a-Strategic-Communications-Plan>

ІНТЕНТ-АНАЛІЗ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Оксана ПАВЛОВА, Лілія МОНАСТИРЬОВА

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Інтент-аналіз як метод наукового дослідження поширився в межах прагматичної лінгвістики і був сприйнятий науковою громадськістю як засіб виявлення справжніх намірів передусім авторів політичних текстів. Тим часом арсенал прийомів аналізу, що становлять його сутність, може бути використаний для розв'язання й інших наукових завдань, зокрема для реконструкції мовної особистості автора тексту. Указаний аспект дослідження є важливим з декількох причин. По-перше, проблема відновлення мовної особистості автора за його мовленнєвими творами гармонійно вплітається в контекст сучасної антропоцентричної парадигми. По-друге, її розроблення має значення для побудови комунікативних стратегій успішного спілкування з особистостями різних типів. Особливе значення вирішення вказаної проблеми має для правоохоронної галузі діяльності, оскільки обізнаність із мовною особистістю сприятиме створенню адекватних уявлень про особистість у цілому, а отже, і про принципи її корекції відповідно до вимог закону і права. Викладене свідчить про актуальність теми цієї роботи.

Ознайомлення з науковою літературою засвідчило, що в цілому теорія

мовної особистості розроблена, практичну перевірку успішно пройшов метод інтент-аналізу. Проте питання про реконструкцію мовної особистості за текстами, які вона створює, ще не вирішене, отже, можливості інтент-аналізу вичерпно не виявлені.

Мета роботи – обґрунтувати методику реконструкції особистості за особливостями її мови.

Основною концептуальною ідеєю дослідження є положення про зв'язок мовної свідомості людини з особливостями її картини світу, ціннісними пріоритетами та комунікативною субкультурою. Поняття «мовна особистість» інтерпретуємо як носія культурно-мовних та комунікативно-діяльнісних цінностей, знань, настанов і поведінкових реакцій.

Подане визначення проливає світло і на підґрунтя для встановлення ознак мовної особистості автора за його текстом: у результаті інтерпретації інтенцій автора можна робити висновки про його картину світу й ціннісні пріоритети, а отже, і моделювати реакції на різні ситуації.

У нашій роботі пропонуються три основних напрями аналізу проблеми – аналіз реалізації в тексті загальнонаціональних ціннісних пріоритетів і уявлень, а також актуалізації ознак субкультури автора; виявлення намірів автора та способів їх вираження, з другого боку, і аналіз ступеня конфліктності позиції автора, із третього. Зауважимо, що поданий перелік не вичерпує всіх ознак мовної особистості. Він охоплює лише ті з них, що пов'язані з його поведінковими реакціями.

Визначення загальнонаціональних ціннісних пріоритетів і уявлень здійснюється в результаті пояснення значень та походження слів, словосполучень і фраз. Основним прийомом аналізу є формулювання висновків щодо питання, яке цікавить дослідника, на підставі тверджень автора тексту та його семантичних модифікацій. Зроблені висновки мають бути зіставленими з загальнонаціональними уявленнями у відповідній сфері.

Фактично ті самі прийоми використовуються і з метою встановлення намірів автора. Слід додати, що в цьому разі висновки використовуються не для зіставлення, а для моделювання картини світу автора тексту та результатів його аксіологічної діяльності.

Ступінь конфліктності позиції автора визначається на матеріалі конфліктних текстів і пов'язаний із цариною лінгвоконфліктології. Лінгвістична експертиза конфліктних текстів стає все більш поширеною. Поняття конфлікту та конфліктної мовної взаємодії входить до наукової парадигми багатьох наук, як-то юриспруденції, психології, педагогіки,

філософії. Лінгвістична експертиза – це особливий вид мовознавчого дослідження, у якому поєднуються лінгвістичні і екстралінгвістичні параметри. Предметом аналізу стають лексико-семантичні, лексико-граматичні ознаки, особливості синтаксису, специфіка організації і структурування тексту, стилістичний аспект тощо.

Традиційно вважається, що конфліктний текст функціонує у двох формах: документальній і медійній. У нашій роботі відстоюється дещо інша позиція із цього питання. Ми вважаємо, що до конфліктних текстів різного ступеня актуалізації конфліктності слід віднести і інші їх форми, які реалізуються під час спору, дискусії, дебатів і навіть міркування, доповіді чи інформування. Отже, окремі ознаки конфліктності мовної особистості можна визначити за результатами твору-міркування та інших названих вище текстів.

Звертаючись до питання про способи виявлення названих ознак, зауважимо, що воно вичерпно ще не вирішене. Не відхиляючи видів аналізу, згаданих вище, вважаємо за необхідне використати аналіз комунікативних стратегій і тактик мовця. Методику такого аналізу ми формували з опорою на розмежування дискурсивних і власне мовних ознак конфліктності. До дискурсивних відносимо комунікативні стратегії, комунікативні тактики і ходи, які встановлюються після формулювання комунікативних намірів автора. До мовних ознак конфліктності відносимо використання лексичних та фразеологічних одиниць, що репрезентують агресію, використання категоричного імперативу, спонукальних речень, риторичних запитань, що підкреслюють агресивність тощо. Індикаторами конфліктності в усних текстах є також тон висловлення, інтонація, сила і тембр голосу, швидкість мовлення.

У процесі аналізу ми розмежували види агресії, виділивши позитивну і негативну, реальну та удавану, об'єктивну і суб'єктивну, агресію як протистояння і агресію як амбітність. До позитивної агресії були віднесені ситуації, коли ознаки конфліктності відповідали ситуації й проявлялись у мовленні без порушення етичних норм. Негативна агресія, відповідно, тлумачилась як порушення хоча б однієї із названих ознак. У роботі схарактеризовані й інші види агресії.

Перспективу дослідження вбачаємо у створенні моделей аналізу мовної особистості за ступенем вираження національних і субкультурних ознак, які реалізуються в усних та письмових текстах.

ФОРМИРОВАНИЕ УЧЕБНЫХ И ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКИХ УСТАНОВОК В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ПЕРЕВОДУ

Елена ПАНТЕЛЕЕВА

Национальная академия Национальной гвардии Украины, Харьков,
Украина

В работе многих переводчиков происходит совмещение деятельности, связанной как с устным, так и письменным переводом, в которых по сути, больше общего, чем различного. Однако в обучении необходимы различия. Тому, кто готовится стать устным переводчиком, необходимы тренинг устного восприятия, тренинг памяти, активное владение ораторским искусством. Письменному переводчику необходимо в процессе обучения познакомиться с максимально большим количеством разновидностей письменных текстов, включая самые сложные. В результате грамотного обучения переводу практически всякий человек, владеющий иностранным языком, может стать переводчиком. Стоит лишь как следует захотеть и как следует научиться. Однако, что касается устного перевода, есть комплекс качеств, составляющих природную предрасположенность. Самое важное качество – это высокая речевая реактивность, контактность и повышенная психическая устойчивость в стрессовых ситуациях. Но даже переводчику, который ориентируется на один вид перевода, полезно иметь начальные навыки другого вида перевода.

Для формирования правильных учебных установок при обучении устному переводу занятия целесообразно проводить в маленьких группах и с высокой интенсивностью. К четким психологическим учебным установкам, которые даются на первом же занятии, относят установку на вышеуказанную интенсивность работы на занятиях; установку на нормальную конкуренцию, при которой каждый стремится показать все, на что он способен, опираясь только на себя; установку на самостоятельную работу над переводческим поведением; установку на интенсивность работы вне занятий; установку на самостоятельную работу над культурой родной речи; установку на конечные цели; установку на использование приемов аутогенной тренировки.

Вместе с тем методика обучения переводу и тактически, и стратегически резко отличается от обучения языку. Преподаватели языка должны уметь ему обучать и должны этим языком владеть. Преподаватели перевода должны уметь обучать переводу и должны сами переводить. Первой преподавательской установкой можно назвать стремление

отталкиваться не от порождения у студента комплекса неполноценности, а от «комплекса полноценности» каждого студента. Следующая установка заключается в сочетании тематически связанных и тематически не связанных упражнений. Установка на индивидуальный подход в обучении, отказ от прерываний замечаниями и поправками во время перевода, сочетание различных видов работы на занятии, направленность трансляции (человек, начинающий заниматься переводом, психологически настроен на то, что переводить с иностранного языка на родной гораздо легче, чем с родного на иностранный) – все это важнейшие установки работы преподавателя в процессе обучения устному переводу.

Учебные и преподавательские установки на основном этапе обучения письменному переводу специфичны для обучения именно письменному переводу. К необходимому этапу практики перевода следует отнести установку на то, что анализ текста при обучении переводу носит не научно-филологический, исследовательский, а прикладной характер. Вторая установка – обязательная запись письменного перевода. Тактика проведения самого занятия может быть различной, тут многое зависит, конечно, от личности преподавателя.

Особое внимание следует уделить научной критике перевода как методу обучения. Человеку всегда намного сложнее оценить свой перевод и выявить в нем несоответствия, чем оценить чужой. Вот здесь неоценимую помощь могут оказать чужие переводы и их обсуждение. Опыт показывает, что методически неудачен только один вариант применения чужих переводов: если студенты знакомятся с чужим переводом того текста, который им предстоит переводить.

Література

1. Алексеева И. С. Профессиональное обучение переводчика: Учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей. Санкт-Петербург: Союз, 2001. 288 с.
2. Латышев Л. К., Провоторов В. И. Структура и содержание подготовки переводчиков в языковом вузе. Курск: РОСИ, 1999. 136 с.
3. Миньяр-Белоручев Р. К. Теория и методы перевода. Москва, 1996. 298 с.
4. Чужакин А., Палажченко П. Мир перевода, или Вечный поиск взаимопонимания. Москва, Валент, 1999. 156 с.

СТРАТЕГІЧНИЙ НАРАТИВ: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД І ПОМИЛКИ

Людмила ПЕЛЕПЕЙЧЕНКО

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Здійснення стратегічних комунікацій передбачає багатоаспектну комунікативну взаємодію з різними цільовими аудиторіями, проте є ознака, що об'єднує всі варіанти та види названої діяльності, і це – стратегічний наратив, у нетермінологічній номінації – розповідь із поясненням. Саме названий вид діяльності становить ключовий контент стратегічного впливу, він використовується у всіх країнах – членах НАТО, у самому Альянсі НАТО, в Україні, хоча загальноприйнятої концепції стратегічного наративу немає. Можливо, через відсутність чіткої концепції в практиці стратегічної діяльності іноді допускаються серйозні помилки, які зводять нанівець зусилля, спрямовані на досягнення стратегічних цілей, – вони описані в теоретичних джерелах [1, с.147]. Щоб звести до мінімуму небезпеку помилок стратегічного наративу, необхідно, по-перше, обґрунтувати його теоретичні засади, по-друге, вчасно виявляти помилки та огріхи, щоб запобігати їм у подальшій діяльності. Суперечність між великими потенційними можливостями стратегічних комунікацій і перешкодами, які створюють помилки стратегічного наративу, зумовлює необхідність аналізу заявленої теми і свідчить про її актуальність.

У теоретичних джерелах до проблем стратегічного наративу зверталися як у теоретичному аспекті [1; 2], так і в практичному [3]. Проте на матеріалі стратегічної діяльності в Україні досягнення стратегічного наративу і помилки ще не були об'єктом наукового осмислення, що й зумовило цільову спрямованість дослідження, представленого в цих тезах.

Мета роботи – на основі аналізу досягнень і помилок стратегічного наративу в Україні обґрунтувати рекомендації щодо його реалізації.

Тлумачення самого поняття стратегічного наративу дещо різняться у теоретичних джерелах [1; 2; 3]. Спільні ознаки всіх визначень – «розповідь із поясненням» і «ядро стратегічних комунікацій». Так, Анастасія Баровська відзначає: «...змістовим ядром стратегічних комунікацій є формування [стратегічного] наративу – переконливої сюжетної лінії, яка може пояснити події аргументовано і з якої можна дійти висновків щодо причин перебування держави в конфлікті ...та щодо перспектив держави в разі успішного виходу з нього...» [1, с. 148].

Україна має значний позитивний досвід стратегічного наративу, завдяки якому було розвінчано багато міфів про нашу державу, вигаданих

у просторі інформаційної війни. Так, українці усвідомили, що уряд, який створили після подій на Майдані, не є хунтою; що Україна не має нічого спільного з нацизмом – вона відстоює свої національні інтереси, нікому не нав'язує «Український мір». Журналістами, політиками, громадськими діячами було спростовано багато інших вигадок ворожої пропаганди про Україну. Проте були допущені помилки, які значно завадили успішності комунікативної взаємодії між громадянами та представниками влади, а отже, і створили перешкоди для стратегічних комунікацій загалом. Спираючись на власні спостереження, виділяємо чотири типи таких помилок: а) нетактовні заяви у виступах офіційних осіб; б) відсутність пояснень у повідомленнях; в) заголовки меседжів, які не відповідають змісту повідомлень і вводять в оману широкий загал; г) відсутність синхронізації у повідомленнях ЗМІ.

Виступам представників влади часто бракувало максими такту або ж відповідності українським моральним цінностям. Так, один із офіційних представників заявив, що українці багато їдять; другий порадив продати собаку, щоб сплатити податки; третя повідомила, що не може собі дозволити народити дитину через матеріальні статки, назвавши при цьому суму заробітної платні, яку деякі з пересічних громадян ніколи і в руках не тримали. Висновок зрозумілий: представникам владних структур слід відновити в пам'яті інформацію про максими комунікації, комунікативні стратегії ввічливості і зважено ставитися до того, що вони говорять.

Відсутність пояснень у повідомленнях часто можна спостерігати в подаванні новин. Повідомляють про факт чи подію без коментарів, що, як правило, викликає у громадян тривогу, а бажаючи знайти відповіді на запитання, вони самі додумують причини, що може призвести і до паніки. Ще гірше, коли влада приймає рішення без будь-яких пояснень.

Викривляється якісний наратив і в тих випадках, коли заголовки меседжів або лід не відповідають змісту повідомлень. Такі заголовки не просто вводять в оману широкий загал, а створюють суперечність між очікуваним і тим, що подано в повідомленні. Ефект нереалізованих очікувань негативно впливає на морально-психологічний стан людей. Таке явище спостерігаємо в мережі Інтернету.

Погіршується якість стратегічного нарративу і через відсутність синхронізації у повідомленнях ЗМІ. Синхронізація інтерпретується як узгодження дій, уявлень, висловлювань на підтримку політики й планування з метою досягнення ключових стратегічних цілей [1, с.148].

Узагальнивши результати спостережень, подамо деякі рекомендації щодо комунікативної взаємодії з використанням стратегічного нарративу: 1)

необхідно фіксувати увагу на реальних помилках у меседжах названого виду з метою недопущення їх у майбутньому; 2) за відсутності чіткої концепції стратегічного нарративу слід спиратися в його моделюванні на ключові цілі стратегічних комунікацій. Обґрунтування чіткої концепції стратегічного нарративу для умов України розглядаємо як перспективу дослідження теми.

Література

1. Баровська А. В. Стратегічні комунікації: досвід НАТО. *Стратегічні пріоритети*, № 1 (34), 2015. С.146–151.
2. Дубов Д. В. «Стратегічний нарратив»: до проблеми реалізації сутнісної складової стратегічних комунікацій в Україні. *Аналітична записка*. URL: <http://www.niss.gov.ua/artides/2377/>
3. Commander's Handbook for Strategic Communication and Communication Strategy. Version 3.0. US Joint Forces Command Joint. Warfighting Center, 2010. 232 p.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНЕ РЕПРЕЗЕНТУВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У СЛОВНИКАХ РІЗНИХ ТИПІВ ХХ–ХХІ СТ.

Тетяна ПЕТРОВА

Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва,
Харків, Україна

У сучасному мовознавстві все більшу увагу дослідників привертають фемінітиви – іменники ж. р. на позначення професій, що можуть бути альтернативами до відповідних номінацій ч. р., напр.: *викладач – викладачка, доцент – доцентка, професор – професорка, секретар – секретарка* тощо. Сьогодні суспільство по-різному «реагує» на використання таких мовних одиниць: в усному мовленні та ЗМІ вони широко використовуються, а в професійній сфері, у її усній і писемній формах, спостерігаємо навмисне «уникання» назв професій жіночого роду. Проблема вживання фемінітивів і їхнє репрезентування в словниках різних типів актуальна.

У слов'янських мовах активно функціують фемінітиви й існує система суфіксів для творення цієї групи слів. Так, у Чехії ще 50-60 років тому розгорнулися гарячі мовознавчі дискусії щодо того, як правильно: «*Pani doktor*», «*Pani doktorka mi poradila*». Нині в чеському мовленні простежується тенденція до активного використання фемінітивів, однак

старше покоління носіїв цієї мови надають перевагу усталеній формі «*ranı doktor*».

Функціонування фемінітивів у національній мові має досить давню історію й традицію. Відомо, що ще в першому українському друкованому словнику «Лексис» (1596) Лаврентія Зизанія зафіксовано такі найменування осіб ж. р.: *горбата, дочка, медведиця, молодиця, невістка, скорчена, сляка «скривлена»*. У наступні XVII–XIX ст. їхня кількість зростає, утім переважно в усному мовленні, а в писемні джерела й словники вони потрапляють повільніше.

На поч. XX ст. відстежуємо хвилю фемінізації: жінки завзято опановують нові професії, доводячи суспільству свою рівність перед чоловіками, відповідно кількість фемінітивів збільшується. Крім того, 20-30-і рр. XX ст. – це період українізації, «золотого десятиліття»: активно формується термінологія як наука, розбудовуються лексико- й термінографія, лексикографи кодифікують фемінітиви у словниках й відповідно рекомендують їх до вживання.

Так, у загальномовному «Російсько-українському словнику» (1924-1933) А. Кримського репрезентовано назви жіночих професій: *делегатка, інструкторка, інспекторка, друкарка, лікарка, викладачка, законодавиця, заступниця* та ін. У цьому виданні виявляємо й терміни-фемінітиви на позначення професій у сільському господарстві, зокрема: *бухгалтерка; доглядачка, доглядниця; косарка; лісничиха; медоварка, медоварниця; мельничка, мірошничка, млинарка; мідяриха, мідничиха, котляриха; місільниця; накрішувачка; чередниця, корівниця, телятниця, гусятниця* тощо.

У словнику Б. Грінченка (1907–1909) репрезентовано такі фемінітиви: *лікарка, комірниця (квартирантка)* тощо. У виданні «Словник української мови» (упор. Б. Грінченко; ред. С. Єфремов, А. Ніковський, 1927) також зафіксовано низку подібних номінацій: *баштанниця; бондариха, доярка; дробинниця* (жінка, яка доглядає за домашньою птицею); *жниця, жнія, жнійка; кашоварниця; лічильниця* тощо. Отже, словники української мови поч. XX ст. містили значну кількість фемінітивів, що описували тогочасну професійну діяльність українських жінок.

1933 р. розгорнуто деукраїнізацію, уведено новий правопис української мови, в основу якого покладено «стирання» відмінностей між українською та російською мовами, а головно наближення до моделей словотворення російської мови. Зауважмо, що в російській мові на позначення назв професій панівними є найменування ч. р. Так, лексичний склад національної мови дуже «збіднів». За часів СРСР фемінітиви, звісно,

функціювали, але зі значним обмеженням. Утім, протягом 1970–1980 рр. укладено «Словник української мови» (в 11 т.), що попри тогочасну мовну політику нараховує значну кількість фемінітивів, напр. галузі сільського господарства: *городниця, молочниця, пастушка, птахівниця, садівниця, свинарка, складальниця, скиртувальниця* тощо. Окремі фемінітиви в цьому виданні мають стилістичні позначки *розм.* чи *зневажл.*, що звужують сферу їхнього вживання розмовним стилем. Загалом у «Словнику української мови» (в 11 т.) і «Словнику української мови» (у 20 т.) репрезентовано майже 3000 найменувань осіб жіночої статі. Між тим традиція широкого застосування фемінітивів в українській мові все ж таки повністю не переривалася ніколи лише українською діаспорою, що впродовж ХХ ст. користувалася мовними нормами 20-х рр. ХХ ст.

Сьогодні відновлюється традиція активного використання фемінітивів в українській мові. Цінним є піонерний короткий (усього 16 с.) «Словничок фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцерок територіальних управлінь державної служби України з надзвичайних ситуацій» (2018) Г. Плачинди.

Новий правопис 2019 р. ґрунтується на кращих засадничих принципах правопису 1928 р., зокрема відведено значну увагу способам й особливостям творення фемінітивів, що є рекомендаціями до нормативного їхнього вживання у професійному спілкуванні, науковому, офіційно-діловому та інших стилях.

Отже, фемінітиви на позначення професій у сільському господарстві репрезентовані насамперед у загальномовних словниках 20-30-х рр. ХХ ст. На жаль, сучасні термінологічні словники означеної галузі здебільшого не відображають найменувань професій жінок. Мовні одиниці ж. р. на позначення професій у сільському господарстві становлять важливу терміно-семантичну групу понять, лексикографічне репрезентування яких зробить опис терміносистеми галузі повним і всебічним. Перспективним є укладання словника фемінітивів сільського господарства або їхнє введення до реєстру фахових словників.

НЕВЕРБАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ В ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ НІМЦІВ ТА УКРАЇНЦІВ)

Ірина ПІДЛУЖНА

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Невербальні засоби комунікації – невід’ємна частина нашого життя. Під час розмови ми відсилаємо та отримуємо незліченну кількість безсловесних сигналів. Міміка, інтонація та жестикуляція посилюють, доповнюють смисл мовлення та дають додаткову інформацію.

До особливостей прояву невербальної комунікативної поведінки німців можна віднести: невиражену надмірно жестикуляцію; стриманість; середній темп та нейтральний тон мовлення; чітку артикуляцію; послідовний, аргументований виклад повідомлення.

Специфічною знаковою системою в невербальній комунікації є контакт очей, основний засіб візуального спілкування. Німці відносяться до «контактних» націй, і візуальний контакт для них дуже важливий, щоб досягнути взаєморозуміння зі співрозмовником.

На особливу увагу серед невербальних засобів заслуговує система організації простору і часу спілкування. Щоб установити або підтримати контакт з німецьким співрозмовником, потрібно не лише дивитися йому в очі, а й триматися на певній відстані від нього.

Порівняно з українцями, німці набагато швидше переходять до обговорення конкретної справи, що може здатися проявом недостатньої поваги. Особливу увагу німці приділяють плануванню робочих справ, чітко розмежовують речі, які мають пріоритет; важливу роль відіграє обговорення ділових справ із співробітниками. Німці не перебивають співрозмовника. Високо цінують власні ідеї, інноваційність мислення, а не лише знання справи.

На матеріалі порівняння німецьких і українських засобів невербальної комунікації можна виділити такі групи невербальних засобів комунікації: 1) засоби невербальної комунікації, які мають однакові форму, значення, основні сфери і ситуації застосування, а також конотації в обох порівнюваних культурах (сміх, позіхання, плач, «великі очі», посмішка, сором'язливий рум'янець тощо), які є генетично зумовленими реакціями організму і збігаються в усіх культурах; 2) умовні знаки, які збігаються за змістом, але виражаються в різній формі (міжкультурні синоніми). Так, щоб натякнути на нерозумність співрозмовника, українці крутять вказівним пальцем біля скроні, а німці стукають себе пальцем по лобі; 3)

фальшиві жести, які припускають різні інтерпретації в різних культурах. Це найбільш небезпечна зона в міжкультурній невербальній комунікації. Так, схвалення доповіді у Німеччині виражають не аплодисментами, а стуканням кісточками пальців по столу, тоді як для українців подібний жест може означати діаметрально протилежну оцінку розумових здібностей оратора; 4) жести з однаковим значенням, але різними сферами вживання. Наприклад, у діловому спілкуванні в Німеччині прийнято супроводжувати привітання і знайомство рукостисканням незалежно від гендерної ознаки партнера, а в Україні найчастіше руки тиснуть один одному лише чоловіки; 5) різні варіації жестів можуть мати особливі конотації в одній культурі і не мати їх в іншій [1].

У деяких випадках можна казати також про вербальний компонент невербального спілкування. Так, іноді людина навмисно повідомляє іншій деяку вербальну інформацію з метою побачити її безпосередню реакцію.

Отже, запорукою успішного спілкування між людьми, особливо різних національностей і різних культур є не лише їх мова. Одне з найважливіших місць в міжкультурній комунікації посідає невербальне спілкування.

Література

1. Курченко Л. М. Міжкультурний аспект невербальної комунікації (на матеріалі німецьких і українських комунікативних жестів). *Studia Linguistica*. Вип. 4, 2010. С. 433–438.

СПОСОБИ КОМУНІКАТИВНОЇ ПРОТИДІЇ СИЛОВИХ СТРУКТУР ВИКЛИКАМ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

Вікторія ПОСМІТНА

Національна академія Національної гвардії України, Київ, Україна

Стрімке зростання рівня інформатизації суспільства в умовах воєнного конфлікту спричиняє зростання загрози інформаційної агресії. У зв'язку з цим виникає проблема пошуку ефективних способів протидії негативному інформаційному впливу. Особливо небезпечним в інформаційній війні є застосування мас-медійних комунікативних можливостей проти силових структур. І українські захисники сьогодні виявилися втягнутими не тільки у відкрите збройне протистояння, а й у протистояння інформаційне. Тому силовим структурам сьогодні важливо вміти ефективно протидіяти викликам інформаційної агресії мас-медіа, як

іноземних, так і деяких вітчизняних.

Сьогодні активно досліджуються цілі та можливості інформаційної війни, засоби здійснення інформаційної агресії в медіапросторі [1; 2; 3; 4; 5; 7 та ін.]. Дослідники наголошують на високому рівні небезпеки інформаційної агресії, оскільки вона на підсвідомому рівні готує підґрунтя для розв'язання справжньої війни [3, с. 13].

Зважаючи на виклики інформаційної війни, визначаємо мету цього дослідження як виявлення ефективних способів комунікативної протидії силових структур інформаційній агресії.

Сьогодні зростає публічність силових структур, а отже, збільшується потреба в їх ефективній комунікації з громадськістю. Мас-медіа відіграють у цьому важливу роль. Проте, на думку представників Центру демократичного контролю над збройними силами (DCAF, Женева), журналісти часто не усвідомлюють рівня своєї відповідальності, їхні репортажі можуть ґрунтуватися на сумнівних свідченнях і містити необережні характеристики, що може спричинити розпалюванні конфліктів у суспільстві [4, с. 29–30]. А в умовах інформаційної війни недостатньо виважена інформація чи недостатньо коректне формулювання можуть стати предметом маніпулювання ворожих ЗМІ [там само, с. 33].

У визначенні оптимальних комунікативних способів протидії викликам інформаційній агресії важливо враховувати: а) основні цілі мас-медіа – формування громадської думки, поширення певних ідей, оприлюднення важливої інформації, контролювання влади та держструктур, відстоювання прав громадян; б) комунікативні можливості мас-медіа – швидкість поширення інформації, висвітлення суб'єктивних думок, популяризування певних ідей, здійснення впливу на будь-яку ситуацію, здатність упливати на емоційну сферу [6, с. 124].

На основі виявлених цілей та можливостей мас-медіа, а також із урахуванням потенційної інформаційної загрози визначаємо основні способи комунікативної протидії інформаційній агресії в діяльності силових структур: застосування комунікативної стратегії взаємодії у спілкуванні зі ЗМІ; регулярне оприлюднення інформації про службово-бойову діяльність, спрямування зусиль на формування громадської підтримки та довіри; застосування стратегій формування позитивного іміджу силових структур за допомогою повідомлень про героїчні вчинки силовиків і факти допомоги громадянам; своєчасне реагування на гучні події, пов'язані з діяльністю силових структур, оперативне надання коментарів; просвітницька діяльність із метою підвищення рівня безпеки громадян; уважність та обережність у наведенні фактів і формулюванні

узагальнень; чітке визначення меж дозволеного / недозволеного для публікування у ЗМІ; обґрунтування неможливості оприлюднення певної інформації інтересами національної безпеки; готовність до незручних, провокативних запитань із боку представників ЗМІ.

Аналіз способів комунікативної протидії силових структур інформаційній агресії дозволяє стверджувати, що ефективність такої протидії залежить від активного та відповідального підходу силовиків до комунікативної взаємодії з суспільством через мас-медіа. Співпраця зі ЗМІ – це можливість надати суспільству достовірну, збалансовану, актуальну інформацію про свою діяльність, і надати її в такому обсязі, щоб це не загрожувало національній безпеці.

Комунікативна взаємодія силових структур із мас-медіа з просвітницькою метою розглядається як перспектива дослідження.

Література

1. Горбань Ю. О. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 1. С. 136–141.
2. Каращук А. Я. Інформація, інформаційні продукти, дискурс. *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави : зб. тез наук. доп. наук.-практ. конф.* Київ: Нац. акад. СБУ, 2019. С. 55–57.
3. Лизанчук В. В. Антиукраїнська інформаційна агресія в телерадіопросторі Росії та України. *Наукові записки Інституту журналістики: науковий збірник / за ред. В.В. Різуна*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2014. Том 56. Липень – вересень. С. 13–21.
4. Масс-медиа, сектор безопасности и власть. Роль новостных средств массовой информации в контроле и подотчетности сектора безопасности: научное пособие / под. ред. М. Капарини. Київ: Ін-т журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2005. 280 с.
5. Пелепейченко Л. М. Стратегічні комунікації силових структур України в сучасному соціальному контексті. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. Київ: Нац. акад. СБУ, 2017. № 1. С. 34–41.
6. Посмітна В. В. Комунікативні стратегії та тактики мас-медійного дискурсу в аспекті потенційної загрози деструктивного мовного впливу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія : зб. наук. праць*. Одеса: МГУ, 2019. № 39, том 3. С. 123–126.
7. Почепцов Г. Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології ХХІ століття: монографія. Київ: Видавн. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 260 с.

ІНТЕГРОВАНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ І РЕФЛЕКСИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Євген ПРОКОПЕНКО, Ігор СІВОХА

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського,
Київ, Україна

Результативні сценарії протидії гібридним загрозам базуються на використанні сучасних технологій стратегічних комунікацій (СК), управління суб'єктами воєнних конфліктів, обробки інформації. Для розробки сценаріїв протидії гібридним загрозам пропонується інтегроване використання технологій СК і рефлексивного управління (РУ).

Війна гібридного типу з використанням широкого набору воєнних і невоєнних інструментів для здійснення тиску на Україну, зміни її стратегічного вибору та існуючого устрою, створюють серйозні виклики для національної безпеки. Удосконалення методів протидії гібридним загрозам, зокрема інформаційних і комунікаційних, використання для цього сучасних наукових методів, є актуальною проблемою.

Питання СК як скоординованого і належного використання комунікативних можливостей держави: публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави, розглядаються як у національних документах оборонного планування, так і широким колом вітчизняних науковців [1].

За офіційними поглядами, прийнятими в США і Росії, мета гібридної агресії (ГА) полягає у встановленні зовнішнього управління і тотального контролю над сферою державного управління, яка досягається шляхом створення домінантним суб'єктом (державо-агресор, група держав, транснаціональна корпорація, синдикат) необхідних і достатніх умов для підкорення об'єкту (державо-мішень агресії, соціальна група, громадянське суспільство) [2]. При цьому не передбачається завдання встановлення повного і тотального контролю над суверенітетом і територією, іншими важливими, але не життєво необхідними атрибутами, за винятком забезпечення капітуляції збройних сил. Визначальну роль у досягненні мети ГА відіграють СК, основним засобом яких виступає інформація, а елементом забезпечення – комплекс силових акцій.

Рефлексивне управління, засноване на теоретичних розробках В. Лефевра [3], обґрунтовує результативне використання комплексних інструментів, що дозволяють впливати на прийняття противником вигідних іншій стороні рішень внаслідок створення певних ситуацій або

демонстрації потенційних загроз. За визначенням В. Лефевра, рефлексивне управління – це «процес, у якому один із супротивників передає іншому підстави для прийняття рішень». Іншими словами, через комунікації зворотного зв'язку відбувається підміна факторів мотивації противника з метою спонукати його на прийняття не вигідних для себе рішень.

Прикладні аспекти РУ мають стратегічне значення, є ефективним інструментом ведення ГА, і СК можуть мати істотні переваги над традиційними методами використання воєнних засобів. Застосовуючи стереотипи поведінки, психологічні чинники, персональні відомості про командні кадри, РУ надає можливість збільшити шанси на досягнення перемоги, проте така тактика вимагає інформації про супротивника з високим ступенем деталізації і якості, включаючи значні обчислювальні потужності та відповідне програмне забезпечення.

До інструментів РУ відносяться дії, спрямовані більше на точкові інтелектуальні форми і способи збройної боротьби, ніж на традиційні поняття. До них відносяться: камуфляж (на всіх рівнях); дезінформація, провокації, шантаж, компрометації; відволікання уваги; формування щільного інформаційного потоку, обробка якого потребує значних ресурсів; уведення в стан когнітивного дисонансу з блокуванням функції прийняття рішень; виснаження ресурсів противника на рішення малозначущих завдань або фейкових загроз; стимулювання протиріч у середовищі союзників; приспання пильності (зниження напруги або перенесення процесів у прихований формат); спонукання до необачних рішень і дій; психологічний тиск і залякування тощо.

Таким чином, в умовах протидії ГА стратегічні комунікації необхідно розглядати як діяльність, яка скоординована на стратегічному (воєнно-політичному) рівні управління і спрямована на управління процесами прийняття рішень як усередині країни (групи країн), так і за її межами, з метою досягнення перемоги на противником.

Із метою результативного використання технологій СК рефлексивного управління в протидії ГВ пропонується проведення комплексу таких заходів: зосередження зусиль СК на управлінні конфліктом; визначення відповідального органу з планування і застосування СК; розробка плану застосування СК, до якого включити: мету, оцінку спроможностей, часові рамки, цільову аудиторію, канали передачі інформації, методи доведення інформації, структуру і спрямованість повідомлень, порядок організації взаємозв'язку зі ЗМІ, асиметричні комунікації, очікувані результати; забезпечити використання всього спектру електронних комунікацій: електронні ЗМІ (журнали, газети, інформаційні агентства), соціальні

мережі (Facebook, Instagram, Twitter та інші), месенджери (Telegram, Viber) блоги, мобільний зв'язок;

Використання технологій СК на театрі інформаційного протиборства є важливим ресурсом гібридної війни. Результативність стратегічних комунікацій визначить можливість досягнення перемоги в ГВ.

Література

1. Сальнікова О. Ф., Міщенко В. Б., Шидлюх В. В., Антоненко С. І. Використання технологій стратегічних комунікацій в системі управління Збройними Силами України. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. № 3 (30). 2017 с. 61–66.

2. Сальнікова О. Ф., Сівоха І. М., Іващенко А. М. Стратегічні комунікації в сучасних війнах гібридного типу. *Social Development & Secirity*. 2019. Vol. 9. No.5. С. 133–142.

3. Lefebvre V. Lectures on the Reflexive Games Theory Paperback. September 2, 2010.

СПЕЦИФІКА МОВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ТА ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ

Світлана РЕВУЦЬКА

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Стратегічне управління комунікацією передбачає систематичне планування та корегування потоку інформації. Взаємовідносини між людиною і суспільством у наш час знаходяться у центрі уваги представників різних галузей знань. Інформація, що стосується соціальних завдань, як правило, спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, а також на забезпечення інтересів держави. Шляхи вирішення питань, пов'язаних із соціальними завданнями кожної країни, як правило, цікавлять представників інших країн. Ознайомлення з досвідом іншої держави потребує перекладу необхідної інформації. І, відповідно, перекладач повинен донести цю інформацію до іншомовної аудиторії в повному обсязі.

Потреба в осмисленні функціонування мови в сучасних умовах, необхідність аналізу специфіки соціальних завдань у контексті стратегічних комунікацій, незадовільний стан вивченості зазначених проблем свідчать про актуальність теми цієї роботи.

Соціальні завдання логічним чином пов'язані із соціальними

програмами. Зрозуміло, що соціальне завдання полягає в досягненні благодійних, безоплатних і некомерційних цілей, таке завдання стосується життєвих ідеалів і цінностей усього суспільства, а не окремих компаній, фірм, осіб, гаманців. Соціальні завдання виключають поняття «моє» й цілком пов'язані з поняттям «наше». Той факт, що державні соціальні програми зазвичай поділяють на три основні напрями [1], співвідноситься з існуванням трьох типів соціальних завдань: соціальні завдання, пов'язані з соціальним добробутом та забезпеченням; соціальні завдання, пов'язані з соціально-демографічними проблемами; соціальні завдання, пов'язані зі сферою охорони здоров'я. Але можуть бути й додаткові типи соціальних завдань, залежно від умов, у яких та чи інша країна перебуває в певний історичний період (військові дії, терористичні атаки, пандемії, вплив іммігрантів і т. ін.). І тоді соціальні завдання передбачають захист держави й населення, відстоювання незалежності й свободи, встановлення злагоди та миру, підтримку морального духу.

Мовна реалізація соціальних завдань відбувається в межах соціального дискурсу. Метою соціального дискурсу є створення певної основи для виконання соціальних завдань, спонукання адресатів до дії [2]. Автор дискурсу, перш за все, піклується про необхідний йому результат, про ефективність повідомлення і, відповідно, про те, як оформити повідомлення для того, щоб отримати цей результат. Варіантом реалізації комунікативної поведінки є мовленнєві стратегії й тактики. Вибір автором дискурсу тієї чи іншої тактики залежить від того, яку комунікативну мету переслідує комунікатор у процесі здійснення комунікативного акту в цілому та для досягнення додаткових комунікативних цілей. Не завжди вся необхідна для сприйняття адресатом інформація на поверхні. Автор соціального дискурсу також може вдаватися й до мовного впливу на свідомість реципієнта, який здійснюється за допомогою певних засобів, як лінгвістичних, так і екстралінгвістичних. Види мовного впливу, як правило, співвідносять із цілями суб'єкта впливу: інформування; переконання; навіювання; наказ; спонукання до дії; прохання; формування в адресата певних оцінок і почуттів, співвідносних із власними; створення в адресата образного уявлення про певний об'єкт; обґрунтування певних положень, наведення доказів; умовляння; прохання, випрошування; примушування до певних дій [3].

Від перекладача очкується, що він буде у змозі відтворити дискурс, що містить соціальне завдання, у повному обсязі. Це можливо за умови, що переклад буде здійснюватися з урахуванням всіх необхідних факторів, які доцільно об'єднати у комбіновану модель: аналіз соціального

контексту; аналіз прагматичного контексту й можливого мовного впливу (іллокутивна мета, яку ставив автор дискурсу; комунікативна стратегія автора дискурсу; комунікативна тактика автора дискурсу та способи її мовної реалізації); аналіз лінгвістичного контексту з пошуком точних еквівалентів, уживання яких є характерним для носіїв мови перекладу; відтворення ментальної моделі автора дискурсу (пропозиція, пресупозиція, імплікація); попередній аналіз бажаного перлокутивного ефекту.

Здатність робити повний аналіз соціального дискурсу, що містить соціальні завдання, – важлива складова професійної компетенції перекладача.

Література

1. Маліновська О. Я., Демкович О. В. Соціальні програми та проєкти як інструменти здійснення державної соціальної політики в умовах програмно-цільового методу організації бюджету. *Економіка та держава*. 2016. №3. С. 61–64.
2. Плющ А. Н. Программирование социального дискурса. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Київ, 2013. Вип. 33 (36). С.244–255.
3. Посмітна В. В. Когнітивні та прагматичні особливості мовного впливу у військовому дискурсі: дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 2012. 200 с.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ РУЙНУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНІЙ ГЛЮТОНІЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Світлана РУДЕНКО

Харківський державний університет харчування та торгівлі, Харків,
Україна

«Оскільки гендерні стереотипи є складовою частиною нашого соціолінгвістичного життя, вони мають бути розглянуті не просто в ролі можливих фактів про використання мови, а в ролі компонентів гендерної ідеології. Наша мовна поведінка переплітається з ідеологією, а стереотипи не лише перекручують мову, а й перебільшують з певною метою» [7, с. 85]. Окремими аспектами гендерного аналізу мовних знаків у різних типах дискурсу займалися А.М. Архангельська, Є. Бартмінський, О.В. Белова, Н.Б. Годзь, О.В. Квас, О. Кісь, Е. Рош, Л.О. Ставицька, Т.М. Сукаленко та ін. Метою нашої розвідки є розгляд руйнування

гендерних стереотипів, що реалізуються у сфері сучасної глютонічної комунікації, об'єктивуючись у мовних знаках харчового коду.

Відносно сучасних реалій Л.О. Ставицька зазначала, що «у площині гасличних уявлень перебуває низка філософських рефлексій про споживання їжі як код міжособистісних стосунків між статями» [6, с. 147].

У ХХІ ст. «в умовах повної трудової зайнятості жінки, зокрема міської, відбулися поступові гендерні зрушення у сфері організації харчування, які полягали в поступовому «примірянні» чоловіками ролі організаторів харчування в родині, що в основному виявлялося в набутті досвіду приготування нескладних страв, у визнанні доцільності введення в сімейне меню страв швидкої кухні (напівфабрикатів) і доречності відвідування у тих чи інших випадках закладів громадського харчування» [3, с. 162], що вплинуло на втрату чіткої статеврольової диференціації в сім'ї. Однак локатив (і процесив) *кухня*, утрачаючи зв'язок із агенсом *жінка*, неминуче втрачає і зв'язок з поняттями *сім'я*, *звичаї*, *етнос*, *етнічні кулінарні стереотипи*, *етнохарчовий код*, стаючи безликим утворенням на зразок ресторану швидкого харчування «Макдональдс». «Привабливість таких закладів полягає в тому, що їх не можна відрізнити: достатньо лише під будь-яким градусом довготи й широти зайти в їхні двері, щоб опинитися в безпеці – удома» [2, с. 276]. Одним із чинників деконструкції домашньої кухні став бурхливий розвиток харчових технологій і промисловості. «Для урбаністичної культури більш актуальною й тому масштабно представленою й затребуваною стала їжа зовнішня, втілена в публічних просторах трапези» [5, с. 59].

Семантичні домінанти *глобалізація*, *розвиток мегаполісів*, *розбудова ресторанного господарства*, *утрата високої кухні*, *харчова промисловість*, *мережа супермаркетів* у ментальному лексиконі мовної особистості імпліцитно реалізуються шляхом вибору меню при повному ігноруванні духовності їжі, вербалізуючись через мовні знаки глютонії: *приготовані в промислових умовах напівфабрикати*, *консерви*, *сурогати*, *синтетичні замітники натуральної їжі*, *перевантажена гормонами сировина*, *генетично модифіковані продукти*, *харчові фарбники*, *добавки*, *імітатори смаку й запаху* [4]. Сьогодні концепт *домашня трапеза* майже втратив вербалізацію, пов'язану з концептами *любов*, *домашнє тепло*, *турбота*, *піклування*, *індивідуальне задоволення смаків*. Натомість вербальні й невербальні моделі відбору сировини та домашнього харчування передають семантику *руху*, *швидкості*, *поспіху*, *кар'єрного зростання*, *кулінарного нігілізму*, коли в мовленні починають превалювати звороти типу «*аби не голодні*», «*наїлись – і добре*» замість фразеологізмів

«душу вкласти», «готувати з любов'ю».

«Усе ХХ ст. жінка вимагає, щоб її звільнили від кухонного рабства – від чавунців, каструль, брудного посуду; від борщів, котлет, компотів; омарів, тістечок безе; зрештою від голодного чоловіка. Сьогодні нікого не здивує жінка-рабин, жінка-футболіст, жінка-генерал, але спробуйте знайти в хорошому ресторані жінку-кухаря! Однак не можна сказати, що чоловік і жінка помінялися місцями. Вони поміняли самі ці місця. Якщо для жінки кухня – це пекло, то для чоловіка – храм» [1, с. 215-216]. «Якби кулінарна книга писалася виключно для сучасної жінки, то вся вона складалася б з таких рецептів: відкрийте банку супу, розморозьте готову котлету, запийте пепсі-колою і йдіть на урок карате» [1, с. 217-221].

«Кулінарія стає найрозповсюдженішим у світі хобі (до речі, чоловічим)» [1, с. 85]. Ця тенденція не має етнічної зумовленості, вона інтернаціональна. Американська «золота лихоманка», що залишила свого часу чоловіків без жінок, а виходить, і без обіду, змусила Сан-Франциско відкрити мережу закусочних, особливості яких визначили гастрономічну долю Америки [2, с. 275], а разом із тим і всього світу.

Таким чином, розглянуті текстами засвідчують вербалізацію руйнування гендерних стереотипів у контексті сучасної глутонічної комунікації.

Література

1. Вайль П., Генис А. Русская кухня в изгнании. Москва: Колиби, 2007. 317 с.
2. Генис А. Красный хлеб. *Иван Петрович умер: Статьи и расследования*. Москва: Новое лит. обозрение, 1999. 336 с.
3. Литвин-Кіндратюк С. Д. Харчова активність особистості: традиційні й інноваційні стратегії. *Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія*. Івано-Франківськ: Плай, 2000. Вип. 5. Ч. 1. С. 160–165.
4. Основи фізіології харчування. Харків: Торнадо, 2003. 407 с.
5. Сохань И. В. Женщина и гастрономический код культуры. *Женщина в российском обществе*. 2010. Т. 57. № 4. С. 50–60.
6. Ставицька Л. О. Гендерні виміри невербальної комунікації у художньому тексті. *Культура народів Причорномор'я*. 2004. № 49. Т. 1. С. 146–148.
7. Eckert P. *Language and Gender*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 366 p.

INTERCULTURAL COMMUNICATION IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Larysa SAZANOVA, Liubov RUSANOVA

Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine

The concept “intercultural communication” was used by Americans Edward T. Hall and D. Traher in their book “Culture as Communication: Model and Analysis” in 1954. An American anthropologist Edward T. Hall worked out what can be called the first original paradigm for international communication. The concept “international communication” as a human activity was used for the first time in his book “The Silent Language” several years later and communication became one of the most important dimensions. Hall stated that “Culture is communication and communication is culture” [1, p. 9].

Intercultural communication is the exchange of information between people of different cultures. It needs both knowledge of foreign languages and knowledge of the culture of the people who speak this language. There exists cross-cultural interaction with the components: the situation in which communication occurs; establishing contacts; availability of interacting parties mastering the culture. The parties of interaction should have certain encouraging or discouraging characteristics.

Being a means of understanding and communicating between people of different states with their own cultures, it plays a significant role in the process of globalization. Exchanges in nearly all spheres of life (culture, business, science, technologies, social groups and movements) have increased enormously. Members of the communities couldn't even have imagined just a few decades ago that they would have the opportunity to go abroad to study or on vacation. Nowadays communication with native speakers has become a reality.

Educational institutions sign mutual contracts to exchange students, pupils and teachers. Joint projects are regularly organized to make effective dialogues with people of other cultures and nations. It may be stated that without intercultural vision of the world the knowledge of foreign languages becomes useless. Nowadays it is necessary to reorient linguistic, pedagogical, methodological sciences on the problem of intercultural communication as modern geo-economic and geo-cultural situations make individuals communicate with representatives of all countries and nations of the world.

Teaching English as a second language has a long history in Ukraine. In spite of the fact that this subject starts to be taught from the first year of studies at primary schools and is taught for approximately ten years, the level of

proficiency in a foreign language is far from satisfactory, especially in speaking and writing.

The task of foreign language teachers is to involve students in the process of communicative participation. Though intercultural communication is often full of conflicts between knowledge and ignorance even if people speak the same language, teaching intercultural communication is to prevent and settle these conflicts. Teachers should develop students' abilities in understanding lexical constructions and norms of communicative activity of a person with different ethno-cultural community (EC) that has one more characteristics in common: language, religion, origin, and nationality.

A. Kelmaganbetova says: "For foreign language educators, to develop learner's intercultural communication competence is to know how to teach foreign culture. Culture teaching in foreign language teaching is a question countered by language teachers throughout all universities and colleges in the world" [2, p.162]. Culture and language are bound because language is an essential component of the society and culture. If there were no language, there would be no culture and vice versa.

When a person speaks another language, he interacts with another culture, the members of the society who speak that language. An individual is not able to understand the culture if he doesn't communicate and understand the language of this country.

When a person learns a new language, he is not only involved in memorizing words, word expressions, and grammar rules but also traditions and customs of the society, hence he studies the language in relation to the society as the language is greatly rooted in the culture. When the people who belong to different cultures and speak different languages communicate, they realize that each of them is "different". One partner discerns foreign essence of another partner. It is clear that intercultural communication as a skill is extremely complex in nature and difficult to overcome. Serious training is necessary to provide effective intercultural communication.

To solve this problem the teacher should develop students' skills in using a foreign language in authentic situation. He should teach not only the language but also the connection between the language and the culture.

Reference

1. Everett M. Rogers, William B. Hart, Yoshitaka Miike. Edward T. Hall and The History of International Communication: The United States and Japan. *Keio Communication Review*. 2002. No. 24. P. 9. URL: <http://www.estudioespanol.eu/uploads/Edward%20T%20Hall.pdf>

2. Кельмаганбетова А. С. Intercultural communication in foreign languages teaching. *Молодой ученый*. 2018. №11. С. 162–164. URL: <https://moluch.ru/archive/197/48766/>

3. Warrin Laopongharn and Dr. Peter Sercombe. What relevance does intercultural communication have to language education in Thailand? *ARECLS*. 2009. Vol.6. P. 59–83. URL: https://research.ncl.ac.uk/media/sites/researchwebsites/arecls/laopongharn_sercombe_vol6.pdf

4. Коньшева А. В. Проблема обучения межкультурной коммуникации студентов ВУЗА Минский университет управления. URL: <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/121136/1/Коньшева%20А.В.%20ПРОБЛЕМА%20ОБУЧЕНИЯ%20МЕЖКУЛЬТУРНОЙ%20КОММУНИКАЦИИ%20СТУДЕНТОВ%20ВУЗА.pdf>

ФОРМУВАННЯ В ІНОЗЕМНОГО СТУДЕНТСТВА ПЕРСОНАЛЬНОГО ПІЗНАВАЛЬНОГО СТИЛЮ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ДО ГАЛУЗЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Лариса САПОЖНІКОВА

Харківський державний університет харчування та торгівлі, Харків,
Україна

Праці сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців свідчать, що стилі навчання, або індивідуально-своєрідні способи навчальної діяльності особистості, залежать безпосередньо від особливостей освітньої технології (у тому числі відмінних характеристик навчальної ситуації, методів, типу навчання, позиції викладача тощо). Стильові властивості особистості мають ресурс мобільності, тобто змінюються під впливом спеціально організованого навчання (доведено науковцем М.А. Холодною [1] та ін.). Сучасні освітні технології вимагають необхідності розгляду питання про формування в кожного студента персонального пізнавального стилю. Зростання ефективності навчальної діяльності, що залежить від сформованості професійного когнітивного стилю, передбачає наявність такого освітнього середовища, елементи якого відповідають біологічно заданому стилю особистості. Під час навчання мови іноземних студентів важливо враховувати такі аспекти пізнавальної діяльності, що сприяють «актуалізації полілінгвістично підготовлених спеціалістів, які можуть користуватися мовами з метою соціально-професійної комунікації та при необхідності адаптації в іншомовному середовищі» [2, с. 143]. Проведені дослідження свідчать на користь когнітивних переваг, що зумовлені

біологічно, формуються й закріплюються в процесі навчання, відображаючись у структурі мовної поведінки за умови вирішення практичних завдань міжкультурної та майбутньої галузевої комунікації. Використовуючи певні методичні підходи, викладач має враховувати індивідуальні пізнавальні можливості, збагачувати інтелектуальну поведінку кожної особистості.

Матеріалом нашого дослідження є комплексне навчання української мови, що сприяє розвитку наукового стилю мислення майбутніх фахівців в умовах новітнього інформаційного суспільства, оскільки мова забезпечує активну комунікаційну взаємодію між суб'єктами. Мета роботи – виявлення шляхів навчання студентства галузевої комунікаційної діяльності, яка являє собою складну мультиінформаційну систему.

З упровадженням в освітній процес сучасних інноваційних мультимедійних технологій, використанням спеціальних комп'ютерних програм можна говорити про новий етап ефективності навчання мови, реалізації когнітивного й професійного аспектів діяльності іноземних студентів. Інтерактивні презентації дозволяють візуалізувати навчальну інформацію на основі образного сприйняття досліджуваного матеріалу, подавати його наочну конкретизацію, мобілізувати природні здібності особистості – візуальне мислення, сприйняття та запам'ятовування інформації, здатність до комунікації. За нашими спостереженнями, комплексне навчання мови передбачає систематизацію й корекцію знань, умінь і навичок іноземців щодо правильного написання слів та словосполучень, знання словотвірного матеріалу, узгодження частин мови, орієнтування в структурі складного та простого речень, користування варіантами закінчень відмінків. Розуміння значень лексичних одиниць, особливостей мовної та мовленнєвої діяльності, опрацювання наукового й ділового стилів, оволодіння навичками роботи з текстами професійного спрямування дозволяє оптимізувати процес навчання. Такий підхід створює умови для діалогового режиму в процесі вирішення пізнавальних завдань, підготовки студентства до галузевої комунікаційної взаємодії.

На нашу думку, опанування професійної лексики обраного майбутнього фаху готує до сприйняття та передавання інформації, зокрема економічного напрямку. Уважаємо, що дослідження мовного корпусу створює умови для поглиблення знань, оскільки термінологія є об'єднувальним фактором у створенні єдиного інформаційного економічного простору, а також забезпечує інформаційне взаєморозуміння суб'єктів ринкових відносин. Робота над економічною лексикою розглядається у світлі завдань формування спеціалізованої компетенції у

сферах галузевої та ситуативної комунікації. Опрацювання іноземними студентами економічних текстів дозволить визначити, що джерелами економічної термінології є: а) постійний лексичний фонд, що передає базові загальноекономічні поняття: *виробництво, споживання, вартість*; б) відроджені лексеми, що фіксують появу нових явищ, відомих у дореволюційний період: *акціонерні товариства, біржові угоди, торговельні фірми*; в) запозичення з різних мов. Специфіка матеріалу сприяє опануванню понять *трансферт, аудит, іпотека, ріелтор, колектор* тощо. Під керівництвом викладача студентство має можливість дослідити наявні лексико-стилістичні засоби (жаргонні еквіваленти та професіоналізми: *розкрутити – зробити відомим, ввести до обігу; накрутити – додати до ціни товару невиконану роботу; вкlastись – вкlastи гроші в справу; валютна змія, валютний коктейль*), лексико-семантичні утворення, серед яких поле терміна «фірма»: *аудиторська, брокерська; капітал фірми, рекламна компанія фірми*.

Отже, для передавання спеціальної інформації використовується лексика, що сприяє своєрідному синтезу й створює семіотичну систему, пристосовану до ситуацій галузевої комунікації. У цілому комунікації як реальність постійно вдосконалюються, набувають нових ознак, рис, можливостей, а їхнє суттєве постійне поширення функцій і змістовних основ вимагає володіння мовою на рівнях розуміння та продукування.

Література

1. Холодная М. Когнитивные стили и интеллектуальные способности. *Психологический журнал*. 1992. Т. 13. № 3. С. 84–93.
2. Харицька С. Іншомовна підготовка як необхідний компонент професійної освіти майбутніх фахівців. *Подолання мовних і комунікативних бар'єрів: методика викладання гуманітарних дисциплін студентам немовних спеціальностей*: зб. наук. праць. Київ, 2013. С. 142–145.

ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Майя СЕРГІЄНКО, Олена ПАНТЕЛЄЄВА

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Відносини на міжнародній політичній арені завжди були важливим елементом процвітання будь-якої країни. Протягом останніх років можемо

спостерігати, що зовнішня політика України сфокусована на інтеграції до Європейського союзу, що підвищує інтерес до проблем міжкультурної комунікації не лише у сферах політичної чи бізнес-інтеграції, але й у фокусі розширення інформаційного простору чи особистих контактів.

Стрімкий технічний розвиток та глобалізація викликають необхідність постійного професійного зростання для спеціалістів будь-якої сфери діяльності, а обмін досвідом на міжнародному рівні став необхідністю нашого часу. Зважаючи на це, виникає необхідність володіння іноземними мовами не тільки спеціалістами філологічного спрямування, а й громадянами України різних професій.

Запорукою позитивних результатів комунікації на міжнародному рівні є не тільки володіння іноземними мовами, а й звернення до екстралінгвістичних факторів, що постають у фокусі досліджень засад міжкультурної комунікації.

«Міжкультурна комунікація як особливий вид комунікації припускає спілкування між носіями різних мов і різних культур. Зіставлення мов і культур виявляє не тільки загальне, універсальне, але й специфічне, національне, самобутнє, що зумовлене розбіжностями в історії розвитку народів. Інтеркультурна комунікація має справу з розумінням та порозумінням, що означає: розуміти чуже і водночас бути зрозумілим, спілкуючись чужою мовою» [3].

«Як багатопланове поняття міжкультурна комунікація охоплює дві головні складові – «культуру» й «комунікацію» [4].

У своїй роботі «Міжкультурна комунікація в університеті: історичний досвід і виклики сучасності» вчені В.С. Бакіров, Н.І. Ушакова, Л.М. Хижняк зазначають, що «труднощі міжкультурної комунікації багато в чому визначаються не тільки лінгвістичними причинами, недостатнім володінням мовою спілкування, а й багатьма іншими чинниками» [1, с. 287].

Також у цьому дослідженні визначаються дві головні причини виникнення труднощів у комунікації: «по-перше, люди тією чи іншою мірою етноцентричні і сприймають ситуації спілкування (свідомо чи несвідомо) крізь призму властивих їхній власній культурі когнітивних, емоційних та ціннісних стереотипів, ментальних матриць. По-друге, далеко не завжди люди здатні уявити собі культурні особливості партнерів із комунікації, їхню картину світу, нормативно-ціннісні стандарти, специфіку світовідчуття» [1, с. 286].

У своїй роботі «Міжкультурна комунікація в умовах глобалізації» М.О. Овсіюк указує на «важливості культурно-історичних факторів у

процесах комунікації, знання й адекватне відтворення норм вербальної та невербальної поведінки сприяє успіху міжкультурної комунікації, адже процес спілкування передбачає взаєморозуміння і взаємоадаптацію співрозмовників» [3].

Виходячи з вищезазначеного, можемо зробити висновок, що розвиток міжкультурної комунікації – це важливе питання, яке має розглядатися та фінансуватися на державному рівні. Для вирішення цієї проблеми вчені пропонують «змінити підходи до викладання іноземних мов, країнознавства, комунікації та переходити від теоретичних знань до практичних курсів, руйнувати хибні культурні стереотипи» [1. с. 293].

Отже, для подальшого забезпечення позитивної міжнародної комунікації українцями, вважаємо необхідним модернізувати систему освіти України з урахуванням потреб сучасного суспільства, а саме з фокусом на міжкультурну комунікацію з метою виховання комунікативної компетентності.

Література

1. Бакіров В. С., Ушакова Н. І., Хижняк Л. М. Міжкультурна комунікація в університеті: історичний досвід і виклики сучасності. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. 2017. № 39. С. 286–293.
2. Лук`янчук Л. Я. Міжкультурна комунікація в епоху глобалізації. URL: <http://kumlk.kpi.ua/node/835>
3. Овсіюк М. О. Міжкультурна комунікація в умовах глобалізації. *Національний університет «Львівська політехніка»*. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Politologia/63704.doc.htm
4. Палько І. М. Міжкультурна комунікація як чинник формування міжкультурної толерантності майбутніх соціальних педагогів. URL: http://eprints.zu.edu.ua/5402/1/стаття_4.PDF

MOTIVATION AS A KEY FACTOR OF SUCCESSFUL LEARNING FOREIGN LANGUAGES

Liudmyla SINNA

National Academy of the National Guard of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

Speaking about modern approaches in ELT (English language teaching) nowadays, we should keep in mind that motivation is a powerful tool for

inspiring in education. It is commonly known that among variety of teacher's tasks to be a motivator is principal. A language mentor is supposed to direct, encourage, support, energize cadets and activation of their motivation is a primary goal.

Although there are hundreds available techniques that allow teachers to create professional educative basis for cadets' getting knowledge, only warm atmosphere, individual approach and belief in their ability can lead to great achievements in mastering foreign languages.

So, how to introduce motivation into the classroom? It is a complex set of tools which are at mentor's disposal. Because of the main practical objectives of any language is communication, the first tip is to create a favourable environment to communicate, to share own thoughts and ideas without being afraid to mistaken. Of course, this atmosphere is made up of many factors: place, time, quantity of cadets etc, but substantial role plays the teacher's behavior and attitude to the class. A teacher should be demanding, but honest and a role model.

The second point for having a motivated group is rewarding. It is essential to notice that appraisals shouldn't be implemented on the ongoing basis, but recognizing hard work, constant efforts to improve language will ensure cadets to stay encouraged, to go further and don't give up.

Thoroughly chosen teaching material, not tedious and monotonous tasks, mixed kinds of activities during the lesson help a teacher to keep cadets engaged in the educational process. To be creative and conduct uncommon classes is the third key for successful learning.

To my mind, the following issue is rather important for cadets in building their motivation up too. It is real-life scenarios during learning. Realizing the practical purpose of such tasks cadets are getting more motivated, vivid and active. Project-based learning, role playing, pair discussions and case study are effectively applicable for completing this task. They may help cadets to involve them into the process of immersion into the language, facilitate the process of expression thoughts and reduce the tension in speaking, because the looking for a solution is much more important than a solution itself. No doubt that real life situations must be developed correctly and be related to the professional or private spheres for getting closer cadets to their goal – to have a good command in English (or another foreign language).

Thus, correction of mistakes, checking grammar rules, being strict is necessary, but mentor's actions, expressed belief in cadets, practicality, highlighting achievements is more reasonable for their self-confidence and mental readiness to be open for a new opportunity such as learning foreign

language.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ГАЛУЗЕВИХ ТЕКСТІВ

Наталія СКРИННІК, Олена МУРАВЇОВА

Харківський державний університет харчування та торгівлі, Харків,
Україна

Останнім часом в умовах стрімкого розвитку економічних, суспільно-політичних, наукових відносин між Україною та іноземними державами зростає роль перекладу як складного багатокомпонентного процесу, який вимагає від перекладача не тільки мовних знань, а й теорії перекладу, обізнаності у сфері діяльності, з якою пов'язаний текст для перекладу.

Переклад німецькомовних текстів українською мовою вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння не тільки загального змісту, а й німецькомовних термінів, термінології рідною мовою. При перекладі галузевих текстів з німецької мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова.

Серед граматичних труднощів перекладу німецькомовних галузевих текстів варто виділити:

– часте використання граматичних конструкцій (пасивні конструкції вживаються у науково-технічних текстах в декілька разів частіше, ніж у художніх текстах);

– використання скорочень;

– використання безособових форм дієслова;

– вживання неідентичних засобів мовного вираження (іноді лексичні засоби передаються граматичними і навпаки);

– обрання саме тієї структури цільової мови, що найточніше їй відповідає, враховуючи вимоги функціонального стилю та інші норми мови перекладу.

– використання іменників з поширеним означенням;

– якщо Partizip II розташований на початку речення, він найчастіше перекладається іменником [2].

Серед лексичних труднощів галузевого перекладу науковці виокремлюють багатозначність слів (термінів) та вибір адекватного словникового відповідника або варіанту перекладу слова (терміна), особливості вживання загальноновживаної лексики в галузевих текстах, визначення необхідних перекладацьких лексичних трансформацій,

переклад термінів-неологізмів.

Варто зазначити, що терміни виступають головною ознакою будь-якого галузевого тексту, вони чітко називають поняття, явища й розкривають їх основний зміст.

Поняття «термін» походить від латинського слова «terminus», яке має значення «межа, кордон». Під «терміном» слід розуміти не лише слово, а й словосполучення, яке використовується для позначення певного поняття.

Терміни відіграють важливу роль у перекладі галузевих текстів:

– загальнозначущі терміни вживаються в повсякденному житті й зрозумілі всім, до цієї групи термінів відносяться, наприклад: *das System, die Funktion, das Programm, das Element*;

– спеціально-технічні терміни відбивають галузь спеціальних знань – техніки, економіки, сфери харчування, медицини, наприклад: *правила техніки безпеки, nicht patentierbar, nicht nuklear*.

Труднощі перекладу термінології пов'язані з:

- неоднозначністю термінів;
- відсутністю перекладацьких відповідників щодо неологізмів;
- національною варіативністю термінів [1, с. 43].

Для передачі змісту кожної фрази тексту, перекладач не завжди може використовувати дослівний переклад. Варто застосовувати граматичні трансформації, які полягають у перетворенні структури речення в процесі перекладу відповідно до норм мови перекладу [3].

Таким чином, основне завдання перекладу галузевих текстів – чітко та зрозуміло передати текст оригіналу мовою перекладу, а тому це можливо досягти лише точним викладом матеріалу, відсутністю емоційно забарвленої лексики, вживанням прийнятих граматичних конструкцій, використанням перекладацьких трансформацій. Для здійснення якісного перекладу перекладач повинен орієнтуватися в тематиці текстів, використовувати у галузевих текстах терміни, затвержені у відповідних галузевих словниках.

Література

1. Деркач Л. М. Актуальні проблеми науково-технічного перекладу / Національний гірничий ун-т; Інститут електроенергетики. Кафедра перекладу та педагогічної психології; Центр психологічних та інноваційних досліджень. Донецьк: Національний гірничий ун-т, 2007. 257 с.
2. Кур'янова М. О. Навчальний посібник з граматичних проблем перекладу науково-технічної літератури з німецької мови на українську.

Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. 63 с.

3. Sager J. C. Die Übersetzung im Kommunikationsprozess: der Übersetzer in der Industrie. *Snell-Hornby M. (Hrsg.) Übersetzungswissenschaft – eine Neuorientierung: zur Integrierung von Theorie und Praxis*. Tübingen, 1986. S. 330–347.

ВЕРБАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАКЛИКІВ ПЕРІОДУ ЄВРОМАЙДАНУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ «FACEBOOK» І «TWITTER»

Катерина СОПІНА

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Харків, Україна

Комунікація у ХХІ столітті стає все більше інтернетизованою, а соціальні мережі відкривають світу нові засоби для організації революцій.

Актуальність вивчення закликів часів Євромайдану в соціальних мережах зумовлена тим, що ця проблема є недослідженою. Заклики є одним із елементів створення революцій, адже за допомогою них можна спонукати реципієнтів вийти на мітинг та підтримати ідеї адресанта. Соціальні ж мережі постають платформою для розповсюдження постів із закликами та подальшої координації дій.

Мета статті – з'ясувати й описати вербальні особливості прямих та непрямих закликів періоду Євромайдану в соціальних мережах «Facebook» і «Twitter».

Розглядаючи поняття «заклик» із лінгвістичного погляду, звернемося до визначення А. Баранова: заклик – це «мовленнєвий акт, звернений до адресата з метою спонукати його виконати певну дію або сукупність дій, котрі осмислюються як важлива частина суспільно значущої діяльності, що сприяє досягненню певних ідеалів, або спонукати адресата враховувати у своїй повсякденній поведінці ці ідеали, причому адресант і адресат є політичними суб'єктами або їх представниками, а сам мовленнєвий акт розглядається як частина суспільно-політичної комунікації» [1, с. 420].

У період Євромайдану в соціальних мережах «Facebook» і «Twitter» функціонували заклики, що відрізнялися за рівнем прямоти, оскільки їхні автори вказували на дії, які має виконати адресат прямо чи опосередковано. Зважаючи на це, а також беручи до уваги праці В. Криська [2] та М. Осадчого [3], у яких автори виділяли прямі та непрямі заклики, ми також виокремлюємо прямі та непрямі заклики часів Революції Гідності.

Прямі заклики, а також наявність декількох адресатів чітко окреслена в пості «Шановні студенти! #Євромайдан оголошує всеукраїнський попереджувальний страйк, який відбудеться о 12-00 27.11.2013. З цією метою, **закликаємо** всіх студентів **вийти** до центрального входу вашого навчального закладу на 2-годинний попереджувальний страйк й **захистити** свій шанс жити в європейській країні! Головна вимога страйку: Янукович, **підпиши** Угоду! **Візьміть** з собою символіку ЄС, **намалюйте** її на аркуші, **зробіть** плакат чи будь-яке написане від руки чи намальоване гасло, яке б відображало Ваше прагнення жити в Європі. Шановні викладачі та керівники навчальних закладів, #Євромайдан **просить** вас поставитися з розумінням на право студентів гарантоване Конституцією України (Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.) Студенти, просимо вас поводитися коректно і по-європейські. Будь ласка, **like+share** в facebook і vk.com Дякуємо Вам! **Разом – ми сила!**» (ФБ: ЄвроМайдан – EuroMaydan від 26.11.2013). Спочатку автор звертається до студентів і використовує дієслово у формі 1 особи множини **закликаємо** та інфінітиви дієслів **вийти** і **захистити**, тим самим адресант показує, що звертається не від себе, а від групи людей. Далі зазначено основну вимогу, і тут вже спостерігаємо звертання до колишнього Президента України В. Януковича й заклик, виражений дієсловом **підпиши** у формі 2 особи однини наказового способу (звернення на *ти* є маркером рівного або нижчого соціального статусу адресата). За цим ідуть заклики знову до студентів за допомогою дієслів **візьміть**, **намалюйте**, **зробіть** у формі 2 особи множини наказового способу, а потім подане прохання до викладачів та керівників навчальних закладів, що підкріплюється відсиланням до статті 34 Конституції України. У кінці запису наявний заклик ставити лайк та поширювати публікацію в соцмережах «Facebook» та «ВКонтакте», виражений за допомогою англійських лексем *like*, *share*. Завершується пост гаслом «*Разом – ми сила*» (що не є прямим закликом). Крім того, слід відзначити, що в дописі неодноразово вживалися лексеми, що відображають європейські цінності. Це нагадує читачам, що події Революції Гідності є проєвропейськими.

Непрямий заклик, у якому автор опосередковано спонукає продовжувати разом боротися, спостерігаємо у дописі «*Зараз як ніколи треба триматися разом на #Євромайдані*» (Т: @EuroMaydan від 29.11.2013). Замість імператива (як у прямому заклику) автор використовує слово категорії стану *треба* з інфінітивом *триматися*, а також прислівник *разом*, який ніби зближує автора та реципієнта. Завершується публікація вказівкою на місце подій – Євромайдан.

Таким чином, заклики є невід’ємною складовою революцій, адже вони прямо чи опосередковано спонукають реципієнта до дій. За часів Євромайдану в соціальних мережах «Facebook» і «Twitter» ми спостерігали наявність як прямих, так і непрямих закликів. У прямих закликах автор конкретно зазначає вимогу, використовуючи дієслова у формі 1 особи множини дійсного способу, дієслова у формі 2 особи однини або множини наказового способу, інфінітиви; у непрямих – заклик може передаватися за допомогою слова категорії стану та інфінітива. До того ж, заклик може виражатися через англіцизми (*like, share*). Пост із закликом адресується як конкретній групі осіб, так і взагалі будь-якому читачу.

Література

1. Баранов А. Н. Лингвистическая экспертиза текстов: теория и практика: учеб. пособ. Москва: Наука, 2007. 592 с.
2. Крысько В. Г. Секреты психологической войны (цели, задания, методы, формы, опыт). Минск, 1999. 208 с. URL: <https://www.lants.ru/books/Политика/Крысько%20В.Г.%20-%20Секреты%20психологической%20войны.pdf> (дата звернення: 12.03.2020).
3. Осадчий М. Правовой самоконтроль оратора. Москва: Альпина Бизнес Букс, 2007. 316 с.

КРЕАТИВНЕ ПИСЬМО ЯК МОТИВАЦІЙНА ТАКТИКА НА ЗАНЯТТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Тетяна СПІЛЬНИК, Яна МОКРІЙ

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Процеси, які відбуваються в сучасному світі, диктують нові вимоги до підготовки випускників вищих військових навчальних закладів, які, окрім фахової підготовки, повинні володіти іноземною мовою, щоб вести успішну комунікацію з іноземними партнерами, і до того ж повинні вміти нестандартно мислити й застосовувати ці вміння у своїй фаховій діяльності.

З огляду на це особливої актуальності набуває формування в майбутніх офіцерів іншомовної професійної комунікативної компетентності. Слід зауважити, що йдеться не лише про розвиток навичок усного мовлення, якому досить часто на занятті з іноземної мови приділяється найбільше уваги, а й писемного, зокрема про розвиток навичок креативного письма.

У німецькій методичній літературі з навчання письма та писемного мовлення «креативним письмом» називають письмові вправи, які не відтворюються за певним зразком, а в яких проявляється творчість автора [1, с. 108]. Креативне письмо – це, так би мовити, письмова гра з мовою. На занятті з іноземної мови креативне письмо допомагає удосконалити навички письмового мовлення іноземною мовою, розвиває власний стиль письма, фантазію, спонукає до творчості, що в свою чергу збагачує словниковий запас курсантів, а також удосконалює їхні знання з граматики. Слід зауважити, що граматику не завжди вивчають охоче, її вважають нецікавою, а іноді навіть нудною, оскільки, щоб правильно говорити, досить часто треба зазубрювати граматичні правила. Методи ж креативного письма допомагають дещо інакше відпрацьовувати граматичні правила, не вивчаючи їх напам'ять.

Розглянемо приклади завдань креативного письма, які можна запропонувати курсантам виконувати на заняттях із граматики німецької мови. Так, при вивченні часових форм дієслів у німецькій мові одним із завдань може стати написання тексту в іншій часовій формі. Наприклад, якщо дія в тексті відбувається в теперішньому часі, то курсанти повинні будуть написати текст у майбутньому часі або в одній із форм минулого часу.

Відпрацювати навички використання майбутнього часу допоможе вправа, у якій треба продовжити речення, наприклад: *In einem Jahr werde ich...; In zehn Jahren werde ich...; In fünfzig Jahren werden die Menschen...* і т. ін. Вправи такого взірця можна пропонувати виконувати курсантам при вивченні й інших граматичних тем, як-от теми «Інфінітивні конструкції *um ... zu, ohne ... zu, statt ... zu*», наприклад: *Ich studiere Deutsch, um (ohne, statt)...*; *In Berlin möchte ich sein, um (ohne, statt)...*; *Ich möchte einen Fallschirmsprung machen, um (ohne, statt)...* і т. ін.

Вивчаючи модальні дієслова німецької мови, курсанти можуть написати невеликий текст або вірш, у якому вони повинні будуть використати якомога більше модальних дієслів.

Виконання вправи, завдання якої полягає в тому, щоб перетворити всі стверджувальні речення на заперечні, сприятиме закріпленню граматичної теми заперечення, а також порядку слів у німецькому реченні.

Засвоїти тему порядку слів у питальних реченнях із питальним словом курсантам допоможе така вправа, як написання вірша, кожен рядок якого повинен починатися з питального слова.

Не варто обмежувати курсантів у творчості при написанні історії, у якій кожне речення містить порівняння. До того ж порівняння в реченнях

повинні бути креативними, незвичайними, але обов'язково доречними. За допомогою цієї вправи курсанти зможуть відпрацювати навички використання складнопідрядних порівняльних речень, зокрема порядку слів у таких реченнях. Написання тексту, який складається з порівнянь, дає змогу реалізувати творчий потенціал курсантів, удосконалює їхні комунікативні навички.

Слід зауважити, що вправи з використання креативного письма можна пропонувати виконувати на кожному занятті з іноземної мови, проте важливо пам'ятати про те, що такі вправи повинні відповідати меті заняття та рівню знань курсантів. До того ж різні форми креативного письма можна застосовувати на всіх етапах вивчення мови. Навіть на початковому етапі із зовсім маленьким словниковим запасом креативне письмо уможливорює створення невеликих, але інформативних текстів. Творчі письмові вправи курсанти можуть виконувати індивідуально, працюючи в парах або в групах.

На занятті з іноземної мови креативне письмо сприяє створенню невимушеної, позитивної атмосфери, допомагає подолати невпевненість і страх перед виконанням письмових завдань, розвиває мислення іноземною мовою, підвищує мотивацію. Крім того, працюючи в групах над створенням креативних текстів, курсанти отримують досвід роботи в команді, що для професійної діяльності майбутніх офіцерів має велике значення.

Література

1. Spinner K. Kreativer Deutschunterricht. Seelze: Kallmeyer Verlag, 2001. 192 S.

ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ

Вікторія СТАРУХ

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

Військова лексика є різновидом спеціальної лексики. Вона певним чином віддзеркалює вплив як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, що, беззаперечно, варто враховувати під час перекладу. Крім того, поповнення термінологічної лексики військової справи відбувається швидко і безперервно, що обумовлює актуальність дослідження особливостей перекладу військової термінології.

Вивченням особливостей військової лексики займалися такі вчені, як

В. В. Балабін, Л. Л. Нелюбін, А. А. Дормідонтов, О. А. Васильченко, Г. М. Стрелковський. Кожен із дослідників пропонує свій погляд на визначення поняття «військова лексика». У нашому дослідженні ми зупинимося на визначенні військової лексики Л. Л. Нелюбіна, який розглядає її з позиції військового перекладу та систематизує, розділяючи на три основні групи: військову термінологію, військово-технічну термінологію та емоційно забарвлену військову лексику [2, с. 13].

Також вважаємо за необхідне дати визначення двом поняттям – «військова термінологія» та «військовий термін» [1, с. 13].

Військова термінологія – це систематизована (упорядкована й структурована), застандартизована (унормована) та згармонізована (узгоджена на міжвідомчому або міждержавному рівнях) сукупність військових термінів.

Військовий термін – слово, словосполучення або скорочення, що позначає предмет (явище, процес) у сфері діяльності військ за ознаками номінативності, репрезентативності, однозначності, унормованості, семантико-стилістичної нейтральності та інваріантності і потребує обов'язкового рішення на переклад.

Велика кількість термінів у військових матеріалах вимагає від перекладача перш за все розпізнати ці терміни, не залишивши їх без уваги, переплутавши із звичайними словами. Наприклад, у військовому контексті *theatre* – це *театр бойових дій*; *staff* – це *особовий склад штабу* або *штаб*.

Наступна проблема, яка може виникати при перекладі, – це багатозначність. І хоча більшість термінів мають усталені загальноприйняті еквіваленти, аналіз військової термінології свідчить про її неоднорідність. Наприклад, *squadron* залежно від контексту може перекладатися як *розвідувальний батальйон*, *ескадрилья (авіаційна)*, *ескадра (кораблів)*; *battery* – як *батарея*, *дивізіон (artillery battalion)*.

Проаналізуємо особливості перекладу ще декількох прикладів військової термінології.

Термін *missile* використовується у значенні не тільки *керованої ракети*, а й *ракетного комплексу*. Наприклад: *The primary weapon system on the BSFV is the Stinger missile.* – *Головною зброєю бойової машини «Бредлі», яка використовується в зенітному варіанті, є ПЗРК (переносний зенітно-ракетний комплекс) «Стінгер»* [3, с. 157].

Термінологічні словосполучення, які в своєму складі мають елемент *mechanized*, можуть викликати певні труднощі під час перекладу. Самостійно цей термін має значення *механізований*. Так само він перекладається у складі словосполучень *mechanized division* та *mechanized*

brigade. Проте при позначенні піхоти як роду військ (*mechanized infantry*) та військових формувань від батальйону та нижче (*mechanized infantry battalion, mechanized infantry company, etc.*) використовується термін *мотопіхота, мотопіхотний*. Це пов'язано з тим, що формування від батальйону та нижче є зазвичай лише мотопіхотними, а у склад бригади, і тим паче дивізії, можуть входити частини та підрозділи інших механізованих родів військ, наприклад, танкові [3, с. 158].

Терміни *assigned* та *attached* у позначенні військових формувань іноді перекладаються однаково – *доданий*, однак між ними є різниця. *Assigned* – *доданий з введенням у штатну структуру, приєднаний до складу тимчасово, призначений на посаду у штат тимчасово*. *Attached* означає *доданий, приєднаний до складу тимчасово, на період вирішення певного завдання, прикомандирований, без введення у штатну структуру*. Ці два терміни позначають дію, а точніше, її завершення. Для позначення стану використовується термін *organic*, що перекладається як *штатний, який входить у склад на постійній основі* [3, с. 158].

Отже, існує три групи військових термінів з точки зору труднощів їх розуміння та особливостей перекладу [2, с. 15-17]: 1) терміни, що позначають іноземні реалії, ідентичні українським, наприклад: *artillery* – *артилерія*; 2) терміни, що позначають іноземні реалії, відсутні в українській дійсності, але мають загальноприйняті українські термінологічні еквіваленти, наприклад: *Army National Guard* – *Національна гвардія сухопутних військ*; 3) терміни, що позначають іноземні реалії, відсутні в українській дійсності і які не мають загальноприйнятих українських термінологічних еквівалентів, наприклад: *clothing allowance* – *грошова надбавка на одержання форми одягу*.

Література

1. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. *Філологічні трактати. Мовознавство*. 2018. Том 10. № 1. С. 7–18.
2. Военный перевод и его особенности / Л. Л. Нелюбин, А. А. Дормидонтов, А. А. Васильченко. Москва: Воениздат, 1981. 443 с.
3. Киселев Б. В. Англо-русский словарь военной и сопутствующей лексики. Москва: Восток Запад. 2005. 283 с.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНШОМОВНОГО АСПЕКТУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ЛІДЕРА В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СУСПІЛЬСТВІ

Дар'я СУПРУН

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова,
Національна академія внутрішніх справ, Київ, Україна

В умовах глобалізації, інтеграції й ускладнення соціальної діяльності, значної кількості інформації, швидкого й постійного оновлення технологій лідери в правоохоронній системі можуть успішно здійснювати функціональні обов'язки тільки в тому випадку, якщо вони матимуть певні життєві ціннісні орієнтації, якості й здібності, що забезпечать стійкість їх розвитку, соціальну мобільність, творчу особистісну позицію та гнучку адаптацію до усіх трансформацій. Це зумовлює необхідність заміни традиційної, «знаннєвої» парадигми вищої освіти на нову, що більшою мірою відповідає актуальним і перспективним потребам як розвитку суспільства, так і потребам майбутніх фахівців досліджуваної категорії.

Керуючись означеними тенденціями, стверджуємо, що «професійна компетентність», «конкурентоспроможність» та «професійна мобільність» є взаємозалежними та взаємозумовленими поняттями, що дало підстави для розгляду їх в єдиній тріаді як інтегративного показника рівня успішності професійної галузевої комунікації та іншомовної підготовки [1, с. 7]. Запорукою загального й професійного зростання молодого спеціаліста є виважене залучення до різних сфер самовиховання засобом формування належного рівня компонентів професійної підготовки з включенням іншомовного аспекту. В Україні актуальність цього питання викликана необхідністю модернізації галузевої комунікації, зокрема специфікою навчання в контексті інтернаціоналізації вищої освіти та особливостями адаптації в умовах лінгвокультурного середовища. Тенденції розвитку світового суспільства зумовлюють істотне посилення уваги до проблеми інноваційного (перетворювального) потенціалу особистості. Сучасна психолого-педагогічна наука розглядає професійну сферу самоздійснення фахівця як інтеграцію загальних сфер самозростання лідера: інтелектуальної, моральної, духовно-культурної у контексті трансформації професійної підготовки в умовах інтенсифікації та інтернаціоналізації вищої освіти, що забезпечується першочерговою вимогою включення до професійної підготовки з професійної галузевої комунікації іншомовного аспекту. Професійна підготовка, зорієнтована на самовдосконалення, спричинить поєднання взаємопов'язаних і

взаємозалежних процесів: самовиховання як цілеспрямованої активної діяльності, що зорієнтована на формування і вдосконалення позитивних і усунення негативних якостей, та самоосвіти як цілеспрямованого процесу щодо розширення і поглиблення знань, удосконалення та набуття відповідних навичок та умінь. Саме такий концептуально-методологічний підхід до здійснення психолого-педагогічної професійної підготовки уможливить максимальне наближення до гармонійного розвитку особистості лідера, що є запорукою самовдосконалення й обов'язковою передумовою професійного самоздійснення на конкурентоспроможному рівні відносно вимог сьогодення. [2, с. 111].

Вирішення означеної проблеми значною мірою зумовлене наявністю у майбутніх фахівців внутрішньої мотивації до постійного самовдосконалення особистісних якостей та компетенцій (зокрема іншомовної), з урахуванням свідомого цілепокладання й самопроєктування через свідому постановку та виконання професійних завдань вищого рівня складності. Доцільною й методично виправданою є професійна, комунікативно-спрямована підготовка з іноземної мови, кінцева мета якої відповідає окресленим уявленням курсантів про їх майбутню професійну діяльність (предметність діяльності), стимулює відповідними заходами потребу у вивченні іноземної мови (вмотивованість діяльності), призводить у співзвуччя навчальну діяльність іноземною мовою з особистою метою (цілеспрямованість діяльності), а також сприяє актуальному усвідомленню необхідності вивчення іноземної мови як запоруки стати освіченою, культурною, професійною, конкурентоспроможною та успішною людиною (усвідомленість діяльності) [3, с. 108].

Інтернаціоналізація стимулює розвиток вищої школи. Вагомий внесок у позитивні зрушення робить загальна тенденція професійної підготовки фахівців з належним рівнем розвитку управлінських вмінь та навичок і відповідною іншомовною комунікативною компетенцією, що уможливить їх конкурентоздатність на світовому рівні відносно вимог сьогодення.

Література

1. Бойко-Бузиль Ю. Ю., Горбенко С. Л., Куценко І. В., Лапко А. Г., Супрун М. О. Методика викладання психології у вищій школі. Київ: Атіка, 2012. 272 с.
2. Супрун Д. М. Професійна підготовка психологів в галузі спеціальної освіти. Монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 392 с.

3. Супрун Д. М. Модернізація змісту професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти : монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 492с.

4. Супрун Д. М. Теорія та практика професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти. (дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.03). Київ, 2018. 657 с.

5. Супрун Д. М. Management – a component of psychologists` professional training (менеджмент – складова професійної підготовки психологів) : навчально-методичний посібник для студентів, слухачів магістратури та практикуючих психологів. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 321 с.

6. Супрун М. О. Основи професійного самовиховання майбутнього співробітника МВС України: навч. посіб. Київ: КІВС, 1998. 321 с.

ЧИТАЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ОСВІТИ

Поліна ТКАЧ, Лілія ДОРОШИНА

Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

У сучасному інформаційному суспільстві одним із найбільших викликів, із якими стикаються студенти й курсанти, які вступають до закладів вищої освіти, зокрема й до Національної академії Національної гвардії України, є доступ до величезної кількості інформації, яка майже безконтрольно поширюється різними комунікаційними каналами (переважно в мережі Інтернет). Здавалося б, доступ до інформації має породжувати поступ, адже ми звикли вважати, що чим більше людина знає, чим більше читає, тим вона розумніша і тим кращі її перспективи. Натомість ми, на жаль, стикаємось із протилежним явищем. І відповідь на питання «Чому так відбувається?» криється, як не дивно, у визначенні поняття «читання».

Зміни, які відбулись на зламі століть, вимагають переглянути сутність поняття «читання». Успіх у читанні більше не можна розглядати лише як уміння читати, розуміти й відтворювати конкретний текст. Попри важливість цих умінь, найбільш актуальним критерієм успіху на сьогодні стає те, наскільки читач здатен опрацювати інформацію, тобто аналізувати, синтезувати, інтегрувати та тлумачити інформацію з різнорідних текстових (чи інформаційних) джерел, чи здатен він застосовувати технології ефективного пошуку, систематизації та відсіювання під час роботи з

масивом інформації. Адже саме ці навички відрізняють успішну людину XXI ст.

Міжнародне дослідження якості освіти PISA, проведене в Україні 2018 року, показало, що учні випускних класів – майбутні абітурієнти – мають проблеми щодо реалізації читацької грамотності, і це часто стає на заваді опануванню нових знань.

Як відомо, у дослідженні PISA беруть участь підлітки віком 15 років. Дослідження має на меті визначити, наскільки учні або студенти (за умови здобуття професійно-технічної освіти) зможуть використовувати знання й уміння, здобуті в школі, коли стикнуться з певними життєвими викликами.

Читацька грамотність, за визначенням Рамкового документу із читання для PISA [1], передбачає вміння ефективно використовувати навички читання в різних життєвих ситуаціях. Оцінювання читацької грамотності PISA базується на таких трьох основних характеристиках: текст – набір матеріалів для прочитання, процеси – когнітивні підходи, які визначають, як читачі працюють із текстом, та загальні контексти (сценарії), у яких відбувається читання одного чи кількох тематично споріднених текстів.

Для дослідження 2018 р. використано широкий спектр текстів. Це тексти, які є типовими для друкованих носіїв, а також тексти первинно електронних жанрів. Представлені тексти одиничні і множинні – тобто такі, що є поєднанням текстів різних авторів або взятих із різних джерел. Також використано цілісні, перервані й змішані тексти. Цілісні тексти зазвичай складаються з речень, які своєю чергою організовані в абзаци. Перервані тексти найчастіше організовані у форматі матриці на основі поєднання списків, таблиць, графіків, діаграм, рекламних оголошень, розкладів, каталогів, покажчиків і бланків. Змішані тексти – це комбінаціями текстів зі списками або графічними елементами.

Доведено, що читання як когнітивна навичка передбачає конкретні читацькі процеси [1], які реалізують компетентні читачі, виявляючи зацікавленість текстом для досягнення своїх цілей, зокрема:

1. Знаходити інформацію, тобто отримувати доступ до інформації та виокремлювати її, знаходити інформацію в таблицях, розділах тексту чи в книгах; шукати та відбирати текст із використанням ключових слів/дескрипторів, таких як заголовки, вихідна інформація (наприклад, автор, походження публікації, дата), а також прихованих або явних посилань, таких як сторінки з результатами пошуку.

2. Розуміти текст, тобто сприймати безпосереднє значення, спираючись на безпосереднє чи перефразоване зіставлення питання й

інформації з уривку; інтегрувати смисли й породжувати умовиводи, у тому числі на основі інформації, що міститься в різних текстах.

3. Оцінювати й осмислювати, тобто осмислювати зміст і форму, те, наскільки пов'язані зміст і форма із цілями автора та його думкою, а також те, наскільки ефективно автор їх виражає; апелювати до власних знань, позиції чи поглядів за межами тексту, щоб пов'язати наведену в тексті інформацію з власними концептуальними й емпіричними ціннісними орієнтаціями; виявляти й долати суперечність, здатність оцінити раціональність самих тверджень та/або достовірність наявних джерел.

Сказане переконує в необхідності переглянути місце й сутність читання в процесі комунікативної освіти та сфокусувати увагу на розвиткові у студентів/курсантів навичок опрацьовувати інформацію з різнорідних текстових (чи інформаційних) джерел і використовувати в навчальній і повсякденній діяльності для розв'язання актуальних проблем.

Література

1. PISA: читацька грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко. Київ: УЦОЯО, 2017. 123 с. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/PISA_Reading.pdf

ДО ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ЛАТИНСЬКИХ КОНСТРУКЦІЙ ІЗ УЗГОДЖЕНИМ ОЗНАЧЕННЯМ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Наталія ТОМАРСЬКА

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

Нашою метою є дослідження фармацевтичних термінів із прикметниками та дієприкметниками в латинській мові та з'ясування правильності вживання слів із однаковим лексичним значенням.

Більшість фармацевтичних термінів будується за трьома основними граматичними моделями [5, с. 100–101]:

I модель: означуваний іменник + узгоджене означення.

Наприклад, *solutio injectabilis* – ін'єкційний розчин.

II модель: означуваний іменник + неузгоджене означення.

Наприклад, *rhizomata Valerianae* – кореневища валеріани.

III модель: означуваний іменник + неузгоджене означення + узгоджене означення. Наприклад, *extractum Absinthii spissum* – густий екстракт полину.

При перекладі конструкцій із узгодженим означенням основні труднощі часто викликані не граматичною складністю, а правильним вибором лексичних одиниць. Деякі прикметники/дієприкметники, що мають одне значення в українській мові, латиною перекладаються різними словами, залежно від іменника, із яким вони узгоджуються. Так, дієприкметник «очищений» має три різних латинських еквіваленти: *purificatus, a, um* для рідких речовин (*aqua purificata* – очищена вода) [3, с. 122], *depuratus, a, um* для твердих або густих речовин (*bolus depurata* – очищена глина), та *rectificatus, a, um*, що буквально означає «очищений шляхом перегонки, ректифікований» (*spiritus rectificatus* – очищений спирт). Крім того існує ще лексема *decorticated, a, um* – очищений від кори або шкірки (*semina decorticata* – насіння, очищене від шкірки). В останньому прикладі одне латинське слово відповідає цілому звороту в українській мові, як і при використанні латинських дієприкметників *obductus, a, um* – вкритий оболонкою та *operculated, a, um* – закритий кришечкою (*tabulettae obductae* – таблетки, вкриті оболонкою) [4, с. 533].

Доволі часто українському прикметнику/дієприкметнику відповідають два або більше латинських синоніми, вибір між якими іноді чітко зумовлений означуванним іменником, але може бути і довільним. Такими синонімічними парами є, наприклад, *fluidus, a, um* та *liquidus, a, um* – рідкий, *durus, a, um* та *solidus, a, um* – твердий, *gastricus, a, um* та *stomachicus, a, um* – шлунковий та інші.

Наведені прикметники мають однакове значення, але традиційно вживаються з різними іменниками. Так, коректними є конструкції *forma remediorum fluida* – рідка форма ліків, *extractum fluidum* – рідкий екстракт, але *pix liquida* (дъоготь, дослівно – рідка смола) [3, с. 110]; *forma remediorum dura* – тверда форма ліків, але *Paraffinum solidum* – парафін твердий, *succus gastricus* – шлунковий сік, але *species stomachicae* – шлунковий збір.

Натомість наступні приклади допускають відносно вільне використання: *laxativus, a, um purgativus, a, um laxans, ntis* та *purgans, ntis* – проносний, послаблювальний, *ophthalmicus, a, um* та *ocularius, a, um* – очний, *medicatus, a, um* та *medicinalis, a, um* – медичний, *absorbatus, a, um* та *absorptus, a, um* – адсорбований.

Цікаво, що деякі з означених проблем вибору синонімів навіть не виникають при перекладі фармацевтичних термінів із англійської мови.

Так, український дієприкметник «очищений» має в англійській мові такі ж три відповідники як і в латині: *purified, depurated* та *rectified*, а «очищений від кори» – *decorticated*. Як бачимо, тут не просто зберігається

синонімія подібна до латинської, але й самі наведені дієприкметники є латинськими запозиченнями. Так само маємо подвійні форми перекладу прикметників «шлунковий» (*gastric i stomach*) та «водний» (*aqueous i hydrous*), де також спостерігається латинське походження. Труднощі перекладу, коли латинському дієприкметнику відповідає мовний зворот із кількох слів, також не є актуальними щодо наведених прикладів в англійській мові: «вкритий оболонкою» перекладається як *coated*, а «закритий кришечкою» – *closed*.

Таким чином, часто запорукою коректного перекладу є правильний вибір лексичних одиниць при наявності синонімів, а робота з термінологією, зокрема фармацевтичною, вимагає лексичної та граматичної точності, а часом і використання спеціальних довідкових джерел.

Література

1. Беляєва О. М., Сологор І. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології. Київ: Медицина, 2011. 256 с.
2. Державна Фармакопея України: в 3-х т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». Харків: ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2015. Т. 1. 1128 с.
3. Державна Фармакопея України: в 3-х т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». Харків: ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2014. Т. 2. 724 с.
4. Державна Фармакопея України: в 3-х т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». Харків: ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2014. Т. 3. 732 с.
5. Світлична Є. І., Толок І. А. Латинська мова: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2014. 432 с.

ВІЙСЬКОВЕ ЗВАННЯ «ПОЛКОВНИК»:

ВИТОКИ Й ДІАХРОНІЯ

Лілія УДОВІЧЕНКО

Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, Україна

Після створення Національної поліції України, яка тяжіє до

європейських стандартів правоохоронної діяльності, виникла потреба досліджень чинних, успадкованих від радянської системи, та нових військових знань і посад. Звичними й усталеними вважаються такі, як *лейтенант, капітан, майор, полковник* та ін., що функціують і у військовій, і в новоствореній поліційній системі, отже, виникає потреба уточнення й розведення їхніх значень відповідно до сфери використання, що й становить актуальність обраної теми.

Історія військової справи є предметом наукової уваги О. М. Бандурки, В. А. Греченка, В. В. Панашенка, Ф. П. Сороколетова, О. Н. Ярмиша та ін., на працях яких зросло не одне покоління правників України.

Мета цієї наукової розвідки – окреслити шляхи етимологічного розвитку й функціонування військового, а згодом і поліцейського звання *полковник* як одного з найстаріших воїнських звань, репрезентованого на спільнослов'янських теренах.

Слово «поліція» має грецьке походження «*polis*» (грец.) – «місто». Римляни запозичили цю лексему, і з кінця XVI ст. вона активно вживається в лексиконі європейських держав, зокрема широкого обігу вона набула у французькій мові [1, с. 26].

У Києві поліцію було створено у 1733 р. для боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку, а також забезпечення санітарної та пожежної безпеки [3, с. 8]. Відповідно було запроваджено військові звання й посади, оскільки поліція була воєнізованим органом, на службу в якому переводилися армійські офіцери (*генерал-майор, генерал-ад'ютант, генерал поліцмейстер, обер-поліцмейстер, підполковник гренадерського полку, майор, капітан гвардії, поручник, унтер-офіцер, соцький, десяцький, староста, капрал; сищики, воєводи, офіцери пошукових команд* тощо).

Полковник – одне з найстаріших воїнських звань, що функціює у військовому (і поліційному зокрема) термінополі й сьогодні. Порівн.: *Полковник* – 1. Військове звання старшого офіцерського складу. 2. Офіцерське звання або чин в армії, на ранг нижчий від генерал-майора чи бригадного генерала // Особа, яка має це звання. 3. Командир полку. 4. На Україні в 17–18 ст. очолював адміністративно-територіальну військову одиницю [2, с. 1036].

Це військове звання старшого офіцера функціює у складі збройних сил багатьох слов'янських країн (Росії, Білорусі, Болгарії, Сербії, Хорватії, Боснії та Герцеговині, Словенії, Польщі, Чехії, Словаччині) і країн, які до 1991 р. входили до складу СРСР і залишили в себе радянську систему військових звань (Азербайджані, Литві, Латвії, Узбекистані).

Етимологія терміна *полковник* пов'язана з давньою номенклатурою на

позначення війська. У всіх слов'янських мовах зазначений термін належав до військових (пор.: ст.-сл. *плъкъ*, болг. *плък*, серб.-хорв. *рѣк* (*пук*), чеськ. і словац. *pluk*, польск. *рбік*, укр. *полк*, білор. *полк*). Полк – загальнослов'янський термін, який відображає організацію воїнських сил [5, с. 37–38].

На давньоруському ґрунті, як свідчать пам'ятки писемності, термін «*полкъ*» уже був багатозначним словом. Він використовувався передусім у значенні 'військо', 'озброєна сила' [5, с. 39].

В Україні звання (чин) *полковника* започатковано в 16 ст. в козацькому війську та Запорозькій Січі для осіб, які командували полками. Обирали полковника на радах згідно із козацькими традиціями. Вже із 1630-х рр. його призначав польський уряд, за часів Гетьманщини – гетьман, або його обирала полкова рада за погодженням гетьмана та царського уряду. За правління Петра I право призначення полковника перейшло до представників російського уряду. Козацька старшина лише висувала трьох кандидатів на цю посаду з наданням письмових свідчень про те, що вони «люди добрі, заслужені і в невірності не запідозрені» [4].

Петро I часто бував за кордоном, де цікавився державним управлінням, зокрема поліцією. Там він запозичив не лише її зміст і форму, а й термінологію. За правління Петра I тільки починає формуватися адміністративно-поліцейський апарат у містах, зокрема в 1718 році засновано посаду генерал-поліцмейстера, який фактично очолював нову поліцейську установу. Зазначена посада була включена до 5-го класу Табеля про ранги, тобто була нижчою за військовий чин *полковника* [1, с. 134, с. 135, с. 138].

Кожній особі начальницького складу робітничо-селянської міліції Народним комісаріатом внутрішніх справ СРСР надавалися спеціальні звання та знаки розрізнення залежно від таких чинників: спеціальної підготовки та кваліфікації, службової атестації, стажу роботи в оперативних органах Народного комісаріату внутрішніх справ СРСР.

У Положенні про проходження служби начальницьким складом робітничо-селянської міліції Народного комісаріату внутрішніх справ СРСР наводився й перелік спеціальних звань: *сержант міліції, молодший лейтенант міліції, лейтенант міліції, старший лейтенант міліції, капітан міліції, майор міліції, старший майор міліції, інспектор міліції, директор міліції, головний директор міліції* (від 3 липня 1936 р., ст. 3).

Із розвитком СРСР система звань у його силових структурах виростала з посад і скорочень революційної пори і наближалася до загальносвітових стандартів. У Збройних силах Радянського Союзу

військове звання «полковник» було введено постановою Центрального виконавчого комітету й Радою народних комісарів СРСР від 22 вересня 1935 р. й практично не зазнавало змін до розпаду мега-держави.

У період СРСР спеціальні звання рядового і начальницького складу присвоювалися особам, прийнятим на службу в органи внутрішніх справ, із урахуванням їх особистих якостей, спеціальної або військової освіти, рівня підготовки, службового досвіду.

Важливо, що звання військового *полковника* наділялося й традиційно досі наділяється більшими повноваженнями: підпорядкування середнього офіцерського складу відбувається незалежно від роду військ, натомість службові повноваження *полковника внутрішніх справ* обмежуються діяльністю органів правопорядку й не поширюються на військовий сектор.

На сьогодні умови присвоєння спеціальних звань поліції визначає Порядок присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань, розроблений відповідно до статей 81-85 Закону України «Про Національну поліцію».

Перспективу дослідження становить розширення кола вивчення військової термінології ХХІ ст. відповідно до сфери її функціонування.

Література

1. Бандурка О. М., Греченко В. А., Ярмиш О. Н. Поліція в Україні: історико-правове дослідження (початок XVII ст. – 1917 р.): монографія. Харків: Золота миля, 2012. 616 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Міліція України: історичний нарис, портрети, події. За заг. ред. Ю. О. Смірнова. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2002. 798 с.
4. Панащенко В. В. Полковник козацький. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Polkovnyk_kozatskyj (дата звернення: 20.03.2020).
5. Сороколетов Ф. П. История военной лексики в русском языке (XI–XVII вв.). Отв. ред. Ф. П. Филин. Москва: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 384 с.

САЙТ ПЕРСОНАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ СИСТЕМ ЯК ІННОВАЦІЙНА ПЛАТФОРМА ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ірина ХОДАРСЬВА

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, Харків, Україна

Необхідною складовою життєвого успіху в сучасному динамічному світі є творчий підхід та інноваційне мислення. Упровадження компетентнісного підходу – це невід’ємна складова сучасної інноваційної парадигми освіти. Проблеми реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі велику увагу приділено в працях І. Бех, М. Вашуленка, В. Мельничайко, Л. Паламар, М. Пентилюк, В. Плахотник.

Активізації навчального процесу, ефективному використанню навчально-методичних комплексів, управлінню самостійною роботою студентів в інформаційно-навчальному середовищі, яке неможливе без інтерактивних форм обговорення актуальних навчальних проблем, у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця сприяє сайт персональних навчальних систем (ПНС). Згідно з Положенням про ПНС, цей ресурс є складовою частиною навчального процесу, має навчально-методичне призначення, використовується для забезпечення навчальної діяльності студентів під час аудиторної, позааудиторної самостійної та дистанційної роботи і вважається одним із головних елементів інформаційно-освітнього середовища. Усі електронні навчальні курси, які розміщені на сайті ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця, повинні відповідати обов’язковим вимогам щодо переліку структурних блоків ПНС та мати чітко визначену їх візуалізацію на сторінці курсу.

Сайт ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця створено на базі системи Moodle, яка є пакетом програмного забезпечення для створення курсів дистанційного навчання і web-сайтів. Дистанційне навчання – це спосіб отримання освіти з використанням сучасних інформаційних технологій, що надає студентам змогу навчатися на відстані. На відміну від заочного навчання, із яким часто порівнюють дистанційну форму, остання передбачає не лише постійну самоосвіту та роботу із засвоєння знань, а й постійний контакт як із викладачами, так і з іншими студентами.

Навчальні дисципліни кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян представлені на сайті ПНС посеместрово. Дизайн сайту має модульну структуру й легко модифікується. Викладачі кафедри

реалізували різні моделі дисциплін (в організаційному, методичному, інформаційному аспектах); підтримано типові структури курсів (календарний, тематичний). За бажанням використовують додатковий захист за допомогою кодового слова. Користувачі можуть редагувати свої облікові записи, додавати фотографії, змінювати особисті дані. Новини з часу останнього входу користувача в систему відображаються на першій сторінці курсу. На сайті впроваджено систему самореєстрації.

Застосування сайту ПНС кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян ґрунтується на поєднанні очного та дистанційного навчання. Персональні навчальні системи використовуються як засоби навчання для студентів денної, заочної, дистанційної форм навчання, слухачів програм післядипломної освіти на всіх етапах навчальної діяльності.

Наповнення контенту з навчальних дисциплін кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян передбачає використання власних навчально-методичних та наукових розробок викладачів у текстовому або мультимедійному форматі та має вигляд електронного ресурсу й відповідає робочим планам за навчальними дисциплінами.

Використання сайту ПНС сприяє посиленню міждисциплінарних зв'язків у викладанні української мови (за професійним спрямуванням) та спеціальних дисциплін, оскільки стимулює у студентів необхідність пошуку матеріалів довідково-інформаційного характеру в наявних пошукових системах, віртуальних бібліотеках тощо. А отже, активність студента на сайті сприяє формуванню фахових компетентностей.

TRANSLATION MARKET IN UKRAINE: WAYS AND PITFALLS OF GETTING THERE

Anna CHESNOKOVA

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

The paper offers the general outline of translation services market in Ukraine, its basic features and traps for newcomers who just enter the field. As every year about 1,000 students in Ukraine graduate with a degree in Ukrainian / English translation, and the new job openings are limited, the competition between them is obviously very high. With this idea in mind, the focus is made on both professional and technical nuances one should keep in mind to increase the chances of finding a position to match his or her qualification.

The average age of the interpreters working at the European commission in Brussels is over fifty-eight. Similarly, in Ukraine the niche in the market is still open. Unlike many other trades, it is impossible to learn to be an interpreter by self-study or by mere reading of books. On top of it, upgrading of the professional level of already practicing interpreters has been identified by many foreign and international organizations operating in Ukraine as an area of special concentration.

To this end, in the paper the distinction is made between two main types of translation requests one may get from a client: translation *per se* and interpretation. In its turn, interpretation is categorized into consecutive, whispering (or chouchutage), sight interpreting and simultaneous (or conference interpreting), and specifics of each of the types are defined. Additionally, for each of the types of professional tasks, guidelines are given – starting from the day you accept the request to the day the client's feedback is received so that you benefit from the task completed.

The analysis of the market of translation services leads to categorisation by Harvard Business Review of potential clients into defectors / terrorists, mercenaries, hostages and loyalists / apostles. The paper gives professional advice on how to differentiate between the four types, how to handle them and minimize your risks.

Thus the presentation will cast light on a number of issues that characterise the translation market in Ukraine, and these issues will be confronted with the effort to develop a strategy to help newcomers adapt to the highly competitive situation. Revisiting these aspects may illuminate persistent problems graduates encounter in their early careers as well as the ways to solve them.

From a more general perspective, the paper has strong implications for translation teaching as it sheds a warning light unto keeping the balance between theory and practical advice to match market needs.

КОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ БІЛІНГВІВ ТА МУЛЬТИЛІНГВІВ

Наталія ЧУМАК

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Останні дослідження неврологів, психологів і лінгвістів, проведені за допомогою новітніх засобів сканування мозку, виявили безліч когнітивних та інтелектуальних переваг білінгвізму і мультилінгвізму. Основним поясненням цього є той факт, що людський мозок чудово пристосований для роботи в багатозадачному режимі. До прикладу, якщо в людини

запитати англійською, яка її улюблена їжа, вона уявлятиме страви, які куштувала в Лондоні, або ж ті, які може віднести до англійського культурного простору. Але якщо питання буде французькою, швидше за все вона назве те, що їла в Парижі, або те, з чим асоціюється Париж у кулінарному плані.

Неодноразово проводилися дослідження для виявлення того, як мова змінює сприйняття дійсності. Так, під час експерименту, проведеного фахівцем із психолінгвістики і двомовного пізнання з Ланкастерського університету професором Атанасопулосом, учасникам демонстрували відео перехожих, наприклад, жінка йде до своєї машини або чоловік на велосипеді під'їжджає до супермаркету. Виявилось, що англійські учасники експерименту описували, як правило, саму дію: «жінка йде» або «чоловік їде на велосипеді», тоді як носії німецької мови робили акцент більше на меті дії: «жінка наближається до своєї автівки» або «чоловік їде в напрямку супермаркету». Частково це пояснюється граматичним інструментарієм мови, оскільки на відміну від німецької англійська мова має так звані «прогресивні» вид дієслова (форму на *-ing*) для позначення дії в процесі. І тому, коли мета дії не зовсім зрозуміла з ситуації, носій англійської мови уникає її називати. Утім, коли дослідники протестували англійсько-німецьких білінгвів, з'ясувалось, що орієнтація на саму дію або на її мету в їхньому мовленні залежала від країни, у якій проводилося опитування. Так, незалежно від того, яку мову вони використовували, у Німеччині білінгви робили акцент на меті дії, а в Англії – на самій дії. Експеримент, таким чином, укотре продемонстрував, як міцно переплітаються мова і культура, впливаючи на світогляд людини [1].

Когнітивний нейропсихолог з Університету Сан-Раффаеле в Мілані стверджує, що МРТ-зображення мозку у білінгва й монолінгва суттєво відрізняються. Так, у білінгвів спостерігається значно більша щільність сірої речовини в передній поясній корі головного мозку, ніж у монолінгвів. Під час розмови однією мовою ця ділянка мозку блокує бажання використовувати лексику і граматику іншої мови. Це своєрідний розумовий м'яз, який стає тим сильнішим і гнучкішим, чим більше його тренувати [1].

Висока здатність концентруватися, розсудливо і всесторонньо підходити до вирішення проблеми, зосереджуватися, а також психічна гнучкість і багатозадачність – безумовно, дуже корисні навички білінгвів та мультилінгвів у повсякденному житті. Та одна з головних прерогатив білінгвів та мультилінгвів полягає в тому, що коли в процесі старіння

виконавча функція мозку, яка контролює всі інші когнітивні функції, починає знижуватись, двомовність та багатомовність захищає від слабоумства. Це відкриття зробила кілька років тому психолінгвіст Еллен Бялисток з Йоркського університету в Торонто. Дослідниця порівняла процеси старіння головного мозку в одномовних та двомовних людей і виявила, що у білінгвів симптоми хвороби Альцгеймера з'являлись приблизно на чотири-п'ять років пізніше, ніж у одномовних із тією ж патологією. Це пояснюється тим, що двомовність (і багатомовність) покращує виконавчу систему мозку, підвищуючи його «когнітивний резерв». Тобто, коли окремі ділянки мозку пошкоджуються в результаті старіння, їхню функцію компенсує додаткова сіра речовина й альтернативні нервові шляхи, що розвиваються в білінгвів. Інше дослідження останнім часом також продемонструвало, що після пережитого інсульту в білінгвів у два рази частіше, ніж у монолінгвів, відновлювалась розумова діяльність [1]. Т. Черніговська ж у своїх відеовиступах наголошує на тому, що чим більше мов знає людина, тим більше світів існує в її голові, тим багатше вона мислить і нестереотипно поводить в різних ситуаціях [2].

Література

1. Вінче Г. Що відбувається у мозку білінгва?
URL: https://www.bbc.com/ukrainian/vert_fut/2016/08/160816_vert_fut_amazing_benefits_of_being_bilingual_vr

2. Черниговская Т. Билингвизм и мозг. Изучение иностранных языков и мозг. Изучение второго языка: психологические и нейролингвистические аспекты. *Язык и мышление*. 2015. URL: http://lang-brain.blogspot.com/2013/03/blog-post_5389.html

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ

Віктор ШИДЛЮХ

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського,
Київ, Україна

Особливістю війн завжди було те, що в них використовувались не лише засоби збройної боротьби, а й дипломатичні, економічні, пропагандистські та інші засоби впливу для досягнення воєнних цілей держав.

Ще до початку активної фази російської збройної агресії у 2014 році

все зрозуміліше став змішаний характер російсько-української війни, який проявився ударами в дипломатичній, внутрішньополітичній, військовій, економічній, інформаційній, юридичній, культурно-історичній, духовній та інших сферах життя України.

Використаний багатьма дослідниками термін «гібридна війна» (від лат. *hibrida* – помісь; змішаний характер; те, що складається із змішаних частин), на нашу думку, найбільше відповідає характеру загроз, із якими стикнулася Україна.

Ми погоджуємось, що цілями гібридної війни, крім взяття під контроль окремих територій, є отримання патронату над державою, який досягається через вплив на населення, політикум, бізнес, силові структури. До протидії гібридним загрозам залучають не тільки силові структури держави, але й практично всі міністерства та відомства, недержавні організації, бізнес, громадянське суспільство [1, с. 6].

Під ударом російської агресії опинилось не тільки суспільство України, але й інших країн Східного партнерства та окремих країн-членів ЄС. Тому поглиблення міжнародного співробітництва для консолідованого протистояння гібридній агресії РФ є вкрай важливим [1, с. 7].

Досвід показав, що інформаційна сфера є ключовою для досягнення цілей війни, а інформація стала потужною зброєю. За допомогою неправдивої інформації й кібератак Російська Федерація значно послаблює підтримку України міжнародною спільнотою, деструктивно впливає на внутрішньополітичні процеси, вчиняє тиск на військово-політичне керівництво та дискредитує його перед підлеглими військами і суспільством, викривлюючи дані про реальний стан справ у районах бойових дій, ускладнює торгово-економічні зв'язки України, організовує незаконне кримінальне переслідування українців, підбурює міжнаціональну ворожнечу до України і українців, підриває мотивацію до відстоювання територіальної цілісності та незалежності, національних культурно-історичних і духовних цінностей тощо.

Країна-агресор використовує практично весь спектр засобів інформаційної зброї в усіх сферах задля впливу на критично важливі елементи системи державного устрою та міжнародних зв'язків із метою отримання стратегічної переваги у війні проти України.

Тому в сучасних умовах перед багатьма вченими постало питання щодо пошуку ефективних форм протистояння всьому спектру загроз в інформаційній сфері.

Однак ситуація значно ускладнена тим, що більшість із цих загроз тісно пов'язані з невійськовими складовими, хоча мають безпосередній

вплив на досягнення стратегічних цілей війни.

Сунь Цзи розглядав війну як велику державну справу, в основі успіху якої закладено 5 принципів: «шляху» (однострійність народу і керівництва), «неба» (відповідність часу, доби, пори року, клімату), «землі» (відповідність місцю), «полководця» (правильного керівництва, яке характеризується благонадійністю та гуманністю), «закону» (організованості та дисциплінованості) [3, с. 15].

Отже, на нашу думку, квінтесенцією принципів Сунь Цзи в сучасній інтерпретації є стратегія й комунікація, як основа взаємодії між всіма військовими і невійськовими складовими, законність та демократичний цивільний контроль у сфері забезпечення національної безпеки та оборони.

Ключовим фактором формування та розвитку такої взаємодії можна вважати стратегічні комунікації в секторі безпеки і оборони України, які є однією з найважливіших складових системи державного та військового управління, що дають можливість, залишаючись у межах демократичних практик і принципів, організувати ефективну відсіч деструктивним інформаційним кампаніям, які веде зовнішній агресор – Російська Федерація – проти України [2, с. 6].

«Стратегічні комунікації у секторі безпеки і оборони України» – це цивільно-військові відносини, що складаються в процесі взаємодії та координації діяльності органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямованих на захист національних інтересів України від загроз, а також громадян та громадських об'єднань, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України, з урахуванням досвіду держав – членів НАТО [2, с. 13].

Отже, можна стверджувати, що стратегічні комунікації – це процес, покладений в основу забезпечення національної безпеки України, до реалізації якого залучені суб'єкти не лише стратегічних комунікацій, а й інших сфер діяльності [2, с. 14].

Література

1. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства. URL: <https://geostrategy.org.ua/ua/analitika?start=48>
2. Основи стратегічних комунікацій у сфері забезпечення

національної безпеки та оборони: навч. посіб. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2020. 86 с.

3. Сунь-Дзи. Мистецтво війни. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. 110 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ НАРАТИВІВ ПІД ЧАС ОПЕРАЦІЙ ЗА ДОСВІДОМ НАТО

Володимир ШИПОВСЬКИЙ

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського,
Київ, Україна

Один із засобів стратегічних комунікацій для досягнення стратегічного ефекту чи впливу – це створення та розповсюдження правильних наративів, які формують повідомлення Альянсу у формі історії. Це справедливий підхід, урахувавши, що історії є ефективним способом впровадження необхідного визначеного меседжу.

Загальний наратив Альянсу щодо певної операції завжди є політично санкціонованим, відображає колективно узгоджене обґрунтування того, чому Альянс обрав конкретний курс (наприклад, в Афганістані чи Лівії), і створюється, щоб допомогти вплинути на цілий спектр визначених цільових аудиторій. В ідеалі наратив повинен бути відкритим, правдивим та впливовим, тим самим повинен створювати підтримку серед громадськості НАТО та інших задіяних цільових аудиторій для здійснення місії Альянсу.

На практиці це дуже проблематично. Незважаючи на домовленість Північноатлантичної ради, наратив НАТО не може поширюватися країнами-членами через особливості внутрішньої політики. Крім того, наратив не може бути продовжений у зонах спільних операцій НАТО національними силами, тому що різні країни мають свої національні історії та культурні аспекти.

Операція «Unified Protector» НАТО є переконливим прикладом викликів підтримання узгодженого наративу НАТО [1]. У 2011 році ООН уповноважила НАТО захищати цивільних осіб у Лівії від жорстокого режиму Каддафі: «Держави-члени, які повідомили Генерального секретаря, діючи національно чи через регіональні організації чи домовленості, уповноважені вживати всіх необхідних заходів для захисту цивільних осіб». Подальша розповідь Альянсу узгоджувалась із резолюцією, підкреслюючи об'єкт захисту цивільних осіб та зобов'язання

не застосовувати війська. Однак, коли місія НАТО розгорнулася, деякі країни-члени НАТО почали відкрито говорити про основну мету – зміни режиму, підкріплюючись спекулятивними коментарями та новинними повідомленнями, які поставили під сумнів справжню мету деяких цілей, вибраних в рамках операції «Unified Protector». Стратегічні наслідки цього значного дисонансу в межах Альянсу продовжували резонувати довгий час після припинення повітряних операцій, про що йдеться у цьому блозі на веб-сайті журналу «Foreign Policy». Країни IBSA – Індія, Бразилія та Південна Африка – відчують себе зрадженими західною інтерпретацією мандату ООН. Лідери країн розраховували на те, щоб Захід розглянув питання про врегулювання конфлікту з Каддафі після перших ударів. Вони стверджували, що були шоковані розширенням кампанії в рамках однієї зі змін режиму. Захід визначив операцію у Лівії як своєрідний успіх та досягнення мети, але країни IBSA сприйняли це як драматичний провал та попередження.

Приклади дисонансу знайдуться майже в будь-якій операції НАТО чи коаліції, коли країни-члени протистоять власній національній політиці, що робить підтримку узгодженого союзного наративу дуже складним. Управління стратегічним спілкуванням в Альянсі з членами та партнерами (суверенними та незалежно налаштованими націями) є масштабним викликом.

Щодо місії ISAF (Міжнародні сили сприяння безпеці), сучасне опитування показало, що 75 % респондентів Європи та 68 % американців підтримують або відхід, або негайне скорочення військ. Очевидно, що в цьому випадку наміри НАТО теж провалилися. За іронією долі, незважаючи на зростання невдоволення населення місією в Афганістані, опитування 2012 року показало, що більшість країн-членів НАТО, за винятком Туреччини, все ще вважає НАТО важливою та ефективною структурою. Близько 58 % європейців і 56 % американців довіряють Альянсу та погоджуються з тим що НАТО – є світовим гарантом забезпечення миру [2].

Таким чином, формуючи меседжі наративів, необхідно передбачати декілька сценаріїв розвитку подій, враховуючи особливості регіону, у якому запланована місія чи операція.

Література

1. Факти про операцію «Юніфайд протектор» – ембарго НАТО на озброєння для Лівії. URL: https://www.nato.int/cps/fr/natohq/news_71773.htm?selectedLocale=uk

2. International Security Assistance Force. URL: <https://www.britannica.com/topic/International-Security-Assistance-Force>

«КОРОТКИЙ АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ З АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ»: ЙОГО СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ

Богдан ШУНЕВИЧ

Львівський національний аграрний університет, Дубляни, Україна

Галина ОЛЕКСІВ

Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

Для читання й перекладу іноземної літератури з автомобільного транспорту (АТ), зокрема англійською мовою, необхідні фахові словники, які допомогли б отримати різносторонню інформацію з цієї галузі знання.

Мета доповіді – описати структуру навчального словника термінів з автомобільного транспорту та особливості його укладання з урахуванням сучасних лексикографічних досліджень і реального стану використання українських еквівалентів англійських термінів АТ викладачами закладів вищої освіти та спеціалістів з цієї галузі в Україні та за кордоном.

У процесі дослідження проведено аналіз публікацій про словники з цієї тематики [2], проблеми їх укладання [3; 4] та ін.

Викладачі кафедр іноземних мов Львівського національного аграрного університету (ЛНАУ) і Національного університету «Львівська політехніка» (НУЛП) вибрали для навчального перекладного словника [1] найвживанішу в цій галузі термінологічну лексику, виявлену під час проведення практичних занять зі студентами факультету механіки та енергетики ЛНАУ та Інституту інженерної механіки та транспорту НУЛП.

Матеріали словника обговорювалися на Міжнародних конференціях із мовознавцями та спеціалістами з цієї галузі, а також доповнені новими термінами під час стажування професора Б. Шуневича у Вейнському державному університеті у м. Детройті, яке відоме у світі як центр автомобілебудування США. Консультації з інженерами, робітниками українського походження, які працюють на автомобільних заводах Детройта, опрацювання нових англійських матеріалів у бібліотеці університету дали можливість кількісно і якісно покращити словник.

Обсяг словника становить близько 7000 термінів і термінологічних сполучень. У словник введені деякі загальнотехнічні, загальнонаукові терміни, а також загальноживані слова, що є ядрами термінологічних

сполучень і часто використовуються в літературі з цієї тематики.

У навчальному словнику представлена науково-технічна термінологія, що стосується типів автомобілів, агрегатів, деталей і вузлів, експлуатації і ремонту автомобілів.

При укладанні словника використовувалися сучасні стандарти з цієї тематики, перекладні словники, фахова українська та іноземна література за останнє десятиліття.

Словник орієнтований на широке коло користувачів: від студентів до науковців, які працюють з фаховою (іноземною) літературою і готують свої публікації українською та англійською мовами.

Однослівні терміни розташовані у словнику за алфавітом, а термінологічні сполучення – за алфавітно-гніздовою системою. Терміни, що складаються з означень і означуваних слів (ядра), слід шукати за означуваними (основними) словами. Наприклад, термін *air spring* необхідно шукати у гнізді терміна *spring*.

Основний термін у гнізді замінено тильдою (~). В українському перекладі різні частини мови розділені двома вертикальними лініями. Пояснення до українських перекладів розміщені в круглих дужках. Наприклад: *gudgeon* – *палець (поршневий)*. Факультативна частина англійського терміну й українського перекладу подана в круглих дужках. Наприклад: *clutch (release) fork* – *вилка вимкнення зчеплення*. Термін необхідно читати: *clutch fork, clutch release fork*. Переклади-синоніми розміщені у квадратних дужках ([]). Слово, розміщене у квадратні дужки, може вживатися замість слова або словосполучення, що стоїть безпосередньо перед дужками. Наприклад: *daily mileage* – *добовий [денний] пробіг в милях*. Термін необхідно читати: *добовий пробіг в милях, денний пробіг в милях*.

Особливість укладання словника полягає в тому, що укладачі поряд із традиційними, стандартними врахували сучасні українські еквіваленти термінів із цієї тематики, якими послуговуються науковці та спеціалісти українських закладів вищої освіти, підприємств та інших установ.

Під час укладання словника було також враховано точку зору науковців О. Литвин про «цілісний підхід щодо розбудови терміносистеми, що виявляється у її наближенні до народної мови» [2] і Н. Нікуліної, що «термінологія має бути всеукраїнською; у формуванні терміносистеми необхідно використовувати ресурси української мови і водночас логічно поєднувати національне та міжнародне» [3].

Доповідь буде супроводжуватися демонстрацією найпроблемніших термінів, які потребують обговорення й прийняття компромісних рішень

стосовно затвердження українських еквівалентів англійських термінів з автомобільного транспорту.

Література

1. Короткий англійсько-український словник термінів автомобільного транспорту / Шуневич Б., Олексів Г. Львів: СПОЛОМ, 2019. 168 с.
2. Литвин О. Російсько-українсько-англійський словник машинобудівних термінів. *Вісник: Пробл. укр. термінології*. 2002. № 453. С. 210–214.
3. Нікуліна Н. До проблеми лексичної інтерференції (на матеріалі автомобільної терміносистеми). *Вісник: Проблеми української термінології*. Львів: Національний університет «Львівська політехніка». 2006. № 559. С. 153–155.
4. Шуневич Б. Особливості побудови абревіатур і скорочень англійських термінів з автомобільного транспорту. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки. 2016. № 6 (331). С. 289–293.

DEVELOPING 21st CENTURY SKILLS THROUGH TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Viktoriia SHCHERBYNA, Nataliia KARPENKO

National Academy of the National Guard of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

Modern world is going through the process of transformations and nowadays new requirements for people who want to keep up with the times and be competitive members of society arise. Environment poses a challenge of handling enormous wealth of information that people encounter daily. Nowadays labour market is in demand for professionals who demonstrate skills in their field, effectively combine them with a good level of English and, what is more, can cope with the challenges of modern life.

Adjustment to new environment, the ability of quick-thinking, readiness to change and work “on your feet” are much more of a great value than mere diligence, hard work and following the rules. Consequently, 21st century skills and soft skills are brought to the fore and should be infused into the process of modern education.

Thus, the process of mastering the language transforms from mere reproductive work of students into an effective way of broadening their

background knowledge and making them engaged into a productive process of creation by means of providing valuable, information-rich sources and thought-provoking tasks to inspire learners to come up with new ideas.

Thus, new techniques for learning foreign languages are abundant and new types of learning are actively introduced into the overall process of learner-teacher interaction. For example, transformative learning, which was introduced by American sociologist Jack Mezirow into adult learning, offers a wide range of effective techniques that aim to develop language competence as well as to reveal learners' potential through breaking typical patterns and stereotypes and fostering metacognitive skills. So far, literature for teachers offers several types of ways of thinking and offers such terms as critical thinking, lateral thinking, creative thinking.

Motivation is another important cornerstone of effective teaching. Making distinction between extrinsic (coming from external factors such as society, family, peers, etc.) and intrinsic motivation, 'which is generated by what happens inside the classroom; this could be the teacher's methods, the activities that students take part in, or their perception of their success or failure' [1, 20-21]. The latter is a teacher's responsibility and it is a prerequisite for mastering a foreign language and the only way to spark the learners' interest and make them eager to participate in learning process.

Communicative approach nowadays holds dominant position in teaching methodology. Consequently, teacher's role to encourage learners to speak so as to achieve the established learning outcomes. This transforms a typical teacher into the one who rather facilitates learning and makes it flow-like unstrained process. Another feature attributed to teachers is to elicit the only right answer that corresponds to the given facts, words etc. By fostering creative skills the focus shifts from the right answer to the endless list of right answers. Thus students aren't afraid of making mistakes as each thought is unique and this makes it valuable.

Thus, foreign language learning becomes a means of stimulation of creative thinking as well a process of acquiring productive language skills through an urge to express learners' unique responses and solutions, to participate and consequently feel their self-worth and personal fulfillment.

Considering the above, fostering creative thinking while learning foreign languages is beneficial for the following reasons:

- 1) Uninhibited atmosphere – learners are more likely to feel relaxed and therefore willing to speak without strain. In case of successful organisation of classroom work it is possible to overcome language barrier easily.

2) Self-esteem. Creative thinking can produce unique ideas that make learners satisfied and give them a sense personal fulfillment;

3) Pleasure – game. Play is regarded as an activity that enables people feel free and take pleasure in what they are doing. Play makes people happy and helps to unleash their mind and think differently. As a result it helps to increase learners' motivation.

The scope of means of creative thinking development ranges from simple question prompts, open-ended sentences, etc., which serve as warm-up exercises at the beginning of a lesson to a much more comprehensive and demanding tasks such as essay writing, projects, etc.

Moreover, tasks aimed at developing creativity is a potential tool of identifying students' current moral values, problems of their country, their preferences, tastes, etc.

Correspondingly, the core of modern education should be scaffolded on critical thinking, communicative skills, collaboration, creativity, culture, connectivity which are to be incorporated into modern process of teaching.

References

1. Harmer J. How to Teach English. England: Pearson, 2010. P. 20–21.

СЛОВАРНЫЙ ЗАПАС: ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ, МЕТОДИКО-ДИДАКТИЧЕСКИЙ И ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

Надежда ЯЦЕНКО

Национальный технический университет «ХПИ», Харьков, Украина

В данной работе рассматривается проблема, с которой сталкиваются студенты-переводчики на протяжении всего процесса обучения, – изучение лексики. Основная цель – изучение результатов исследований, создание определенного алгоритма использования методов успешного и длительного приобретения новых лексических элементов, объединение теоретических, лингвистических и методико-дидактических знаний с практическими примерами и упражнениями.

В дидактике иностранного языка лексика описывается как один из так называемых частичных навыков, и ее приобретение часто находится на переднем плане процесса изучения иностранного языка, потому что без минимального освоения лексики языка ни одна из языковых компетенций не может быть сформирована, отработана и развита. Роль лексики в преподавании иностранных языков с течением времени становилась все

более важной, что привело к значительным изменениям в традиционных методах ее усвоения. В процессе обучения иностранному языку будущих переводчиков расширение словарного запаса происходит в основном за счет работы с различными текстами, в которых многократно встречаются слова, значение которых студент не знает или знает лишь смутно. Поэтому необходимо использовать различные методы, которые, с одной стороны, могут мотивировать и пробуждать интерес к изучению иностранного языка, а с другой стороны, могут способствовать процессу обучения и ускорять его.

Исследовав различные методы, наиболее оптимальной была выбрана модель Клаудио Нодари и Корнелии Штайнманн. Процесс освоения они разделили на пять модулей: 1. Введение лексики (в контексте). 2. Тренировка слов и выражений. 3. Использование лексики. 4. Анализ. 5. Контроль.

Модуль 1. Введение лексики в контексте. Цель – рассмотреть различные уровни слова и рассмотреть различные каналы обучения, интегрировать слова в ментальную сеть. Задачи – ввести отдельные значения в контексте и сузить значение слов и формулировок. Возможные формы заданий – сбор, запись и обмен значениями слов с помощью ассоциаций, например «Мозговой штурм», создание мини-словарей, создание и дополнение списков слов или выбор значения слова из списков слов, создание обучающих карточек.

Модуль 2. Тренировка слов и выражений. Цель – понять и сформулировать значения более точно, повторить и прописать слова, использовать слова в разнообразии их значений. Задачи – находить слова и словосочетания в тексте и сознательно использовать их значения. Возможные формы заданий – заполнение таблиц или mindmaps словами из текстов, добавление недостающих букв, слогов, частей слов или слов, написание аннотаций, решение кроссвордов, присвоение слов изобразительным элементам, ролевая игра, вербализация увиденного, использование аудиовизуальных учебных пособий, работа с аудиокнигой.

Модуль 3. Использование слов и выражений. Цель – использовать узкоспециализированный язык, что позволяет использовать новые термины и фразы независимо друг от друга. Задачи – использовать слова самостоятельно в узком контексте, использовать слова в более широком контексте. Возможные формы заданий – упражнения по дополнению (например, дополнять предлоги или глаголы, менять времена, менять форму слова), устная и письменная формулировка информативных текстов и текстовых отрывков (например, описание картинок написание

информативных текстов, формулировка текстовых резюме), проведение дебатов, представление результатов работы в пленуме.

Модуль 4. Анализ слов и выражений. Цель – формирование компетентности в области анализа словарного запаса. Задачи – создание грамматических и лексико-семантических связей, использование возможностей словообразования, интеграция слов в ментальную лексику с помощью различных связей, создание ассоциативных связей. Возможные формы заданий – осознанное употребление слов в предложении (подчеркивание, вставка, правильное употребление слов с множеством значений), создание классификаций (например, нахождение общих терминов, формирование кластеров), выбор подходящих слова из имеющегося ряда с обоснованием выбора, использование ассоциативных диаграмм.

Модуль 5. Контроль. Цель – оценка результатов. Задачи – оценить умение студентов правильно использовать слова и выражения в зависимости от контекста. Возможные формы заданий – заполнение пропусков, выбор из ряда возможных вариантов, добавление недостающих слов, соединение слова и значения, исключение неподходящих слов из списка, составление синонимичных рядов, создание текста.

Литература

1. Feilke Helmuth. Wörter und Wendungen: kennen, lernen, können. *Praxis Deutsch*. 36 (2009). S. 4–13
2. Kilian Jörg. Zur Förderung lexikalisch-semantischen Wissens und Könnens am Beispiel des Fachwortschatzes der Unterrichtsfächer. *Der Deutschunterricht*. 62 (2010) S. 54–68
3. Nodari Claudio, Steinmann Cornelia. Fachdingsda – Fächerorientierter Grundwortschatz für das 5.–9. Schuljahr. Lehrmittelverlag des Kantons Aargau, 63 S.

ЗМІСТ

Gergana ALEKSIEVA	
Problems of Cross-Culture Communication.....	3
Людмила АРХИПЕНКО	
Формування здатності до міжкультурної взаємодії при вивченні української мови як іноземної.....	5
Ганна БАБАК, Артем БІЛОУСОВ	
Інтернет та міжкультурна взаємодія як частина лінгвокраїнознавчого аспекту.....	9
Анастасія БЕЗДІТКО	
Телескопія як один із сучасних способів словотвору в англomовному просторі.....	11
Володимир ГУРКОВСЬКИЙ, Сергій ДМИТРУК	
Механізм здійснення ефективної стратегії державного управління у сфері національної безпеки України.....	13
Олена ДОЛГОПОЛ, Олена КІР'ЯНОВА	
Формування мовної компетентності студентів через використання технології веб-квесту.....	15
Мирослава ЗАБОТНОВА, Оксана БОГДАНОВА	
Меми з політичним контентом як одиниця навіювання в кіберпросторі.....	18
Ганна ЗІНЧЕНКО	
Толерантність як одна з умов ефективної міжкультурної комунікації...	20
Iryna IZHUTOVA	
Strategic Communications in Annual National Program.....	22
Олена ІЛЬЧЕНКО	
Медіаграмотність як інтегрований курс у програмі здобувачів вищої освіти.....	24
Ігор КОВ'ЯХ	
Діалог із викладачем як провідна форма залучення студентів до усного мовлення.....	27
Вікторія КОНАРЖЕВСЬКА	
Мотивація – інструментальна компонента підготовки перекладачів....	29
Frederic LABARRE	
Social Media Radicalization Theory.....	32
Юлія ЛЕБЕДЕНКО	
Маніпулятивні стратегії в передвиборчій програмі кандидата в президенти України І.П.Смешка	33

Наталя ЛИСЕНКО	
Проблеми дистанційного класу	35
Ірина ЛИСИЧКІНА, Ольга ЛИСИЧКІНА, Поліна ТКАЧ	
Лінгвістичне забезпечення та стратегічні комунікації в системі забезпечення військ (сил)	37
Віта МІРОШНИЧЕНКО	
Підвищення комунікативної компетентності майбутнього офіцера	39
Олена МУРАВЬОВА, Вікторія АРХИПОВА	
Практичне значення комунікативної освіти у сфері іноземних мов	40
Marharyta МІАНКА, Inna YEROMENKO	
Strategic Communications in Business Sphere	43
Оксана ПАВЛОВА, Лілія МОНАСТИРЬОВА	
Інтент-аналіз як один із методів дослідження мовної особистості	44
Елена ПАНТЕЛЕЕВА	
Формирование учебных и преподавательских установок в процессе обучения переводу	47
Людмила ПЕЛЕПЕЙЧЕНКО	
Стратегічний наратив: позитивний досвід і помилки	49
Тетяна ПЕТРОВА	
Лексикографічне репрезентування фемінітивів у словниках різних типів ХХ–ХХІ ст.	51
Ірина ПІДЛУЖНА	
Невербальне спілкування в процесі міжкультурної комунікації (на матеріалі невербальної комунікативної поведінки німців та українців)	54
Вікторія ПОСМІТНА	
Способи комунікативної протидії силових структур викликам інформаційної агресії	55
Євген ПРОКОПЕНКО, Ігор СІВОХА	
Інтегроване використання технологій стратегічних комунікацій і рефлексивного управління	58
Світлана РЕВУЦЬКА	
Специфіка мовної реалізації соціальних завдань Та її відтворення в перекладі	60
Світлана РУДЕНКО	
Вербалізація руйнування гендерних стереотипів у сучасній глутонічній комунікації	62
Larysa SAZANOVA, Liubov RUSANOVA	
Intercultural Communication in Teaching Foreign Languages	65

Лариса САПОЖНИКОВА	
Формування в іноземного студентства персонального пізнавального стилю в системі підготовки до галузевої комунікації.....	67
Майя СЕРГІЄНКО, Олена ПАНТЕЛЄЄВА	
Проблеми міжкультурної комунікації на сучасному етапі розвитку суспільства.....	69
Liudmyla SINNA	
Motivation as a Key Factor of Successful Learning Foreign Languages.....	71
Наталія СКРИННІК, Олена МУРАВЬОВА	
Актуальні проблеми перекладу німецькомовних галузевих текстів.....	73
Катерина СОПНА	
Вербальні особливості закликів періоду Євромайдану в соціальних мережах «Facebook» і «Twitter».....	75
Тетяна СПІЛЬНИК, Яна МОКРІЙ	
Креативне письмо як мотиваційна тактика на занятті з іноземної мови	77
Вікторія СТАРУХ	
Військова термінологія в аспекті перекладу.....	79
Дар'я СУПРУН	
Запровадження іншомовного аспекту як передумова професійного самоздійснення лідера в контексті інтеграційних процесів у суспільстві.....	82
Поліна ТКАЧ, Лілія ДОРОШИНА	
Читацька грамотність як передумова успішної комунікативної освіти.	84
Наталія ТОМАРСЬВА	
До питання перекладу латинських конструкцій із узгодженим означенням у фармацевтичній термінології.....	86
Лілія УДОВІЧЕНКО	
Військове звання «полковник»: витоки й діячорнія.....	88
Ірина ХОДАРСЬВА	
Сайт персональних навчальних систем як інноваційна платформа формування фахових компетентностей здобувачів економічної вищої освіти.....	92
Anna CHESNOKOVA	
Translation Market in Ukraine: Ways and Pitfalls of Getting There.....	93
Наталія ЧУМАК	
Когнітивні особливості білінгвів та мультилінгвів.....	94
Віктор ШИДЛЮХ	
Роль стратегічних комунікацій у гібридній війні.....	96

Володимир ШИПОВСЬКИЙ	
Особливості формування ефективних наративів під час операцій за досвідом НАТО.....	99
Богдан ШУНЕВИЧ, Галина ОЛЕКСІВ	
«Короткий англійсько-український словник термінів з автомобільного транспорту»: його структура та особливості укладання.....	101
Viktoriiа SHCHERBYNA, Nataliia KARPENKO	
Developing 21 st Century Skills through Teaching Foreign Languages.....	103
Надежда ЯЦЕНКО	
Словарный запас: лингвистический, методико-дидактический и практический аспекты.....	105

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ
ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ, ПЕРЕКЛАДУ ТА
ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУСПІЛЬСТВІ»

Відповідальний за випуск: Поліна ТКАЧ

Комп'ютерна верстка: Тетяна СВІТЛИЧНА

Підписано до друку 20.04.2020 Формат паперу 60x84/16. Ризограф
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 5. Облік.-вид. арк. 5,4. Тираж 50 прим.
Зам. №15

Редакційно-видавничий відділ Національної академії Національної
гвардії України

Свідоцтво про Державну реєстрацію ДК №4794 від 24.11.2014 р.
Друкарня Національної академії Національної гвардії України
61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3